

TEKNOLOGIYA

4

METODİK VƏSAİT

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni

Musiqisi *Üzeyir Hacıbəylinin,*
sözləri *Əhməd Cavadındır.*

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadırız!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hər bə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştəqdir!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

NATİQ AXUNDOV
HÜMEYİR ƏHMƏDOV
XURAMAN SƏLİMOVA
NƏZAKƏT ƏLİYEVƏ

Ümumtəhsil
məktəblərinin

-cü sinfi üçün

Texnologiya fənni üzrə dərsliyin METODİK VƏSAİTİ

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
aspoligraf.ltd@gmail.com və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığa görə əvvəlcədən təşəkkür edirik!

«ASPOLİQRAF»

MÜNDƏRİCAT

İzahat vərəqəsi.....	3
Məzmun standartlarının reallaşma cədvəli.....	6
IV sinif üçün «Texnologiya» fənninin illik planlaşdırılması.....	7

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

1. Texnologiyaların inkişafı.....	10
2. İstehsalat müəssisələri və istehsal	13
3. Emal texnologiyaları və vasitələri	16
4. Texnoloji vasitələrin və maşınların təsnifatı. Məişət texnikası.....	19
5. Robot texnikası.....	22

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

6. Özümüzə xidmət edək, sağlamlığımızı və ətraf mühiti qoruyaq	25
7. Yemək süfrələri və onların tərtibatı	27
8. Qonaq və bayram süfrələri.....	30
9. Yemək masası ətrafında davranış qaydaları	34

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

10. Cildlənmiş məmulatlar. Nazik dəftər.....	36
11. Bədii işlər üçün çərçivə	39
12. Kartondan karandaşqabının hazırlanması	42
13. Xırdavat üçün mücrü.....	45

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXİŞKƏSMƏ

14. Kağızqatlama sxemləri. Kəpənək	47
15. Kağızdan baş geyimləri	50
16. Ornamentlər	53

YAPMA

17. Çoxqatlı cızma	56
18. Dərinləşdirilmiş relyef	58
19. Plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiya	60
20. Qabların dizaynı	62

TİKMƏ VƏ NAXİŞLAMA

21. Çarpaz tikmə	64
22. İlgək tikişi	67
23. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinçik. Əlcək-gəlinçik.....	69

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

24. Qablaşdırmanın bağlanması	72
25. Bədii quraşdırma. Dizayn.....	74
26. Papye-maşedən hazırlanmış məmulatlar	77
27. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatlar	80
28. Dəridən məmulatların hazırlanması	83
29. Plastik butulkadan məmulatlar.....	86
30. Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı	88
31. Lobzıklə mişarlama	91
32. Hərəkətli oyuncaqlar	93
İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı	95

İZAHAT VƏRƏQƏSİ

Ümumtəhsil məktəblərinin IV sinfi üçün «Texnologiya» fənni üzrə dərslik komplekti hazırlanarkən şagirdyönümlülük, nəticəyönümlülük, öyrədən və öyrənən işini asanlaşdırmaq əsas məqsəd olmuşdur. Materialların seçilməsində, hazırlanmasında və tərtibində şagirdlərin yaş xüsusiyyətləri, psixoloji durumu, məktəblərin maddi-texniki bazası, gender bərabərliyi də nəzərə alınmışdır. Hər bir mövzu özünəməxsus dərs modeli əsasında təqdim olunmuşdur.

Məlum olduğu kimi, 2005-ci ildən başlayaraq, Azərbaycan Respublikasında xüsusi qayğıya ehtiyacı olan (sağlamlıq imkanları məhdud olan) uşaqların təhsilinin təşkili üzrə İnkişaf Proqramı həyata keçirilməyə başlamışdır. Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar təbii ki, bu qayğının bir komponenti kimi xüsusi təhsilə də ehtiyac duyurlar. Bu isə **inklüziv təhsili** zəruri edir. Ölkəmizdə həyata keçirilən təcrübə çərçivəsində inklüziv təhsili tətbiq edən pilot məktəblər fəaliyyət göstərir. Bunu nəzərə alaraq, vəsaitdə inklüziv təhsildə vacib olan bəzi məsələlərin şərhini verməyi vacib hesab edirik.

Inklüziv təhsil hər bir şagirdə psixoloji dəstək verilməsini, ona qarşı diqqətli olmağı, onun üçün nəticəyönümlü təlimi təmin edən şərait yaradılmasını nəzərdə tutur. Hər bir şagird, əslində, fərdi yanaşma tələb edir. Hər bir sinifdə bu və ya digər dərəcədə belə problemli uşaq ola bilər. Bu halda müəllimlər adaptasiya və modifikasiya strategiyalarından istifadə edərək xüsusi təhsilə ehtiyacı olan uşaqların qruplarda iştirakını təmin edə, onların təlimdə müvəffəqiyyət qazanmasına nail ola bilərlər. Adaptasiya xüsusi təhsilə ehtiyacı olan şagird üçün tapşırığın daha əyani şəkildə təqdim edilməsidir.

Modifikasiya məsələnin məzmununun sadələşdirilməsidir. Sinifdə autist (özünə qapılan) şagird varsa, diqqətinin məhdud olduğunu nəzərə alaraq müəllim tapşırıqları onun üçün sadələşdirir.

Qeyd etməliyə ki, müəllim vəsaitində IV sinif üzrə standartlar əsasında dərslərin tədrisi mərhələləri araşdırılmış, məzmun standartlarının reallaşma və inteqrasiya cədvəlləri, illik planlaşdırma nümunəsi verilmişdir. Verilmiş dərs nümunələrində dərsin hər mərhələsində müəllim və şagirdin fəaliyyəti açıqlanmışdır. Tədris prosesində şəraitə uyğun olaraq metodlar, vasitələr, tədqiqat sualları dəyişə bilər.

Artıq respublikamızda şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni sistem müvəffəqiyyətlə tətbiq olunur. Məzmun standartlarının mənimsənilməsi istiqamətində müxtəlif qiymətləndirmə növlərindən istifadə edilir. Bu qiymətləndirmə növləri müvafiq məsələlərə aydınlıq gətirmək məqsədi daşıyır:

İlkin səviyyənin qiymətləndirilməsi (diaqnostik qiymətləndirmə) şagirdin artıq nələri bildiyini müəyyən edir və təlimin düzgün qurulmasında müəllimə kömək edir. Şagirdlər əsas bilik və bacarıqlara müəyyən dərəcədə malikdirlərmə? Şagirdlər tədris olunmuş materialın hansı hissəsini bilirlər?

Şagird irəliləyişlərinin monitorinqi (formativ qiymətləndirmə) vasitəsilə tədrisin düzgün istiqamətləndirilməsi həyata keçirilir. Standartların mənimsənilməsinə doğru şagirdlər kifayət qədər irəliləyə bilirlərmə? Hər altı həftədən gec olmayaraq, şagirdlərin standartlar üzrə nailiyyətlərinin daha ümumi monitorinqi təşkil edilməlidir.

Ümumi təhsil pilləsində təhsilalanların attestasiyasının (yekun qiymətləndirmə (attestasiya) istisna olmaqla) aparılması Qaydası barədə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin 28 dekabr 2018-ci il tarixli 8/1 nömrəli Kollegiya Qərarına əsaslanaraq qeyd edilməlidir ki, ümumi təhsil müəssisəsinin rəhbərliyi tərəfindən hər yarımilin sonunda II və III siniflərdən fərqli olaraq, IV sinifdə böyük summativ qiymətləndirmə də aparılmalıdır.

«Texnologiya» fənni üzrə bütün summativ qiymətləndirmələr 45 dəqiqə ərzində aparılır.

Summativ qiymətləndirmədə istifadə olunan qiymətləndirmə vasitələri (suallar) Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2009-cu il 13 yanvar tarixli 9 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasının ümumi təhsil sistemində Qiymətləndirmə Konsepsiyası»nın tələbləri nəzərə alınmaqla hazırlanır. Suallar hər bir sinif və fənn üzrə 4 səviyyədə tərtib edilir. 1-ci səviyyə ən aşağı, 4-cü səviyyə isə ən yüksək səviyyəni əks etdirir. Suallar müxtəlif mürəkkəblik səviyyəsində hazırlanır. 1-ci və 2-ci səviyyəyə təhsilalanların əksəriyyətinin cavablandırma biləcəyi suallar aid edilir. 3-cü və 4-cü səviyyəyə daha hazırlıqlı şagirdlərin cavablandırma biləcəyi suallar aid edilir. Səviyyələr üzrə sualların qiymətləndirmə ballarının 100 ballıq şkalada bölgüsü aşağıdakı kimi nəzərdə tutulur:

- 1-ci səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 20%-ni (və ya 20 bal) təşkil edir;
- 2-ci səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 30%-ni (və ya 30 bal) təşkil edir;
- 3-cü səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 30%-ni (və ya 30 bal) təşkil edir;
- 4-cü səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 20%-ni (və ya 20 bal) təşkil edir.

Şagirdlərin bütün summativ qiymətləndirmələrdə yuxarıda göstərilənlər nəzərə alınmaqla topladıqları balların 2, 3, 4, 5 qiymətlərinə uyğunluğu aşağıdakı qaydada müəyyənləşdirilir:

- 30-dək (daxil olmaqla) olan ballar “2” qiyməti ilə;
- 30-dan 60-dək (daxil olmaqla) olan ballar “3” qiyməti ilə;
- 60-dan 80-dək (daxil olmaqla) olan ballar “4” qiyməti ilə;
- 80-dən 100-dək (daxil olmaqla) olan ballar “5” qiyməti ilə.

Yekun (summativ) qiymətləndirmə. Yekun (summativ) qiymətləndirmə aşağıdakı suallara cavab verir: Şagird materialı bilir və başa düşürmü? Bildiklərini tətbiq edə bilirmi? Daha irəli getmək üçün lazımı səviyyəyə çatmışdır mı?

IV sinifdə «Texnologiya» fənnindən şagirdlərin bilik və bacarıqlarını hər bir mövzu ilə bağlı qruplar üzrə qiymətləndirmək üçün cədvəl nümunəsinin müəllim vəsaitinə daxil edilməsi də məqsədəuyğun hesab edilmişdir.

Qrup işinin qiymətləndirilməsi (istənilən meyar əlavə oluna bilər)

Meyarlar		Qruplar	I qrup	II qrup	III qrup	IV qrup
1.	Tapşırığı tam və düzgün yerinə yetirmə					
2.	İşi vaxtında yerinə yetirmə					
3.	Təqdim etmə					
4.	Əməkdaşlıq etmə					

Şagirdin fəaliyyəti qiymətləndirildikdə meyarlar elə müəyyənləşdirilməlidir ki, onlar hər bir şagirdin fərdi keyfiyyətlərinə uyğun gəlsin. Məlum qaydalara görə yeni fənn proqramları (kurikulumlar) tətbiq olunan siniflərdə formativ qiymətləndirmə rubriklər üzrə aparılır. Rubrik xüsusi növ qiymətləndirmə şkalasıdır. O, iki əsas suala cavab verir: 1. Mən nəyi qiymətləndirməliyəm? (obyekt, məzmun, aspektlər, tərəflər, xüsusiyyətlər) 2. Aşağı, orta və yuxarı nailiyyət səviyyələrinin xüsusiyyətlərini necə bilmək olar?

Aşağıda bir rubrik nümunəsini təqdim edirik:

Meyar	“2” qiymət	“3” qiymət	“4” qiymət	“5” qiymət
İzah etmə	Emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə izah edə bilmir.	Emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə müəllimin sualları əsasında izah edir.	Emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə izah edir.	Emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə düzgün izah edir.
Təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmə.	Məmulatı hazırladıqda təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmir.	Məmulatı hazırladıqda təhlükəsizlik qaydalarına müəllimin köməyi ilə əməl edir.	Məmulatı hazırladıqda təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.	Məmulatı hazırladıqda təhlükəsizlik qaydalarına düzgün əməl edir.

Şagirdlərin özünüqiymətləndirmə cədvəlini də doldurmaları tövsiyə olunur.

Özünüqiymətləndirmə cədvəli

Mən bu gün dərsdə nəyi öyrəndim:	
1.	
2.	
Gələcəkdə nəyi öyrənmək istərdim:	
1.	
2.	

Vəsaitdə verilən bütün dərs modelləri, yeni interaktiv təlimlə keçirilən dərslərin strukturunu əks etdirir. «Texnologiya» fənni üzrə məzmun standartları əsasında hazırlanmış dərs modellərində şagirdlərin idraki, informativ-kommunikativ, psixomotor fəaliyyətlərinin inkişafı, habelə zəruri vərdislərə yiyələnmələri diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Təqdim olunan dərslərə yaradıcı yanaşılmaqla onu zənginləşdirmək və daha maraqlı etmək müəllimin ixtiyarına verilir. Başlıcası, şagird tərəfindən biliklərin və praktik bacarıqların müstəqil qazanılmasına imkan və şərait yaratmaq, «öyrənməyi öyrətmək» prinsipinə sadıq qalmaq lazımdır.

Aşağıda KSQ-ni aparmaqda müəllimə kömək edəcək testlərə aid nümunələr verilmişdir. Test nümunələri təxminidir və müəllimlər standartların reallaşmasını yoxlamaq üçün oxşar test nümunələrini özləri hazırlamalıdır.

«Texnologiyalar və texnoloji vasitələr» bölməsinə aid test nümunəsi

İstehsal müəssisələrində hansı əşyalar istehsal olunur?

- a. əmək alətləri, qida və sənaye məhsulları, maşınlar
- b. əmək alətləri, maşınlar, nəqliyyat vasitələri, mexanizmlər
- c. əmək alətləri, mexanizmlər, maşınlar, nəqliyyat, rabitə və informasiya vasitələri, qida və sənaye məhsulları
- ç. maşınlar, qida və sənaye məhsulları, nəqliyyat vasitələri, əmək alətləri

«Məişət mədəniyyəti» bölməsinə aid test nümunəsi

İnsan orqanizminə qida ilə birlikdə nə daxil olur?

- a. vitaminlər, zülallar, karbohidratlar
- b. vitaminlər, yağlar, zülallar
- c. yağlar, su, karbohidratlar
- ç. vitaminlər, su, yağlar, zülallar, karbohidratlar

«Kağızqatlama və naxışkəsmə» bölməsinə aid test nümunəsi

Kağız vərəqinin neçə standart ölçüsü mövcuddur?

- a. A1, A3, A4, A2
- b. A5, A3, A2, A1
- c. A1, A2, A3, A4, A5
- ç. A4, A2, A5, A1

«Yapma» bölməsinə aid test nümunəsi

Kontrrelyef nədir?

- a. müstəvinin öz səthindən dərinədə yerləşən təsviri
- b. müstəvinin öz səthindən yuxarıda yerləşən təsviri
- c. müstəvinin öz səthi boyunca yerləşən təsviri
- ç. müstəvinin səth boyunca yerləşən təsviri

«Müxtəlif materiallardan quraşdırma» bölməsinə aid test nümunəsi

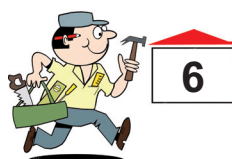
Dizayn nədir?

- a. layihə, təsvir
- b. layihə, görünüş
- c. təsvir, görünüş
- ç. layihə, təsvir, görünüş

Məzmun standartlarının reallaşma cədvəli

Standart	Mövzu	Dərsin №-si
1.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	Texnologiyaların inkişafı	1
1.1.1.; 1.1.2.	İstehsalat müəssisələri və istehsal	2
1.1.1.; 1.2.2.; 1.2.4.; 2.1.3.	Emal texnologiyaları və vasitələri	3
1.3.5.; 2.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	Texnoloji vasitələrin və maşınların təsnifatı. Məişət texnikası	4
2.1.1.	Robot texnikası	5
3.1.1.; 3.1.2.	Özümü xidmət edək, sağlamlığımızı və ətraf mühiti qoruyaq	6
3.1.4.; 3.1.5.	Yemək süfrələri və onların tərtibatı	7
3.1.3.; 3.1.4.; 3.1.5.	Qonaq və bayram süfrələri	8
3.1.3.	Yemək masası ətrafında davranış qaydaları	9
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Cildlənmiş məmulatlar. Nazik dəftər	10
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Bədii işlər üçün çərçivə	11
4.1.1.; 4.1.2.	Kartondan karandaşqabının hazırlanması	12
4.1.1.; 4.1.2.	Xırdavat üçün mücrü	13
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	Kağızqatlama sxemləri. Kəpənək	14
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	Kağızdan baş geyimləri	15
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Ornamentlər	16
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Çoxqatlı cızma	17
1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	Dərinləşdirilmiş relyef	18
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	Plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiya	19
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	Qabların dizaynı	20
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Çarpaz tikmə	21
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	İlgək tikişi	22

İZAHAT VƏRƏQİ

Standart	Mövzu	Dərsin №-si
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlincik. Əlcək-gəlincik	23
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Qablaşdırmanın bağlanması	24
1.1.1.; 1.3.4.; 1.3.6.	Bədii quraşdırma. Dizayn	25
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Papye-maşedən hazırlanmış məmulatlar	26
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatlar	27
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Dəridən məmulatların hazırlanması	28
1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Plastik butulkadan məmulatlar	29
1.1.1.; 1.3.5.	Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı	30
1.1.1.; 1.1.2.; 1.3.5.	Lobzıklə mişarlama	31
1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	Hərəkətli oyuncaqlar	32

IV SİNİF ÜÇÜN «TEKNOLOGİYA» FƏNNİNİN İLLİK PLANLAŞDIRILMASI

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	İnteqrasiya	Resurslar	Saat
Texnologiyalar və texnoloji vasitələr	Diaqnostik qiymətləndirmə				1
	Texnologiyaların inkişafı	1.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	A.d.:1.1.1.; İnf.: 3.2.6.; H.b.: 4.2.1.	Peşələri əks etdirən şəkillər, insanın əmək fəaliyyətinin məqsədlərini əks etdirən diaqram, texnoloji vasitələrin (əmək alətlərinin, mexaniki alətlərin, elektrik alətlərinin) şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri	2
	İstehsalat müəssisələri və istehsal	1.1.1.; 1.1.2.	A.d.: 1.1.1.	Dərslik, iş vərəqləri, ət və ya kağız kombinatının, süd və ya maşın zavodunun, tikış, ayaqqabı və ya toxuculuq fabrikinin təsvirləri olan fotosəkillər	2
	Emal texnologiyaları və vasitələri	1.1.1.; 1.2.2.; 1.2.4.; 2.1.3.	A.d.: 1.1.1.; 1.1.2.	Dərslik, iş vərəqləri, qayçı, vintaçan, iynə, çəkic, elektrik burgusu, məngənə, bıçaq, rəndə və s.	2
	Texnoloji vasitələrin və maşınların təsnifatı. Məişət texnikası	1.3.5.; 2.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.	A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.; H.b.: 4.2.1.	Texnoloji vasitələr (çilingər alətləri, xarərat alətləri, tikinti alətləri), elektrik alətlərinin şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri, məişət texnikası təsvir edilmiş şəkillər	1
	Robot texnikası	2.1.1.	H.b.: 4.2.1.; A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.	Robot texnikası təsvir edilmiş şəkillər, dərslik	1

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	İntegrasiya	Resurslar	Saat
Məişət mədəniyyəti	Özümüzə xidmət edək, sağlamlığımızı və ətraf mühiti qoruyaq	3.1.1.; 3.1.2.	H.b.: 1.4.1.; 4.1.1.; 4.1.3.; A.d.: 2.1.3.	Dərslik özünəxidmət, sanitariya-gigiyena qaydaları və bitkiləri əks etdirən şəkillər, iş vərəqləri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Yemək süfrələri və onların tərtibatı	3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Dərslik, yemək süfrələrini əks etdirən şəkillər (səhər, nahar, şam yeməkləri)	2
	Qonaq və bayram süfrələri	3.1.3.; 3.1.4.; 3.1.5.; 3.1.6.	H.b.: 3.1.1.; A.d.: 2.1.3.	Dərslik, qonaqlıq və bayram süfrələrinə aid şəkillər, süfrə ləvazimatlarının şəkilləri	2
	Yemək masası ətrafında davranış qaydaları	3.1.3.	H.b.: 2.1.2.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Dərslik, günün müxtəlif vaxtlarını əks etdirən süfrə şəkilləri	2
Kəğız və kartonun emalı	Cildlənmiş məmulatlar. Nazik dəftər	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; İnf.: 3.2.6.	Rəngli kağızlar, flomaster, qayçı, sığallayıcı, dərslik, karton, PVA yapışqanı və parça	2
	Bədii işlər üçün çərçivə	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Rəngli kağız dəsti, modullar, sığallayıcı, xətkəş, qayçı, qələm, dərslik, fotosəkil üçün çərçivə	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Kartondan karandaşqabının hazırlanması	4.1.1.; 4.1.2.	T.i.: 4.1.2.	Kağız, rəngli karandaş, sığallayıcı, xətkəş, qayçı, PVA yapışqanı, fırça, karandaşqabının şəkl	2
	Xırdavat üçün mücrü	4.1.1.; 4.1.2.	H.b.: 2.1.1.; 2.1.2.; İnf.: 3.2.6.; T.i.: 4.1.2.	Mücrü, karton, PVA yapışqanı, parça, qayçı, flomaster, dərslik	2
Kəğızqatlama və naxışkəsmə	Kağızqatlama sxemləri. Kəpənək	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.; İnf.: 3.2.6.	Rəngli kağız, flomaster, qayçı, dərslik	2
	Kağızdan baş geyimləri	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Rəngli kağız, flomaster, qayçı, sığallayıcı, dərslik, A1 ölçülü kağız vərəqi, A4 ölçülü divar kağızı vərəqi, A1 ölçülü qəzet vərəqi	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Böyük Summativ Qiymətləndirmə				1
	Ornamentlər	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.	Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, köçürmə kağızı, qələm, müxtəlif heyvan siluetləri, PVA yapışqanı, fırça, dərslik, dəftərxana bıçağı, karton	2
Yapma	Çoxqatlı cizma	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 2.1.2.; 4.2.1.; T.i.: 4.1.2.; X/d.: 1.1.1.	Hazır çoxqatlı cizmalar, müxtəlif kəsici alətlər, metal örtüklü karton, plastilin, pannolar və şəkillər	2
	Dərinləşdirilmiş relyef	1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Karton, plastilin dəsti, heykəl nümunələri, heykəltəraş bıçağı	2
	Plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiya	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Plastilin dəsti, kağız, diş çöpü, plastilindən hazırlanmış şəkil nümunələri, kibrit qutusu, dərslik, heykəltəraş bıçağı	2
	Qabların dizaynı	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.	Məmulatın hazır nümunəsi, plastilin dəsti, plastilin təməldə qab-qacaq, dərslik, iş vərəqləri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1

İZAHAT VƏRƏQİ

Tədris vahidi	Mövzu	Standart	İnteqrasiya	Resurslar	Saat
Tikmə və naxışlama	Çarpaz tikmə	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.; F.t.: 4.1.2.	Parça, rəngli saplar, iynə, oymaq, qayçı, dərslik, iş vərəqləri, çarpaz tikmə nümunələri	2
	İlgək tikişi	1.2.1.;1.2.2.;1.2.3.; 1.2.4.;1.3.2.; 1.3.3.;1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.; F.t.: 4.1.2.	Parça, rəngli saplar, iynə, oymaq, qayçı, dərslik, «İlgək tikişi»nə aid nümunələr, bu tikişlə yerinə yetirilmiş məmulat nümunələri	2
	Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlincik. Əlcək-gəlincik	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Parça, pambıq, iynə, pozan, oymaq, köçürmə kağızı, qələm, dərslik, iş vərəqləri, çaynik üçün isidici gəlincik və əlcək-gəlincik nümunələri	2
Müxtəlif materiallardan quraşdırma	Qablaşdırmanın bağlanması	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.	Qaytan, ip, lent, qutu, ayaqqabı qutusu, konfet qutusu, oyuncaq qutusu, hazır qablaşdırma nümunələri, iş vərəqləri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Bədii quraşdırma. Dizayn	1.1.1.; 1.3.4.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Karton, plastilin dəsti, diş çöpü, müxtəlif şəkillər, dərslik	1
	Papye-maşedən hazırlanmış məmulatlar	1.1.1.;1.2.1.;1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.;1.3.1.; 1.3.2.;1.3.3.; 1.3.4.;1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.	Qəzet kağızı, içərisində su olan qab, undan və ya nişastadan hazırlanmış çiriş, vazelin və ya sellofan təbəqə, PVA yapışqanı, sulu emulsiya, xırda dənəli sumbata kağızı, bıçaq, qayçı, yapışqan, müxtəlif boyalar və fırçalar	2
	Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatlar	1.1.1.;1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.;1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.;1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, qələm, PVA yapışqanı, yapışqan üçün fırça, dərslik, iş vərəqləri, karton, dəftərxana bıçağı, kağız zolaqları, folqa	2
	Dəridən məmulatların hazırlanması	1.1.1.;1.2.1.;1.2.2.; 1.2.3.;1.2.4.;1.3.1.; 1.3.2.;1.3.3.; 1.3.4.;1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Müxtəlif dəri məmulatları, köhnə əşyalar, PVA yapışqanı, qayçı, köhnə çəkmə, əlcək, köhnə dəri çantalar, dərslik, dəftərxana bıçağı, iş vərəqləri	2
	Kiçik Summativ Qiymətləndirmə				1
	Plastik butulkadan məmulatlar	1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Plastik butulka, qayçı, bıçaq, sıgallayıcı, dəftərxana bıçağı	2
	Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı	1.1.1.; 1.3.5.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Altıq nümunələri, oduncaq yapışqanı, dərslik, mişar, bıçqı, lobzik, iş vərəqləri	1
	Lobzıklə mişarlama	1.1.1.; 1.1.2.; 1.3.5.	H.b.: 4.2.1.	Dərslik, lobzik	1
	Hərəkətli oyuncaqlar	1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.;1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.	H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.	Məftil, karton, sap, kağız dəsti, köçürmə kağızı və damalı kağız, biz, taxta altlıq, mis məftil, yapışqan, yapışqan üçün fırça, qalın tikiş sapı, qara rəngli flomaster	2
	Böyük Summativ Qiymətləndirmə				1
Cəmi:					68

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

1. TEXNOLOGİYALARIN İNKİŞAFI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.

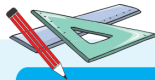
MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyaları və vasitələri ilə bağlı kiçik təqdimatlar edir.
2. Texnoloji maşınlar haqqında kiçik təqdimatlar edir.
3. Texnoloji maşınları və texnoloji vasitələri fərqləndirir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.1.; İnf.: 3.2.6.; H.b.: 4.2.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURLAR

Peşələri əks etdirən şəkillər, insanın əmək fəaliyyətinin məqsədlərini əks etdirən diaqram, texnoloji vasitələrin (əmək alətlərinin, mexaniki alətlərin, elektrik alətlərinin) şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şəkilləri göstərərək şagirdlərə müraciət edir:

1. Bu şəkillərdə nə təsvir olunub?

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

I. TEXNOLOGİYALARIN İNKİŞAFI

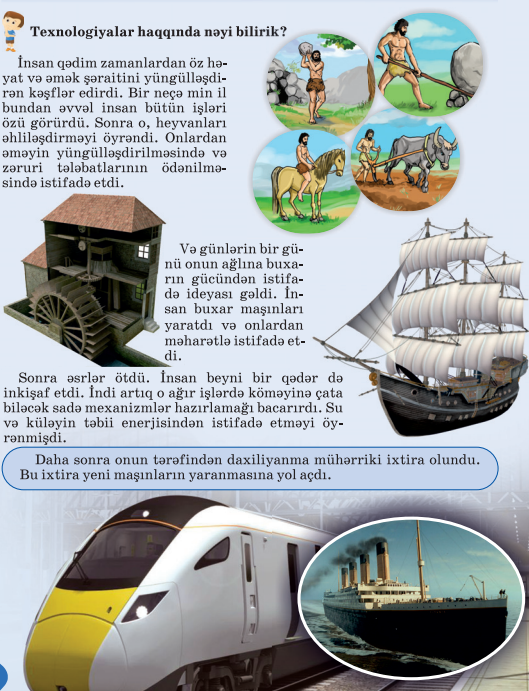
Texnologiyalar haqqında nəyi bilirik?

İnsan qədim zamanlardan öz həyat və əmək şəraitini yüngülləşdirən kəşflər edirdi. Bir neçə min il bundan əvvəl insan bütün işləri özü görürdü. Sonra o, heyvanları əhliləşdirməyi öyrəndi. Onlardan əməyin yüngülləşdirilməsində və zəruri tələbatlarının ödənilməsində istifadə etdi.

Və günlərin bir günü onun ağılına buxarın gücündən istifadə ideyası gəldi. İnsan buxar maşınları yaradı və onlardan məharətlə istifadə etdi.

Sonra əsrlər ötdü. İnsan beyni bir qədər də inkişaf etdi. İndi artıq o ağır işlərdə köməyinə çata biləcək sadə mexanizmlər hazırlamağı bacarırdı. Su və küləyin təbii enerjisindən istifadə etməyi öyrənmişdi.

Daha sonra onun tərəfindən daxiliyanma mühərriki ixtira olundu. Bu ixtira yeni maşınların yaranmasına yol açdı.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Bəşəriyyət kömür, neft, qaz çıxartmağı və onları yanacaqə çevirməyi öyrəndi. Elektrik enerjisi əldə etmək və onu işığa, istiliyə, mexaniki hərəkətə çevirmək insanın böyük uğuru oldu.

XX əsrdə isə insan informasiyaların ötürülməsi və saxlanması üçün yeni üsullarını düşünüb tapdı və xüsusi texniki vasitələr – televizor, mobil telefon, fotoaparat, videokamera, kompüter və dronlar yaradı.

İnsanlar kompüter, telefon və modem adlanan xüsusi qurğunun köməyi ilə ümumdünya informasiya şəbəkəsinə – internetə giriş əldə etdi.

Bu gün internetin köməyi ilə insan yenilikləri öyrənir, qəzet, jurnal, kitab oxuyur, sənətin və texnologiyaların tarixi ilə tanış olur. Kitabxanaların və tədris ocaqlarının saytlarına daxil olmaqla həyatın bütün sahələrinə aid vacib məlumatları əldə edir. Onu maraqlandıran istənilən sualı müxtəlif ölkələrdə yaşayan həmfikiriləri ilə müzakirə edə bilir.

2. İnsan əməyi haqqında nə deyə bilərsiniz?
 3. İnsanın əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmaqda məqsədi nədir?
 4. Peşə haqqında nə deyə bilərsiniz?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Texnologiyanın inkişaf etməsinə səbəblər hansılardır?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar. Müəllim şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Şagirdlərə dərslikdəki mövzuya uyğun səhifələri oxumağı tapşırır. Qruplara iş vərəqləri paylanır.

I qrup. Səhifə 6–9-da gördüyünüz şəkillərlə əlaqədar peşələri insanların tələbatına uyğun olaraq sadədən mürəkkəbə doğru sıralayın.

II qrup. İnsanın əmək fəaliyyətindəki rolunu açıqlayın.

III qrup. Məişət cihazlarının və çuqun pilətlərin yaranma səbəblərini deyın.

IV qrup. Məişət avadanlığının və cihazların insanın inkişafında hansı mühüm əhəmiyyəti olduğunu izah edin.

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Son yüz ildə gündəlik həyatda insanın əməyini yüngülləşdirən bir çox məişət cihazları ixtira edilib. XX əsrin əvvəllərində yaradılmış məişət cihazları hazırda istifadə etdiyimiz müasir cihazlardan çox fərqli idi.

Məsələn, ilk tozsoran maşın 1904-cü ildə ixtira olundu. Bu maşın tozu əllə sıxılan xəzlərin köməyi ilə təmizləyirdi.

İlk paltaryuyan maşın isə dəstəyin fırladılması ilə hərəkətə gətirilən taxta löyəndən ibarət idi. O, 1900-cü ildə ixtira olunmuşdur.

XIX əsrin əvvəlinə qədər yeməyi sobada hazırlayırdılar, sonra kömür və ya odunla qızdırılan çuqun piletələr düşürüb tapdılar. İlk qaz piletəsi XX əsrin əvvəllərində, 1936-cı ildə ixtira olunmuşdur.

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

1895-ci ildə radioqəbuledici kəşf edildi. XX əsrin 20-ci illərində kütləvi radioqəbuledici istehsalı başlandı. Səsi çox zəif olduğundan onları dinləmək üçün qulaqcıqlardan istifadə edilirdi.

XX yüzilliyin 30-cu illərində televizor kəşf olundu. O, ağ-qara təsvirli parıldayan ekrana malik idi.

SUALLAR

1. Sizə hansı məişət cihazları məlumdur?
2. Məişət cihazları insanlara necə kömək edir?
3. Məişətdə sizə kömək edən məişət texnikası hansılardır?
4. Məişət cihazlarından istifadə etdikdə evdə görülən işlərdən hansını daha çox bəyənirsiniz?

«Hansı məişət əşyasının elektron variantını görmək istəyirsiniz?» mövzusunda esse yazın.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar verərək müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. İnsanlar öz tələbatını ödəmək üçün əvvəllər nələrəndən istifadə ediblər? (*Heyvan əməyindən və sadə əmək alətlərindən.*)
2. Sadə mexanizm nə deməkdir? (*Sadə əmək alətləri və qurğular.*)
3. Texnologiya nədir? (*İnsanların öz həyatlarını yaxşılaşdırmaq və dəyişmək üçün istifadə etdikləri üsul və qaydalar texnologiya adlanır.*)
4. Hansı xüsusi texniki vasitələri tanıyırsınız? (*Televizor, mobil telefon, kompüter.*)
5. Köhnə texnologiyalar əsasında yaradılmış hansı yeni cihaz və qurğuların adını sadalaya bilərsiniz? (*Əl ilə sıxılan xəzlər vasitəsilə işləyən təmizlik qurğusunu müasir tozsoran, dəstəyin fırladılması ilə hərəkətə gətirilən taxta löyəni paltaryuyan maşın əvəz etdi.*)

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və bir daha insan əməyi, peşələr, mexanizmlər və yeni texnologiyalar üzərində dayanır. Bəzi yeni məişət texnikasını və texnoloji avadanlıqları sadalayır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Texnologiyaların inkişafı haqqında fikirlərinizə əsaslanaraq gələcəkdə hansı texnologiyaların elektron variantını görmək istədiyinizi təsvir etməyə çalışın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli üzrə meyarlar əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: «Elektron texnologiyalar insana necə kömək edir» mövzusunda esse yazın.

2. İSTEHSALAT MÜƏSSİSƏLƏRİ VƏ İSTEHSAL (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.1.2.

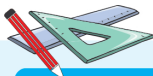
MƏQSƏD

Şagird:

1. Tanıdığı emal texnologiyasının tətbiq edildiyi istehsal sahələri (zavod, fabrik, kombinat) haqqında tam məlumata malik olduğunu nümayiş etdirir.
2. Müxtəlif emal texnologiyaları ilə bağlı kiçik təqdimatlar edir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

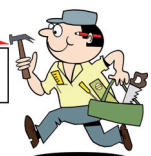
İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
BİBÖ

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

RESURSLAR

Dərslik, iş vərəqləri, ət və ya kağız kombinatının, süd və ya maşın zavodunun, tikiş, ayaqqabı və ya toxuculuq fabrikinin təsvirləri olan fotosəkillər

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

2. İSTEHSALAT MÜƏSSİSƏLƏRİ VƏ İSTEHSAL

Minilliklər boyu insan yaşayış məskəni salmağı, qida əldə etməyi, həyat üçün lazım olan zəruri məmulatlar istehsal etməyi öyrənib.

Bəs istehsal nədir?

İstehsalat müəssisəsi nəyə deyilir?

İstehsal təbii xammalın, materialların və enerjinin emalı nəticəsində həyat üçün zəruri olan əşyaların – əmək alətləri, mexanizmlər, maşınlar, nəqliyyat, rabitə və informasiya vasitələrinin, qida və sənaye məhsullarının hazırlanmasıdır. Bu sadalanan əşyalar **istehsalat müəssisələrində** istehsal olunur.

Hansı istehsalat müəssisələrini tanıyırsınız?

Zavod, fabrik və kombinat haqqında nə bilirsiniz?

Zavod böyük istehsalat müəssisəsidir. Daha doğrusu, istehsalı mexanikləşdirilmiş və avtomatlaşdırılmış proseslərdən ibarət sənaye müəssisəsidir. Məsələn, avtomobil zavodu, traktor zavodu, aviasiya zavodu, şüşə zavodu, süd zavodu və s.

Zavodlarda fəhlələr və ya avtomatik mexanizmlər məmulatı ardıcıl olaraq yığırlar. Avtomobil zavodunda avtomobillər yığıma konveyer üsulu ilə hazırlanır.

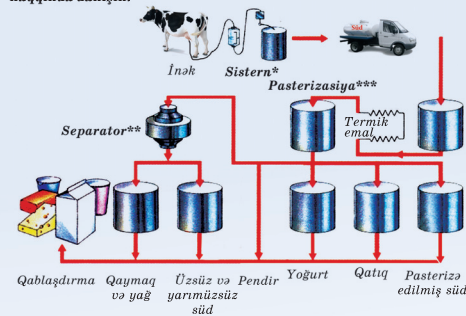

10

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Şəklə baxaraq süd məhsulları istehsalının müasir texnologiyaları haqqında danışın.

Fabrik**** – kütləvi məmulat istehsal edən iri sənaye müəssisəsidir (məsələn, tikiş fabriki, şirniyyat fabriki, corab fabriki, çay fabriki, mebel fabriki və s.).

*Sistern – mayeləri (neft, benzin, süd) saxlamaq və daşımaq üçün böyük çən
**Separator – mayeni tərkib hissələrinə ayıran mexaniki və ya elektromexaniki qurğu
***Pasterizasiya – süddə mikrobların inkişafının qarşısını almaq məqsədilə onları müəyyən həddə qızdırmaq ($t=60-70^{\circ}\text{C}$) qızdırmaqla zərərsizləşdirmək üçün aparılan ümumiyyət
****Fabrik – latın sözü olub, «emalatxana» deməkdir.

11

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şəkilləri nümayiş etdirərək şagirdlərə müraciət edir:

1. Sizcə, istehsalat nədir?
 2. Hansı istehsalat müəssisələrini tanıyırsınız?
- Şagirdlər sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat sualı:

– Zavod, fabrik və kombinatların hər biri ayrı-ayrılıqda hansı funksiyaları yerinə yetirir?

14

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və iş vərəqləri paylayır. Şagirdlərə dərslikdəki mövzuya uyğun səhifələri oxumağı tapşırır.

I qrup. Zavod nədir və onun istehsalat müəssisəsi kimi nələr istehsal etdiyini danışın.

II qrup. Səh. 10–11-dəki şəkillərə baxaraq müasir texnologiyalar haqqında danışın.

III qrup. Fabrikinə nədir və o, necə sənaye müəssisəsidir?

IV qrup. Kombinat nədir və o, özündə hansı müəssisələri birləşdirir?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

Kombinat* — bir neçə müəssisənin bir istehsalatda birləşməsidir (məsələn, kağız kombinatı, metallurgiya kombinatı, kimya kombinatı, evtikmə kombinatı və s.). Kombinat — sənaye müəssisələrinin qarışıq sahələrinin birləşməsidir, burada bir müəssisənin məhsulu digəri üçün xammal və ya materialdır.

Kağız kombinatının sxemini nəzərdən keçirin və kütləvi istehsalın müasir texnologiyaları haqqında, məsələn, kağız məmulatları haqqında danışın.

SUALLAR

1. Sizə məlum olan istehsal məhsullarını sadalayın.
2. Məhsulların istehsal edildiyi yerləri adlandırın.
3. İstehsal dedikdə nə başa düşürsünüz?
4. Zavod fabrikdən hansı cəhətlərinə görə fərqlənir?
5. Kombinat dedikdə nə başa düşürsünüz?

Gələcəkdə istehsal müəssisələrini necə görmək istədiyinizi təsvir edin.

* Kombinat — latın sözü olub «birləşmiş» deməkdir.
** Makulatura — kağız tullantısı.
*** Konveyer — nəqli üçün aralıqsızdan hərəkət edən lent qurğusudur.
**** Rulon — silindr şəklində bükülmüş kağız.

12

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar verərək müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. İstehsalat müəssisəsi nə deməkdir? (*Hansısa bir məhsul istehsal edən müəssisə.*)
2. Hansı istehsalat müəssisələrini tanıyırsınız? (*Fabrikələr, zavodlar, kombinatlar.*)
3. Hansı zavodları tanıyırsınız? (*Avtomobil zavodu, traktor zavodu, aviasiya zavodu, şüşə zavodu və s.*)
4. Hansı fabrikləri tanıyırsınız? (*Tikiş fabriki, şirniyyat fabriki, corab fabriki, ayaqqabı fabriki, mebel fabriki və s.*)
5. Sizə hansı kombinatlar məlumdur? (*Metallurgiya kombinatı, kimya kombinatı, evtikmə kombinatı, ət kombinatı və s.*)
6. Müasir dövrə uyğun istehsalın hansı texnologiyaları haqqında danışa bilərsiniz? (*Sadədən mürəkkəbə.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldir və cavabları ümumiləşdirir. Bir daha istehsalat sahələrinin üzərində dayanır.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: «Hansı məişət əşyasının elektron variantını görmək istərdiniz?» mövzusunda esse yazın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli üzrə meyarlar əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Tanıdığınız istehsalat müəssisələri və istehsal haqqında fikirlərinizi yazılı şərh edin.

3. EMAL TEXNOLOGİYALARI VƏ VASİTƏLƏRİ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.2.; 1.2.4.; 2.1.3.

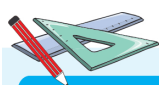
MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyaları və vasitələri ilə bağlı təqdimatlar edir.
2. Məmulatın hazırlanması üçün uyğun emal vasitələri seçir.
3. Məmulatın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
4. Texnoloji vasitələr haqqında kiçik təqdimatlar edir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.1.; 1.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin
həmləsi,
ziqzaq

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

3. EMAL TEKNOLOGİYALARI VƏ VASİTƏLƏRİ

İstehsalat müəssisələrində məmulat necə hazırlanır?
Emal texnologiyaları haqqında nə bilərsiniz?
Hansı emal texnologiyalarını tanıyırsınız?

İstehsalat müəssisələri müxtəlif məmulatlar istehsal edir. Məmulatı hazırlamaq üçün əvvəlcə material emal olunur. Bu məqsədlə müxtəlif emal texnologiyalarından istifadə edilir.

Emal texnologiyaları — məmulatın hazırlanması prosesində materialın, xammalın və ya yarımfabrikatın vəziyyətinin, xassələrinin və formalarının dəyişdirilməsi üçün istifadə olunan texnoloji əməliyyatlardır. Kəsmə, dəsmə, yapma, birləşdirmə, qatlama, tikmə, hörmə və s. emal texnologiyalarıdır. Nişanlama isə köməkçi əməliyyatdır.

Hansı emal vasitələrini tanıyırsınız?
Onların təyinatı haqqında nə deyə bilərsiniz?

Materialın formasını və ölçüsünü dəyişən alətlərə **emal vasitələri** deyilir. Emal vasitələrinə və onların təyinatına nəzər yetirək.

Qayçı — kəsici alətdir.

Məişət qayçısı ilə kağızı, parçanı, eləcə də saç və dirnaqları kəsirlər. Dəmir lövhəni və kabeli kəsmək üçün isə istehsalat qayçıları mövcuddur. Hidravlik qayçılardan xilasedicilər yol nəqliyyat hadisələri nəticəsində zərər çəkmiş insanları avtomobildən çıxarmaq məqsədi ilə geniş istifadə edirlər. Bağcıqda bağban qayçısından istifadə olunur.

Qayçı

Bağban qayçısı

Hidravlik qayçı

Vintaçan — başlığında **şlisi*** olan yivli məmulatları bərkitmək və açmaq üçün nəzərdə tutulmuş çilingər alətidir.

* Şlis — yarıq

13

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

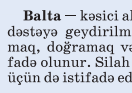

İynə — sərt materialdan hazırlanmış, dəliyi olan, şisüclü, nazik, uzunsov alətdir. İynənin köməyi ilə tikmə əməliyyatı yerinə yetirilir. Tikis maşınlarının da iynəsi olur. İynə həm də tibbi ləvazimatdır.

Çəkic — zərbə alətidir, mısır vurmaq, məmulatı döyüb yastılmaq və xırdalamaq üçün istifadə edilir. Çəkic insanın istifadə etdiyi ən qədim alətdir.

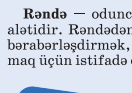
Burğu — deşik açmaq üçün nəzərdə tutulmuş deşici alətdir. Burğu, həm də genişlətmə üçün, yəni kiçik ölçülü deşiyi böyütmək üçün tətbiq oluna bilər.

Balta — kəsici alətdir. Onun tiyəli metal başlığı ağac dəstəyə geydirilmişdir. Baltadan, adətən, ağacı qırmaq, doğramaq və ya ona görkəm vermək üçün istifadə olunur. Silah kimi də istifadə edilib, ot doğramaq üçün də istifadə edilir.

Məngənə — çilingərlik və ya xarəthə emal olunan əşyanı sıxmaq üçün istifadə olunan alətdir. Müxtəlif emal növlərində (mıxarlama, burğulama, yonma və s.) detalları bərkitmək üçün istifadə edilir. Məngənə bir cüt paralel dodaqdan ibarətdir. Dodaqlardan biri, adətən, tərpənməz olur, ikincisi detala vintin köməyi ilə sıxılır. Çilingər məngənəsi çox vaxt metaldan, xarəthə məngənəsi isə ağacdən hazırlanır.

Rəndə — oduncağı yonmaq üçün istifadə olunan alətdir. Rəndədən ağac məmulatlarının səthini yonub bərabərləşdirmək, hamarlamaq onların ölçülərini azaltmaq üçün istifadə olunur.

Bıçaq — kəsici alətdir. O, kəsici tərəfi çox iti olan tiyə və dəstəkdən ibarətdir. Pazın batıcı ucu ola bilər. Müxtəlif alətlərin, dəzgahların, maşın və mexanizmlərin (məsələn, rəndə, otəkən maşın, buldozer və s.) kəsici hissələri bıçaq adlanır.

14

RESURSLAR

Dərslik, iş vərəqləri, qayçı, vintaçan, iynə, çəkic, elektrik burğusu, məngənə, bıçaq, rəndə və s.

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Emal texnologiyaları haqqında nə bilərsiniz?
 2. Hansı emal vasitələrini tanıyırsınız?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Mişar — bərk materialları (oduncuq, metal, plastik kütülə, daş və s.) kəsmək (mişarlamaq) üçün çoxlu sayda kəsici dişləri olan əl alətidir. Benzinlə, elektrikle işləyən mişarlar da vardır.

Biz — dəstəli iynədir. Ayaqqabı ustaları tərəfindən müxtəlif materialları (məsələn, dərin) dəsmək üçün istifadə olunur. Biz xarxat və dülgər işlərində də tətbiq edilir, dəftərxana ləvazimatı kimi, elektrik quraşdırma aləti kimi də istifadə olunur. Bizim dəstəyi ağacdan, plastik küt- lədən ola bilər.

Elektrik burğusu — dəşik açmaq üçün nəzərdə tutul- muş elektromexaniki alətdir. Onun köməyi ilə xarxat, çilingər və dülgər işlərində dəsmə əməliyyatları yerinə yetirilir.

Bel — dəstəyə geydirilmiş müstəvişəkilli enli paz ağzılı- ğı olan əl alətidir. Bel — inşaat və kənd təsərrüfatı işlərin- də, qazma, təmizləmə, daşıma əməliyyatları üçün istifadə edilir. Səpələnən yüklər üçün (qum, buğda və s.) ağır çalov şəklində olan bel də vardır.

Yastıağız kəlbətin — bu alətin piramidaşəkilli dodaqla- rının daxili səthi kərtiklidir. Çilingər-quraşdırma və elek- tromontaj əl alətidir. Bundan başqa iti ağız, yumruağız kəlb- ətirlər də vardır.

SUALLAR

1. İstehsalat müəssisələrində məmulatın hazırlanması üçün nə etmək lazımdır?
2. Sizə məlum olan emal texnologiyalarını sadalayın.
3. Emal texnologiyaları hansı məqsədlə xidmət edir?
4. Emal vasitələri hansı məqsəd üçün yaradılmışdır?
5. Sizə məlum olan emal vasitələri ilə yerinə yetirilən emal texnologiyaları hansılardır?

Alətləri və onlarla yerinə yetirilən əməliyyatları aşağıdakı cədvəldə qruplaşdırın.

Alətlər	Adları	Alətlərlə yerinə yetirilən əməliyyatlar
Oduncuq emalı üçün alətlər		
Metal emalı üçün alətlər		
Geyim hazırlamaq üçün alətlər		

15

Tədqiqat sualı:

– Texnoloji əməliyyatların yerinə yeti- rilməsində emal vasitələrinin hansı mühüm rolu var?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Ölçmə, nişanlama, kəsmə və birləşdirmə üçün istifadə edilən alətlərin adını deyən və onlardan hansı məqsədlə isti- fadə olunduğunu izah edin.

II qrup. Materialı emal etmək üçün han- sı emal texnologiyalarından istifadə olunur və necə?

III qrup. Dəsmə və yapma üçün istifadə edilən alətlərin adını deyən və hansı məq- sədlə istifadə olunduğunu izah edin.

IV qrup. Tikmə, hörmə və qatlama

üçün istifadə edilən alətlərin adını deyən və onlardan hansı məqsədlə istifadə olunduğunu izah edin.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar verərək müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Siz hansı əmək alətlərini tanıyırsınız? (Şagirdlər bir neçə əmək alətinin adını sadə- layır.)
2. Siz hansı kəsici alətləri tanıyırsınız? (Bıçaq, mişar, qayçı, bıçqı.)
3. Siz hansı dəyici alətləri tanıyırsınız? (Biz, burğu, elektrik burğusu.)
4. Bu alətlərlə işlədikdə hansı təhlükəsizlik texnikası qaydalarına əməl etmək lazımdır? (Təhlükəsizlik qaydaları sadalanır.)

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və qeyd edir ki, emal vasitələrinin köməyi olmadan emal texnologiyalarını həyata keçirmək qeyri-mümkündür. Onlar insanın əməyini yüngülləşdirir və vaxta qənaət edir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Cədvəli doldurun.

Oduncaq emalı üçün alətlər	Metal emalı üçün alətlər	Parça emalı üçün alətlər	Digər işlərdə istifadə olunan alətlər

Qruplar tapşırığı icra edirlər.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi və rubrik formasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dərzi və xarrat alətləri, onların yerinə yetirdiyi texnoloji əməliyyatlar haqqında fikrinizi şərh edin.

4. TEXNOLOJİ VASİTƏLƏRİN VƏ MAŞINLARIN TƏSNİFATI. MƏİŞƏT TEXNİKASI (1 saat)

STANDART 1.3.5.; ; 2.1.1.; 2.1.2.; 2.1.3.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Texnoloji maşınların, məişət texnikasının və texnoloji vasitələrin təsnifatını aparır.
2. Texnoloji maşınlar və məişət texnikası haqqında təqdimat edir.
3. Texnoloji vasitələr haqqında təqdimat edir.
4. Zəruri məişət texnikasından istifadə bacarıqları nümayiş etdirir.
5. Təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.

İNTEQRASIYA

A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.; H.b.: 4.2.1.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

4. TEXNOLOJİ VASİTƏLƏRİN VƏ MAŞINLARIN TƏSNİFATI. MƏİŞƏT TEXNİKASI

Təyinatına görə texnoloji vasitələri hansı qruplara ayırmaq olar?

Alətlər aşağıdakı qruplara bölünür:

- Çilingər alətləri
- Xərrat alətləri
- Tikinti alətləri
- Kənd təsərrüfatı alətləri
- Ölçmə alətləri
- Cərrah alətləri
- Yol alətləri
- Meteoroloji cihazlar və alətlər

Alətləri və maşınları sadalayaq:

Çilingər alətləri — burğu, çəkic, kəlbət, yeyə, vintaçan, dəmir qələm, dəşikaçan və s.

Xərrat alətləri — əl burğusu, lobzik*, mişar, rəndə, bıçqı, iskanə, balta və s.

Tikinti alətləri — elektrik burğusu, ağır çəkic, perforator (suxurqazan, dəlikaçan alət), dairəvi elektrik mişarı, iskanə, rəngsaz malası, taxta çəkic, su tərzisi və s.

Kənd təsərrüfatı alətləri — susəpən, kürek, yaba, bel, dirmuq, deryaz, kətmən, kotan, toxa, bağban qaçırsı və s.

İş prosesinin təyinatına və xarakterinə görə maşınlar aşağıdakı qruplara bölünür:

Energetik maşınlar (maşın-mühərriklər) — bu və ya digər növənd olan enerjini mexaniki işə çevirir (məsələn, elektrik mühərrikləri, daxiliyanma mühərrikləri, soyuducular və s.).

Dəyişdiricilər (generatorlar) — mühərrikdən alınan mexaniki enerjiyi başqa növ enerjiyə çevirir (məsələn, cərəyan generatorları, turbinlər və s.).

Nəqliyyat — bu haqda III sinifdən geniş məlumata maliksiniz.

Texnoloji maşınlar (maşın-alətlər, iş maşınları) — mühərrikdən alınan mexaniki iş vasitəsilə emal olunan materialların forma və halını dəyişdirir (məsələn, metal emalı dəzgahları, kənd təsərrüfatı maşınları, toxuculuq və mətbəə dəzgahları və s.).

Nəqliyyat maşınları — əşya və materialların vəziyyətini və istiqamətini dəyişdirir (məsələn, konveyerlər, qaldırıcı kranlar, nasoslar və s.).

İnformasiya maşınları — informasiya mübadiləsi üçün nəzərdə tutulub (məsələn, kompüterlər, mexaniki **integratorlar**** və s.).

Bir çox maşınların əsas hissəsini mühərriklər təşkil edir.

Təyyarəni hərəkətə gətirən **reaktiv***** mühərrikdir.

*Lobzik — ayrıxətli konturu olan fiqurları hazırlamaq məqsədilə edənəyi mişarılamaq üçün alət

**Integrator — hesablayıcı

***Reaktiv — qaz, buxar və s.-nin yaratdığı qüvvə hesabına yaranan hərəkət

16

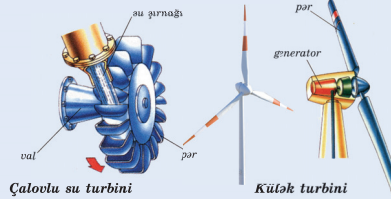
TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

Təyyarə somada necə hərəkət edir? Bu suala cavab tapmaq üçün **reaktiv mühərrikin işi ilə tanış olaq**. Mühərrikin qabaq hissəsindəki böyük pör havanı sorur. Sonra hava sıxılır və yanma kamerasında yanacaqın yanması hesabına qızır. Bunun nəticəsində hava genişlənir. Qızmış hava şırnağı mühərrikin arxa hissəsindən çıxır və təyyarənin irəliləməsinə səbəb olur.

Turbinin işi ilə tanış olaq. Turbin — buxarın, qazın və ya hərəkətli suyun enerjisini mexaniki işə çevirən **rotorlu*** mühərrikdir. Su şırnağı **çalovlu**** turbinin parlarını itələyir və valı fırladır. Külək turbininin parlarını isə külək fırladır.

Su və külək turbinlərindən çox vaxt elektrik generatorlarında istifadə olunur.

Çalovlu su turbini

Külək turbini

Məişət texnikası nədir?

Məişətdə ən çox istifadə olunan texniki vasitələr hansılardır?

Evdə istifadə edilən bütün texniki avadanlıq **məişət texnikası** adlanır. Məişət texnikası insan əməyini yüngülləşdirir, insanın gündəlik həyatında rahatlıq yaradır.

Məişət texnikasına aşağıdakılar daxildir:

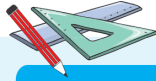
Hesablama texnikası — hesablama makinası, şəxsi kompüter;

Mətbəx texnikası — soyuducu, dondurucu, qabyuyan maşın;

*Rotor — mühərrik və işləyən maşınların fırlanan hissəsi

**Çalov — ekskavatorlarda və bəzi mexanizmlərdə torpaq və s. götürmək üçün metal təknə

17

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
karusel,
auksion

RESURSLAR

Texnoloji vasitələr (çilingər alətləri, xərrat alətləri, tikinti alətləri), elektrik alətlərinin şəkilləri, dərslik, iş vərəqləri, məişət texnikası təsvir edilmiş şəkillər

20

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Texnoloji əməliyyatlarda hansı alətlərdən istifadə olunur? (*Çilingər, xarrat, tikinti alətləri, kənd təsərrüfatı alətləri və s.*)
2. Texnologiya dərslərində hansı alətlərdən istifadə olunur? (*Çəkil, dəmir qələm, iskənə, rəngsaz malası, susəpən, bağban qayçısı, lobzik, mişar və s.*)
3. Sizcə, maşınlar təyinatına görə hansı qruplara bölünür? (*Energetik maşınlar, dəyişdiricilər, nəqliyyat-texnoloji maşınlar, nəqlədiçi maşınlar, informasiya maşınları.*)
4. Hansı məişət texnikasını tanıyırsınız? (*Hesablama texnikası, mətbəx texnikası, ev yığışdırmaq üçün elektron cihazları və s.*)

Tədqiqat sualı:

– Texnoloji vasitələrin, maşınların və məişət texnikasının insan həyatında hansı mühüm əhəmiyyəti var?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlər tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylanır. Dərslərdəki mətni oxumağı şagirdlərə tapşırır.

I qrup. Səh. 16-dakı ən çox işlədilən alətlərin adını yazın.

II qrup. Cədvələ peşələr üzrə uyğun gələn alətlərin adını yazın.

Kənd təsərrüfatı alətləri	Dülgər alətləri	Rəngsaz alətləri

III qrup. Cədvələ peşələr üzrə uyğun gələn alətlərin adını yazın.

Xarrat alətləri	Çilingər alətləri	Tikinti alətləri

IV qrup. Cədvələ təsnifatına görə maşınların və məişət texnikasının adını yazın.

Energetik maşınlar	İnformasiya maşınları	Texnoloji maşınlar

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Siz texnoloji əməliyyatlarda istifadə olunan hansı alətləri tanıyırsınız? (*Çilingər, xarrat, tikinti, kənd təsərrüfatı alətləri.*)

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

2. Texnologiya dərslərində hansı alətlərdən istifadə olunur? (*Mişar, çəkic, rəndə, bel, iskənə və s.*)
3. Hansı çilingər alətlərini tanıyırsınız? (*Burğu, çəkic, kəlbətin, yeyə, vintaçan və s.*)
4. Hansı xarrat alətlərini tanıyırsınız? (*Lobzik, mişar, rəndə, iskənə, balta və s.*)
5. Hansı kənd təsərrüfatı alətlərini tanıyırsınız? (*Yaba, dırmıq, dəryaz, kotan, toxa və s.*)
6. Xarakterinə görə maşınlar hansı qruplara bölünür? (*Energetik maşınlar, dəyişdiricilər, texnoloji maşınlar və s.*)
7. Məişət texnikası deyəndə nə başa düşürsünüz? (*Paltaryuyan maşın, qabyuyan maşın, tozsozan və s.*)
8. Məişət texnikasından istifadə edərkən təhlükəsizlik qaydalarına necə əməl edirsiniz? (*Ütüdən, sobadan, tozsozandan ehtiyatla istifadə etmək və s.*)
9. Müasir elektron cihazlar nə ilə idarə olunur? (*Orijinal və universal pultlar ilə*)
10. Elektron cihazları sadalayın. (*Musiqi mərkəzi, televizor, məişət gücləndiricisi, telefon*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və bir daha texnoloji vasitələr və maşınların təsnifatı, eləcə də məişət texnikasından istifadəni zəruri edən səbəblərin üzərində dayanır. Qeyd edir ki, texnoloji vasitələr və maşınlar insan əməyini yüngülləşdirir, vaxta xeyli qənaət edir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Qruplardan hər birinə istədikləri bir məişət cihazı və ya maşının iş prinsipinin sxemini hazırlamaq tapşırılır.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Ev tapşırığı: Texnoloji vasitələrə, maşınlara və məişət texnikasına aid internet materiallarından əlavə məlumat toplayın və onları şərh edin.

5. ROBOT TEXNİKASI (1 saat)

STANDART 2.1.1.

MƏQSƏD

Şagird:

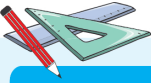
Robot texnikasının təsnifatını aparır və onlar haqqında kiçik təqdimatlar edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 4.2.1.; A.d.: 1.1.2.; 2.1.3.

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

 DƏRSİN TİPİ Yeni bilik verən dərs	 İŞ FORMALARI Kiçik qruplarla iş, böyük qrupla iş	 İŞ ÜSULLARI Beyin həmləsi, BİBÖ	 RESURLAR Robot texnikası təsvir edilmiş şəkillər, dərslik
---	---	---	--

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Yeni yaranan maşın və mexanizmlər haqqında nə bilirsiniz?
2. Robot haqqında nə bilirsiniz?
3. Robot nə üçün yaradılmışdır?
4. Robotlar hansı istehsalat sahələrində tətbiq olunur?
5. Robotların hansı növləri sizə məlumdur?

Tədqiqat sualı:

– Robot texnikasının insan həyatında hansı mühüm əhəmiyyəti var?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Robot nədir və hansı robotları tanıyırsınız?

II qrup. Robotların hansı növlərini tanıyırsınız?

III qrup. Sofiya robotu haqqında nə bilirsiniz?

IV qrup. Kütləvi robotlaşdırmanı şərtləndirən səbəblər hansılardır?

TEXNOLOGİYALAR VƏ TEXNOLOJİ VASİTƏLƏR

5. ROBOT TEXNİKASI

Müasir zamanda texnika və texnologiyaların sürətli inkişafı nəticəsində yeni maşın və mexanizm növləri yaranır. Robotlar bunlara aiddir.

Siz robotlar haqqında nə bilirsiniz?

Robot — müxtəlif növ mexaniki əməliyyatları həyata keçirmək üçün nəzərdə tutulmuş, əvvəlcədən daxil edilmiş proqram əsasında fəaliyyət göstərən mexaniki qurğudur.

Robot ətraf mühitin vəziyyəti haqqında məlumatı, adətən, verici vasitəsi ilə alır.

Robot insan əməyini qismən və ya bütövlükdə əvəz edərək istehsalat və digər əməliyyatları müstəqil olaraq həyata keçirə bilər. Bu zaman robot operatorundan komanda alaraq (əl ilə idarəetmə) daxil edilmiş proqrama uyğun müstəqil (avtomatik idarəetmə) fəaliyyət göstərə bilər.

«Robot» sözü ilk dəfə 1920-ci ildə çex yazıçısı Karel Çapek tərəfindən düşünülmüş və «R.U.R.»* pyesində istifadə edilmişdir.

Funksional təyinatından asılı olaraq robotlar — **sənaye robotları, məişət robotları, təhlükəsizliyi qoruyan robotlar, tibbi robotlar, hərbi robotlar, tədqiqatçı robotlar, oyuncaq robotlar, androidlərə** ayrılır.

Avtomobil zavodunda sənaye robotları

Məişət robotu – tozсорan

Təhlükəsizliyi qorumaq üçün pilotsuz uçuş aparatı

Robotlaşdırılmış cərrahiyyə sistemi

Hərbi robot

Ayda istifadə edilmiş özünəyönlənən tədqiqat robotu

* R.U.R. – «Rossunun universal robotları»

TEKNOLOGİYALAR VƏ TEKNOLOJİ VASİTƏLƏR

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Yeni texnika və texnologiyaların inkişafı nə ilə nəticələnir? (*Yeni maşın və mexanizmlərin yaranması ilə nəticələnir.*)
2. Robot hansı məqsəddə xidmət edir? (*Robot müxtəlif növ mexaniki əməliyyatları həyata keçirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.*)
3. Robot sözü kimə məxsusdur? (*«Robot» sözü çex yazıçısı Karel Çapekə məxsusdur.*)
4. Funksional təyinatlarına görə hansı robot növlərini tanıyırsınız? (*Sənaye robotları, məişət robotları, təhlükəsizliyi qoruyan robotlar, tibbi robotlar, hərbi robotlar, tədqiqatçı robotlar və androidlər.*)
5. «Sofiya» adlı robot nə vaxt və harada yaradılmışdır? (*2015-ci ildə Çində yaradılmışdır.*)
6. «Sofiya» hansı məqsədlə yaradılmışdır? (*Sofiya qocalar evində, parklarda və bir çox tədbirlərdə insanlara kömək etmək üçün yaradılmışdır.*)
7. Kütləvi robotlaşdırmanın nə kimi üstünlükləri vardır? (*Robotlar 24 saat istehsalat əməliyyatlarını yerinə yetirir, keyfiyyətli məhsul hazırlayır, insanlar kimi xəstələnmir, istirahət etmir, əməkhaqqı və pensiya tələb etmir, insanın həyatına təhlükə törədən təsirlərə məruz qalmırlar.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir, bir daha robotlar, onların növləri Sofiya robotu haqqında geniş məlumat verir. Robotların insan həyatında rolu və onların üstünlükləri haqqında məlumatları şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Kartondan təsəvvür etdiyiniz robotu hazırlayın.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: «Robot dövrünün əhəmiyyəti və mənfə cəhətləri» mövzusunda sorğu aparın və qeyd edin.

6. ÖZÜNÜXİDMƏT EDƏK, SAĞLAMLIĞIMIZI VƏ ƏTRAF MÜHİTİ QORUYAQ (2 saat)

STANDART 3.1.1.; 3.1.2.

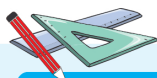
MƏQSƏD

Şagird:

1. Özünəxidmətin insan həyatında əhəmiyyətini izah edir.
2. Sanitariya-gigiyena qaydalarının insan həyatında əhəmiyyətini izah edir.
3. Bitkilərin insan sağlamlığının mühafizəsində rolunu şərh edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.4.1.; 4.1.1.; 4.1.3.; A.d.: 2.1.3.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə, Venn
diaqramı

RESURLAR

Dərslik, özünəxidmət, sanitariya-gigiyena qaydaları və bitkiləri əks
etdirən şəkillər, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Özünəxidmət nə deməkdir?
2. Özünəxidmət işlərini əmək adlandırmaq olarmı?

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

II 6. ÖZÜNÜXİDMƏT XİDMƏT EDƏK, SAĞLAMLIĞIMIZI VƏ ƏTRAF MÜHİTİ QORUYAQ

Özünəxidmət dedikdə nə nəzərdə tutulur? Sağlamlığımızı və ətraf mühiti qorumaq üçün nə etmək lazımdır?

Özünəxidmət, sağlamlığımızı və ətraf mühiti qorumaq bacarıqları hansılardır?

1. Səhər yataqdan qalxdıqda nə etməliyik?
2. İdmanla məşğul olmaq nə üçün lazımdır?
3. Paltarları nə üçün geyinirik?
4. Ayaqqabı nə üçündür?
5. Kiçik özünəxidmət işlərinə nə daxildir?
6. Nə üçün düzgün qidalanmaq lazımdır?
7. Otağı necə təmiz saxlamaq olar?
8. Yuyunduqda nəyə fikir vermək lazımdır?
9. Dişləri necə yumaq lazımdır?
10. Əllər və ayaqlar nə vaxt yuyulur?
11. Yuyunduqdan sonra nə etmək lazımdır?
12. Dırnaqlara qulluq haqqında nə bilirsiniz?
13. Mikrob nədir?
14. Bu qaydalarla riayət etmək nə üçün lazımdır?
15. Təbii bitkilərin rolu haqqında nə deyə bilərsiniz?
16. İnsan bitkiləri nə üçün becərir?
17. Bitkilərin xeyirli cəhətləri hansılardır?
18. Hər gün hansı meyvə və tərəvəzdən istifadə edirsiniz? Nə üçün?
19. Bitkilərin növləri haqqında nə bilirsiniz?
20. Dekorativ bitki nədir?
21. Meyvəli bitkilərin necə növü vardır?
22. Hansı tərəvəz növlərini tanıyırsınız?

Tərəvəzlər və onların insan sağlamlığında rolu haqqında esse yazın.

21

3. Hansı sanitariya-gigiyena qaydalarını bilirsiniz?
4. İnsanlar bitkiləri nə üçün qoruyur?
5. Bitkilərin canlıların həyatında rolu nədən ibarətdir?

Tədqiqat sualı:

– Özünəxidmətlə sağlamlığın və ətraf mühiti qorumağın hansı əlaqələri var?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

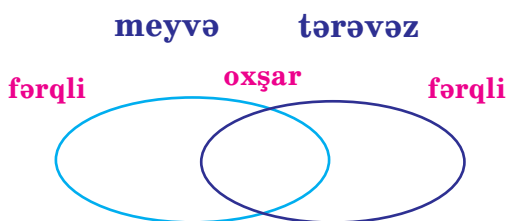
Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Sağlam olmaq üçün özünü necə xidmət edirsiniz?

II qrup. Sanitariya-gigiyena qaydalarına nə üçün əməl etmək lazımdır?

III qrup. İnsanlar nə üçün bitkiləri becərir və onlara qulluq edirlər?

IV qrup. Venn diaqramı üzrə meyvə və tərəvəzin oxşar və fərqli cəhətlərini qeyd edin.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Özünəxidmət qaydalarına nələr daxildir? (*Özünəxidmət qaydaları sadalanır.*)
2. Özünəxidmət qaydalarının əhəmiyyəti nədən ibarətdir? (*Şagirdlər əmək prosesində iştirakları və bir çox işlərdə böyüklərə kömək etdikləri haqqında danışirlər.*)
3. Bitkilərin insan həyatında rolu nədən ibarətdir? (*Şagirdlər bitkilərin insan həyatındakı rolundan danışirlər.*)

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

4. Sağlamlığınızı necə qoruyursunuz? (*Sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl edilir, qidalanmaya diqqət yetirilir.*)
5. Siz ətraf mühiti necə qoruyursunuz? (*Yaşillıqların salınması və onlara qulluq qaydaları haqqında danışılır.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir, bir daha özünəxidmət, sağlamlıq və ətraf mühitin qorunması qaydaları haqqında fikirlərini çatdırır. Bildirir ki, insanın normal fəaliyyəti üçün sağlamlıq çox vacib şərtidir. Sağlamlığı qorumaq üçün isə ətraf aləmi qorumaq vacibdir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Tərəvəzlərin şəkillərini seçin və əhəmiyyətini qısa qeyd edin.

II qrup. Meyvələrin şəkillərini seçin və əhəmiyyətini qısa qeyd edin.

III qrup. Bostan bitkilərinin şəkillərini seçin və əhəmiyyətini qısa qeyd edin.

IV qrup. Yabanı bitkilərin şəkillərini seçin və əhəmiyyətini qısa qeyd edin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Özünəxidmət qaydaları, sağlamlıq və bitkilər haqqında esse yazın.

7. YEMƏK SÜFRƏLƏRİ VƏ ONLARIN TƏRTİBATI (2 saat)

STANDART 3.1.4.; 3.1.5.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Estetik cəhətdən baxımlı yemək süfrəsi tərtib edir.
2. Yemək süfrəsinə uyğun olaraq qabları – ləvazimatları seçir, onları düzgün yerləşdirir.
3. Sadə formada estetik cəhətdən baxımlı bayram süfrəsi tərtib edir.
4. Sadə formada estetik cəhətdən baxımlı qonaq süfrəsi tərtib edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.; 4.2.1; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.;
T.i.: 2.2.4.; İnf. 3.2.6.

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. İnsan gündə neçə dəfə yemək yeməlidir?
2. Səhər, nahar, şam süfrəsini bəzəyəndə hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?
3. Səhər süfrəsini hazırlayanda hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?
4. Nahar süfrəsini hazırlayanda hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?
5. Şam süfrəsini hazırlayanda hansı ləvazimatlardan istifadə etmək lazımdır?

Tədqiqat sualı:

– Yemək süfrələrinin tərtibatı haqqında nə deyə bilərsiniz?

Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Səhər süfrəsinin ləvazimatlarını təyin edin və suallara cavab verin. (*Tərtibat haqqında danışın.*)

II qrup. Nahar süfrəsinin ləvazimatlarını təyin edin və suallara cavab verin. (*Tərtibat haqqında danışın.*)

III qrup. Şam süfrəsinin ləvazimatlarını təyin edin və suallara cavab verin. (*Tərtibat haqqında danışın.*)

IV qrup. Səhər, nahar və şam süfrəsində hansı yeməklərdən və necə qəbul etmək lazımdır? (*İzah edin.*)

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

7. YEMƏK SÜFRƏLƏRİ VƏ ONLARIN TƏRTİBATI

İnsanın iştahası masanın bəzədilməsindən və yeməklərdən asılıdır mı?

Masa necə bəzədilir?

Yeməyin resepti deyəndə nə başa düşürsünüz?

Hansı xörəklərin hazırlanma qaydasını bilirsiniz?

İnsanın qidalanması

Düzgün qidalanan insan sağlam olur. Dadlı yemək insana zövq verir. Yeməyin görünüşü, onun ətri və dadı insanda yeməyə həvəs oyadır. Masanın xarici görünüşü və tərtibatı da insanın iştahasını artırır.

Sağlam qidalanmanın əsas qanunları — müxtəliflik və qida rejimidir*. Ən dadlı qida məhsulu belə tez-tez qəbul edildikdə insanı bezdirir və orqanizmi tərəfindən pis mənimsənir. Qidalanma zamanı müxtəlifliyə riayət edilməlidir. Çünki insan orqanizminə qida ilə birlikdə vitaminlər, su, yağlar, zülallar və karbohidratlar daxil olur. Eyni qida məhsulunda isə sadalananlar hamısı olmur.

Uşaq qidası böyük qidasından fərqlidir. Uşaqlar böyüklərə nisbətən boy atmaq və inkişaf etmək üçün daha tez-tez və müxtəlif yeməklərlə qidalanmalıdırlar. Onların rasionuna** mütləq meyvə və tərəvəz daxil olmalıdır.

Uşaqlar və böyüklər gün ərzində neçə dəfə qida qəbul edirlər? Nə üçün uşaqlar daha tez-tez qidalanırlar?

Qida qəbulu arasındakı fasilə 5–6 saatdan az olmamalıdır. Şam yeməyini yatmadan ən azı 4 saat öncə qəbul etmək lazımdır.

Şam süfrəsi menyusu*** yüngül, az yağlı kəsmikdən, bitki və tərəvəz mənşəli xörəklərdən ibarət olmalıdır. Səhər, nahar və şam süfrələrinin menyusu fasilədən və ailə büdcəsindən asılı olaraq dəyişə bilər.

Yeməyin bəzədilməsi

Masaya verməzdən əvvəl yeməyi bəzəyirlər. Bunun üçün müxtəlif növ meyvə və tərəvəzlərdən istifadə etmək olar. İstifadə edilən bəzəklər yeməli olmalıdır. Bəzək üçün yeməyin tərkibinə daxil olan orzaqlardan istifadə edilməlidir. Bəzəklər aspaz alətləri — bıçaqlar və mətbəx qaçıqları ilə hazırlanır. Bu zaman aşağıdakı qaydaları yadda saxlamaq lazımdır:

- bəzəklər yeməyin dadına uyğun olmalıdır;
- bəzəklər sadə olmalıdır;

* Qida rejimi — qida qəbulunun vaxtı, miqdarı, onun kəmiyyət və keyfiyyət xüsusiyyətləri haqqında qaydalar.

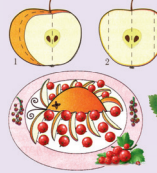
** Rasion — qida miqdarı, qida norması

*** Menu — mövcud yemək çeşidlərinin sıralanması

22

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Alma və qarağatdan dadlı «Xərcəng» adlı desert

Armud, üzüm, çiyələk və zeytundan «Kirpi» adlı desert

Novruz bayramında yumurtanı müxtəlif üsullarla bəzəmək olar.

SUALLAR

1. Sağlam qidalanma dedikdə nə başa düşürsünüz?
2. Sağlam qidalanmanın qanunları hansılardır?
3. Qida qəbulu arasındakı fasilə nə qədər olmalıdır?
4. Yeməyi bəzəmək üçün hansı qaydalara riayət etmək lazımdır?
5. Yeməyi bəzədikdə tərəvəzlərdən necə istifadə edilir?
6. Bəzək üçün hansı təbii rəngləyicilərdən istifadə edilir?

Evdə masanı bəzəməkdə ananıza kömək edin. Yeməkləri daha gözəl bəzəmə variantlarını fikirləşin.

24

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

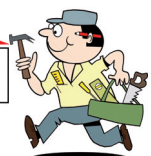
IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Masanı səhər, nahar, şam süfrələrinə hazırlamaq nə deməkdir? (Süfrənin səhər, nahar, şam yeməyi üçün tərtib edilməsi, bəzədilməsi.)
2. Şam yeməyi nə üçün yüngül olmalıdır? (Şagirdlər dərslikdəki fikirlərini söyləyirlər.)
3. Sağlam qidalanmanın əsas qanunları bizdən nə tələb edir? (Şagirdlər dərslikdəki fikirləri söyləyirlər.)
4. Süfrənin tərtibatında bəzəklərin kompozisiya yaratması nə üçün vacibdir? (Süfrənin zövqlə bəzədilməsi üçün.)
5. Süfrənin tərtibatında bəzək üçün hansı xammallardan istifadə etmək məqsədəuyğundur? (Kök, çuğundur, xiyar, göy soğan, yumurta, limon və s.)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha səhər, nahar, şam yeməklərinin atributları, menyusu üzərində dayanır. Bəzəklərin səliqə ilə və menyuya uyğun hazırlanmasını bir daha şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Səhər süfrəsinin bəzək elementlərini hazırlayın.

II qrup. Nahar süfrəsinin bəzək elementlərini hazırlayın.

III qrup. Şam süfrəsinin bəzək elementlərini hazırlayın.

I V qrup. Səhər, nahar və şam süfrəsində bəzək elementlərini hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi olaraq kömək edir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Evdə masanı bəzəməkdə ananıza kömək edin. Yeməkləri daha gözəl bəzəmə variantları fikirləşin.

8. QONAQ VƏ BAYRAM SÜFRƏLƏRİ (2 saat)

STANDART 3.1.3.; 3.1.4.; 3.1.5.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Estetik cəhətdən baxımlı qonaq süfrəsi tərtib edir.
2. Estetik cəhətdən baxımlı bayram süfrəsi tərtib edir.
3. Sadə milli bayram süfrələrini tərtib edir.
4. Qonaq və bayram süfrələri ətrafında qrup tərkibində davranış bacarıqlarını nümayiş etdirir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 3.1.1.; A.d.: 2.1.3.

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

8. QONAQ VƏ BAYRAM SÜFRƏLƏRİ

Qonaq süfrəsi necə tərtib edilməlidir?
Masanı bəzəyərkən, əsasən, nəyə fikir vermək lazımdır?

Xalqımızın yüksək qonaqpərvərlik keyfiyyətləri hamıya məlumdur. Qonaq qəbul etmək hər bir ailənin sevincinə səbəb olur.

Hər xalq öz adət-ənənəsinə uyğun tərzdə qonaq qəbul edir. Azərbaycan xalqının da əsrlərlə formalaşmış qonaq qarşılama və süfrə mədəniyyəti var. Xalqımız həmişə qonağa qarşı çox diqqətli, qayğıkeş olub və bu gün də bu gözəl keyfiyyətlərini qoruyub saxlayır. Qonağını böyük ehtiramla qarşılayır və Azərbaycan mətbəxinin ən ləziz təamlarını masaya düzür. Azərbaycanda qonaq üçün nəzərdə tutulan əsas yeməklər qoyun ətinə, tika, döymə kabab və plov hesab edilir. Bütün bunlar və digər xörəklər süfrəyə təbii meyvə şirəsi, şərbət, kompot və mineral sularla verilir. Adətən, xörəklər süfrəyə növbə ilə düzülür.

Bütün evlərdə zaman-zaman müxtəlif qonaqlıqlar, ziyafətlər təşkil edilir. Bu ziyafətlərdə masanın bəzədilməsi, qonaqların qəbulu və yerləşdirilməsi təntənəli olmalıdır.

Şəkilləri diqqətlə nəzərdən keçirin və masanın bəzədilməsinə fikir verin.

Masaya əvvəlcə nisbətən böyük və dayaz nimçə, onun üstünə qalyanaltı üçün kiçik nimçə, sulu xörək olduqda dərin nimçə qoyulur.

25

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Hər nimçənin sağ tərəfinə qaşq və bıçaq, balıq veriləcəksə, əlavə olaraq kiçik bıçaq da qoyulur. Nimçənin sol tərəfinə xörək çəngəli, onun yanına isə balıq çəngəli qoyulur.

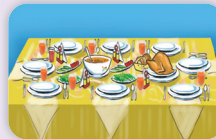
Süfrəyə qab-qacaq düzüləndən sonra su, meyvə şirəsi, şərbət və s. üçün badələr qoyulur.

Bir neçə yerdə sümük və qida qalıqları üçün boş nimçələr düzülür.

Təmiz ütülənmiş və qatlanmış salfetlər çəngəllərin sol tərəfində olmalıdır.

İncə doğranmış çörək qablarında qoyulur. Çörək qablarına ütülənmiş ağ salfet salınır. Çörəyi qonaqlar masa arxasında oturanda götürmək lazımdır. Kənarda kiçik bir masa qoyulur. Bu masaya artıq boşqablar, çəngəl-bıçaq yığılır. Meyvə və şirniyyatı da bu masaya qoymaq olar.

Yemək masaya böyük qablarda — buludlarda verilir.

Adi qonaq süfrəsi

Bayram süfrəsi

Duru xörək dərin nimçələrdə verilir. Şərbəti nimçənin kənarını sol ələ ehməlcə tutaraq qaşıqla yeyirlər.

Yemək süfrəsindən sonra çay süfrəsi bəzənir. Adətən, çay süfrəsində müxtəlif növ şirniyyatlar — mürəbbələr, konfet, tort, peçenye və dilimlənmiş limon olur.

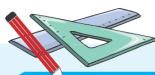

Novruz süfrəsi

Novruz şirniyyatları

26

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
Venn diaqramı

RESURSLAR

Dərslik, qonaqlıq və bayram süfrələrinə aid şəkillər, süfrə
lövazimatlarının şəkilləri

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

Azərbaycanın ən qədim bayramlarından biri Novruz bayramıdır. Novruz bayramında bütün evlərdə bayram süfrəsi açılır. Masa üzərində müxtəlif yeməklər, əsasən, aşı, şirniyyatlar: paxlava, şəkərbura, şəkərcörək, şor-qoğal, badambura və s. olur. Bayram süfrəsində bayram xonçasının olması vacibdir. Xonçanın ortasında səməni, hər ailə üzvünün adına şam, boyadılmış yumurta qoyulur.

SUALLAR

1. Qonaq süfrəsinin bəzədilməsi ardıcılığı necədir?
2. Adi qonaq süfrəsində hansı yeməkləri təklif etmək olar?
3. Masaya balıq verildikdə əlavə hansı ləvazimatlar süfrəyə qoyulur?
4. Masanı bəzədikdə səfətlər harada yerləşdirilməlidir?
5. Çay süfrəsinə hansı şirniyyatlar daxil edilir?
6. Novruz süfrəsi adi çay süfrəsindən hansı əlamətlərinə görə fərqlənir?

Qonaq və bayram süfrələrini təsvir edin.

27

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Qonaq süfrəsi necə tərtib edilməlidir?
 2. Bayram süfrəsi necə tərtib edilməlidir?
 3. Qonaq və bayram süfrələrini bəzəyərkən nələrə fikir verilməlidir?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Qonaq süfrələrinin bayram süfrələrindən fərqli xüsusiyyətləri hansılardır? Şagirdlər tədqiqat sualı ətrafında tədqiqat aparırlar.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Qonaq süfrəsini bəzədikdə hansı ləvazimatlardan istifadə edilir və necə? (İzah edin.)

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

II qrup. Bayram süfrəsini bəzədikdə hansı ləvazimatlardan istifadə edilir və necə? (*İzah edin.*)

III qrup. Çay süfrəsi necə bəzədilir? (*İzah edin.*)

IV qrup. Azərbaycan süfrəsi ilə müxtəlif xalqların süfrələri və qonaq qəbul etmələri haqqında danışın.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir:

1. Qonaqlıq süfrəsi necə tərtib olunur? (*Dərslik əsasında danışmaq.*)
2. Bayram süfrələri necə tərtib olunur? (*Dərslik əsasında danışmaq.*)
3. Çay süfrəsi necə tərtib olunur? (*Süfrəyə çay və müxtəlif mürəbbələr, konfet və şirniyyat verilir.*)
4. Müxtəlif ölkələrdə qonaq necə qəbul olunur? (*Masanın üstünə bol yemək qoyulur, az yemək qoyulur, yalnız qəhvə və meyvə şirələri təklif olunur.*)
5. Çörəyin doğranması və paylanması haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Çörək fal-fal doğranır, çörəkqabına ütülənmiş ağ salfet salınır, çörək masaya hamı əyləşəndən sonra gətirilir.*)
6. Siz evinizdə qonağı necə qarşılayır və ünsiyyət qurursunuz? (*«Xoş gəlmisiniz», «Buyurun», «Əyləşin», – deyir, hal-əhvalını xəbər alırlar.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha qonaq və bayram süfrələrinin tərtibatı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Qonaq süfrəsini təsvir edin.

II qrup. Bayram süfrəsini təsvir edin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi kömək edir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Ziyafətlərdə masanın bəzədilməsi, qonaq və bayram süfrələri haqqında məlumat toplayın.

9. YEMƏK MASASI ƏTRAFINDA DAVRANIŞ QAYDALARI (2 saat)

STANDART 3.1.3.

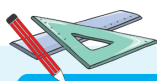
MƏQSƏD

Şagird:

Yemək masası ətrafında qrup tərkibində davranış bacarıqlarını nümayiş etdirir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.2.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURLAR

Dərslik, günün
müxtəlif vaxtlarını
əks etdirən süfrə
şəkilləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Siz ad günlərində, bayramlarda özünüzü necə aparırsınız?
2. Yemək qəbulu qaydalarına necə əməl edirsiniz?
3. Qonaq qəbulu zamanı hansı davranış qaydalarına əməl etmək lazımdır?
4. Qonaq gedərkən hansı qaydalara əməl etməlisiniz?
5. Qida qəbulu zamanı nə edirsiniz?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Siz ailədə və cəmiyyətdə müxtəlif məqsədlərlə masa arxasında əyləşəndə daha hansı davranış qaydalarına əməl edirsiniz?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

II

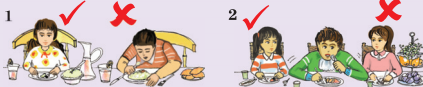
9. YEMƏK MASASI ƏTRAFINDA DAVRANIŞ QAYDALARI

Ailə üzvlərinin bir-birinə və qonaqlara münasibəti, masa arxasında yemək və davranış qaydalarına riayət etməsi — məişət mədəniyyətinin göstəricisidir!

Yəqin ki, siz ziyafətlərdə, ad günlərində, müxtəlif bayram və toy mərasimlərində və s. iştirak etmişsiniz. Yəqin ki, masa arxasında davranış və yemək qəbulu qaydalarına əməl etmişsiniz. Onu da bilirsiniz ki, qəbul olunmuş qaydalara görə, qonaq masa arxasına yalnız ev sahibindən sonra və yaxud onun dəvəti ilə keçə bilər.

Masa arxasında daha nəyə diqqət edilməlidir:

1. Düz oturmaq lazımdır, masaya dirsəklənmək olmaz.
2. Qida qəbulu zamanı dirsəklərini geniş açıb oturmaq olmaz. Bu, masa qonşunuza mane ola bilər.

3. Qidanı bıçaqla ağıza aparmaq olmaz. Bu, mədəniyyət qaydalarına zidd və təhlükəlidir — dil və dodaq zədələnər.
4. Uzaqda qoyulmuş xörək və çörəyi götürmək üçün dərtnmaq olmaz. Qonşuluqda oturanlardan onları ötürməyi xahiş etmək lazımdır.

5. Yeməyə başlamazdan əvvəl parça səlfeti açmaq və dizlərin üzərinə sərmək, yeməkdən sonra isə qayıtarıb masanın üzərinə qoymaq lazımdır.
6. Kotlet, küftə, balıq, bişmiş tərəvəz, adətən, çəngəllə çox da böyük olmayan hissələrə ayrılaraq yeyilir. Bu halda çəngəl sağ əldə tutulur.

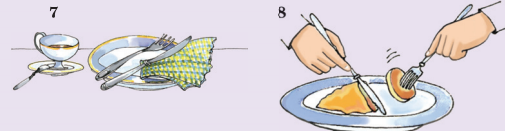

✓ — doğrudur
✗ — səhvdir

28

MƏİŞƏT MƏDƏNİYYƏTİ

7. Əgər bıçaqla kəsiləcək (məsələn, bir parça ət) yemək verilsə, onda çəngəl sol əldə, bıçaq isə sağ əldə tutulur. Yeməyi kəsərkən çəngəli niyəyə perpendikulyar yox, maili tutmaq lazımdır, əks halda çəngəl hamar səth boyunca sürüşər və niyədə olanları masanın üstünə dağıdır.
8. Yeməkləri tədricən, bıçaqla hissələrə ayıraraq, yemək lazımdır.

9. Ümumi niyədən çəngəlinizlə yemək götürməyin. Belə yeməklər üçün xüsusi yemək ləvazimatı verilir. Onlar çox vaxt öz quruluşuna və tutumuna görə fərqlənir.
10. Qidanı səssiz, sakit, tələsmədən, yaxşı çeynəməklə yemək lazımdır. Şorba yeyərkən niyəni özünüdə doğru əyməyin, əks halda yemək süfrəyə və ya üstünüdə dağıla bilər.
11. Xörəyi soyutmaq üçün niyəyə və ya qasığa üfürməyin, qasıqla yavaş-yavaş qarışdıraraq soyumasını gözləyin.
12. Masaya verilən yeməyi hamıdan əvvəl götürməyin. Əvvəlcə onun hamıya çatıb-çatmayacağına nəzər yetirin.
13. Qida qəbulu qurtardıqdan sonra çəngəli, bıçağı, qasığı və istifadə olunmuş səlfeti süfrəyə yox, niyəyə qoyun.
14. Dişlər arasında qalan qida qalıqlarını təmizləmək üçün masa arxasından durub hamam otağına keçin.

SUALLAR

1. «Məişət mədəniyyətinin göstəricisi» nədir?
2. Qonaq yemək masası ətrafında nə zaman keçə bilər?
3. Yemək masası arxasında necə oturmaq lazımdır?
4. Qidanı bıçaqla ağıza nə üçün qoymaq olmaz?
5. Hansı yemək növlərini bıçaqla kəsmək olmaz?
6. Yeməyi kəsərkən çəngəl necə tutulur?
7. Yeməklərin doğru qaydası nədən ibarətdir?
8. Qidanı necə yemək lazımdır?
9. Masaya yemək verildikdə hansı qaydaya riayət etmək lazımdır?

Süfrə mədəniyyətinin əsaslarını əks etdirən hekayə yazın.

29

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür, onlara sual və tapşırıqlar verir.

I qrup. Qida qəbulu zamanı masa arxasında davranış qaydalarını izah edin.

II qrup. Masa arxasında yemək mədəniyyəti qaydalarını izah edin.

III qrup. Masa qonşunuza münasibətdə hansı davranış qaydalarına əməl edirsiniz?

IV qrup. Yeməyə başlamazdan əvvəl və ondan sonra hansı qaydalara əməl etmək lazımdır?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Masa arxasında davranış qaydaları nə deməkdir? (*Düz oturmaq, dirsəklənməmək.*)
2. Masa arxasında yemək qəbulu qaydalarına necə əməl etmək lazımdır? (*Çəngəldən, bıçaqdan düzgün istifadə etmək, qidanı səssiz, sakit yemək lazımdır.*)
3. Yemək alətləri ilə necə davranmaq lazımdır? (*Çəngəl sol, bıçaq sağ əldə tutulur və yemək zamanı onları şaqqıldatmaq olmaz.*)

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

4. Qida qəbulu qurtardıqdan sonra nə etmək lazımdır? (*Çəngəl, bıçaq və istifadə olunmuş salfet nimçəyə qoyulur.*)
5. Yeməyi yeyərkən çəngəli nimçəyə nə üçün maili tutmaq lazımdır? (*Əks halda çəngəl sürüşər və nimçədə olanlar masanın üstünə dağılar.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin yemək masası ətrafında davranış qaydaları haqqında fikirlərini ümumiləşdirir. Masa ətrafında düzgün öyləşmək, yüksək mədəniyyət nümayiş etdirmək lazımdır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Yemək masası ətrafında davranış qaydaları haqqında esse yazın.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Yemək masası ətrafında davranış qaydaları ilə əlaqədar valideynlərinizdən məlumat toplayın.

10. CİLDLƏNMİŞ MƏMULATLAR. NAZİK DƏFTƏR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Nazik dəftər hazırlamaq texnologiyalarını izah edir.
2. Nazik dəftər hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
3. Dəftəri hazırlamaq üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. Dəftərin hazırlanma ardıcılığını müəyyən edir.
5. Dəftərin hazırlanma materialına uyğun emal texnologiyaları seçir.
6. Dəftərin detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə dəftəri hazırlayır.
8. Dəftəri hazırlamaq üçün emal texnologiyaları seçir.
9. Dəftərin hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. Müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Hazırladığı nazik dəftəri təqdim edir.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

III 10. CİLDLƏNMİŞ MƏMULATLAR. NAZİK DƏFTƏR

Şəkildeki məmulatlar haqqında nə bilirsiniz?

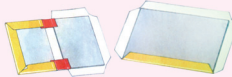
Kitabın, dəftərin, bloknoutun üz qabığına **cild** deyilir. Yəqin ki, «qalın üzlü kitab» ifadəsini eşitmisiniz. Kitab, dəftər və bloknoutların vərəqlərinin ümumi qapaq altında birləşdirilməsinə **cildləmə** deyilir. Cildin üzünə rəngli kağız və ya parça yapışdırmaq olar. Dəftərin üzü ikiqat qatlanmış kağız vərəqəndir. Bloknoutun arxa tərəfi bərk kartondan, ön tərəfi isə kağız üzəndən ibarətdir.

Bu kitabın cildi necədir?

Kitabların geyimi cildləmə qapaqlarıdır. Qapaqların köməyi ilə vərəqlər dağılmır, təmiz və səliqəli qalır. Cildləmə qapağında sol və sağ kartonlar **tərəflər**, ortadakı zolaq isə **kötük** adlanır. Kötük düz və girdə olur.

Hər iki karton tərəf əvvəlcə kötüyə yapışdırılır. Sonra isə onların hər birinə rəngli kağız üzük çəkilir.

Bəzən hər iki tərəf ümumi bir üzük yapışdırılır.

Qovluq düzəltmək üçün kartona daxildən və xaricdən kağız üz çəkirik.

Sonra onu necə qatlamalı?

30

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Karton qalın olduğu üçün qatlayanda çatlaya bilər. Ona görə də qatlama xətti boyunca xətkəsi qoyub, onun köməyi ilə qatlama əməliyyatını həyata keçirək.

Bu yeni texnoloji əməliyyat **basma yolu ilə izsalma** adlanır.

Detalları nişanlayaq.

Damalı kağızı nişanlamaq lap asandır. Başlangıçda və sonda nöqtələr qoyub damalar boyunca kəsək.

Dəftəri tikmək üçün kağız vərəqlərini dəsmək lazımdır.

Kağız bərk və sıx material olduğundan onu bizlə dəşirlər.

İynə isə ancaq sapı dəşikdən keçirməyə kömək edir.

DƏFTƏRİN YİĞİLMƏSİ

1. Lazım olan materialları və alətləri iş masasının üstünə yığın.

2. Kəsilmiş vərəqləri cildin içinə yerləşdirin.

3. Bizlə qatlama xətti boyunca üç dəşik açın.

4. İynənin köməyi ilə sapı dəşiklərdən keçirin.

5. Sonda düyün vurun.

Göstərilən ardıcılıqla nazik dəftər düzəldin.

! Biz ilə iş zamanı təhlükəsizlik qaydaları

1. Bizi təhlükəsiz yerdə saxlayın.

2. Biz ilə ancaq taxta altlıq üzərində işləyin.

3. Bizim dəstəyini sağa və sola burmaqla dəşik açın.

4. Diqqətli olun! İş zamanı kartonu və ya istənilən başqa materialı tutarkən əlinizi yaralamayın.

5. İş qurtardıqdan sonra bizi qutuya yerləşdirin.

SUALLAR

1. Təyinatına görə kitab, dəftər və bloknout nə üçündür?
2. Cild dedikdə nə başa düşülür?
3. Cildləmə qapağı hansı hissələrdən ibarətdir?
4. Basma yolu ilə izsalma necə yerinə yetirilir?
5. Dəftər hansı ardıcılıqla yığılır?

Şəkildeki bloknoutu hazırlayın.

31

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; İnf.: 3.2.6.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

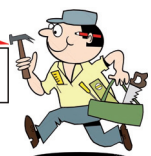
Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURSLAR

Rəngli kağızlar, flomaster, qayçı, sığallayıcı, dərslik, karton, PVA yapışqanı və parça

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müxtəlif məmulatlar (*albom, kitab, qeyd dəftərçəsi, nazik dəftər və s.*) göstərərək suallar verir:

1. Siz bu məmulatların adını bilirsinizmi?
2. Bu məmulatların üz qabığı necə adlanır?
3. Cildlər nədən hazırlanır?

Tədqiqat sualı:

– Cildlənmiş məmulatları və nazik dəftəri kartondan necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsləyə yönəldir və cildlənmiş məmulatların hazırlanma ardıcılığına diqqət yetirməyi onlara tövsiyə edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və mövzu ilə bağlı dərsləkdə olan mətnlə tanış olmağı onlara tapşırır.

I qrup. Kitab cildi necə hazırlanır?

II qrup. Bloknot cildi necə hazırlanır?

III qrup. Qovluq üçün cild necə hazırlanır?

IV qrup. Cildlənmiş nazik dəftər necə yığılır?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi hazırlayacağı cildlənmiş məmulat haqqında təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Kitab, dəftər və bloknotdan başqa, daha hansı məmulatları cildləmək və yığmaq olar? (*Telefon kitabçası, qeydlər aparmaq üçün dəftər.*)
2. Məmulatların cildlənməsi hansı üsulla aparılır? (*Kartonqatlama, izsalma üsulu ilə.*)
3. Məmulatların cildləri hansı materiallardan hazırlanır? (*Kartondan, parçadan və rəngli kağızdan.*)
4. Cildləmə qapağındakı sağ və sol karton, orta zolaq necə adlanır? (*Tərəflər və kötiük.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir. Cildlənəcək məmulatlar və nazik dəftərin hazırlanması ardıcılığı üzərində bir daha dayanır.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Kitab cildi hazırlayın.

II qrup. Bloknot cildi hazırlayın.

III qrup. Qovluq üçün cild hazırlayın.

IV qrup. Cildlənmiş nazik dəftər yığın.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunmuş qaydalara müvafiq olaraq rubrik və qrupların qiymətləndirmə cədvəli əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Telefon nömrələrini qeyd etmək üçün telefon kitabçası hazırlayın.

11. BƏDİİ İŞLƏR ÜÇÜN ÇƏRÇİVƏ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

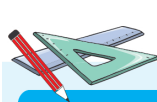
1. Kağızqatlama texnologiyalarına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq çərçivəyə görə iş yerini təşkil edir.
3. Çərçivənin hazırlanması üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. Çərçivənin hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Çərçivənin materialına uyğun emal texnologiyaları seçir.
6. Çərçivənin detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə fotosəkil üçün çərçivə hazırlayır.
8. Çərçivənin hazırlanmasında sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Çərçivənin hazırlanmasında müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Fotosəkil üçün hazırladığı çərçivəni təqdim edir.

İNTEQRASIYA

T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Fərdi iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə,
qalereya
gəzintisi

RESURLAR

Rəngli kağız dəsti, modullar, sıgallayıcı, xətkəş, qayçı, qələm,
dərslik, fotosəkil üçün çərçivə

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim müxtəlif bədii işlər üçün çərçivə nümunələrini şagirdlərə nümayiş etdirir və sual verir:

– Bu bədii işlər üçün çərçivələr nədən hazırlanmışdır?

Şagirdlər cavab verirlər.

Müəllim qeyd edir ki, bədii işlər üçün çərçivələr kağız və kartondan hazırlanır.

Tədqiqat sualı:

– Kağız və ya kartondan bədii işlər üçün çərçivəni necə hazırlamaq olar?

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Dərslik üzrə mətni oxumağı onlara tövsiyə edərək qruplara aşağıdakı suallara cavab verməyi tapşırır:

I qrup. Kağızdan çərçivəni necə hazırlamaq olar?

II qrup. Kartondan çərçivəni necə hazırlamaq olar?

III qrup. Çərçivələr necə bəzədilir?

IV qrup. Kağız və kartondan olan çərçivələr digər çərçivələrdən nə ilə fərqlənir?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar işlərini yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi hazırlayacağı bədii işlər üçün çərçivə haqqında təqdimat edir. Müəllim şagirdlərin təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Bədii işlər üçün çərçivəni nəyə əsasən hazırlayacaqsınız? (*Certyoja əsasən.*)

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

11. BƏDİİ İŞLƏR ÜÇÜN ÇƏRÇİVƏ

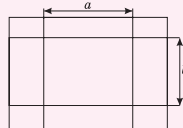
Kağız vərəqlərin ölçülərini bilirsiniz?

Onlar hansı prinsip üzrə yaradılmışdır? İstifadə etdiyən rəngli kağızlar, karton, albom kağızı, akvarel kağızı hansı ölçüdədir?

Texnologiya və təsviri incəsənət dərslərində çəkdiyən rəsmləri və hazırladığınız aplikasiyaları gözəl çərçivəyə yerləşdirsəniz, mənzilinizin divarından asə bilərsiniz.

Qalın kağızdan çərçivə

Bu çərçivə A4 ölçüsündə və ya daha kiçik ölçüdə olan rəsmlər üçün nəzərdə tutulub.

Çərçivə üçün vərəqi arxa tərəfi yuxarı olmaqla çevirin, hazırladığınız şəkli vərəqin mərkəzinə yerləşdirib kənarlarını xətləyin. Dəqiqlik üçün şəklin yerini əvvəlcədən müəyyənləşdirin.

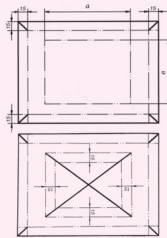
Bunun üçün hansı ölçmə əməliyyatını yerinə yetirmək lazımdır?

Çertyoju nəzərdən keçirin.

Çertyojda hansı xətləri görürsünüz? Onlar nəyi göstərir?

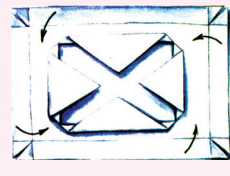
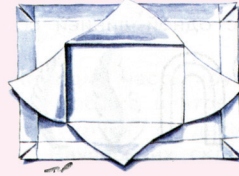

Bu xətləri öz vərəqinizdə çəkin. Növbəti qurmanı yerinə yetirin.

32

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Əymə xətti üzrə naxışbasmanı (xətkeş boyu qələmlə) yerinə yetirin, sonra isə kəsmə xətti boyunca kəsin.

İndi rəsmi çərçivəyə yerləşdirin.

Əgər məmulat dairəvi şəkildə olarsa, nə etməli?

SUALLAR

1. Düzbucaqlı kağızın neçə ölçüsü var?
2. Çərçivə hazırlamaq üçün hansı ölçüdə kağızdan istifadə etmək lazımdır?
3. Çərçivəni hazırlamaq üçün nə etmək lazımdır?
4. Şəkli çərçivəyə yerləşdirmək üçün nə etmək lazımdır?

Fotoşəkil üçün çərçivə hazırlayın.

33

2. Bədii işlər üçün çərçivəni nədən hazırlayacaqsınız? (Kartondan, qalın kağızdan.)
3. Bədii işlər üçün çərçivəni düzəldərkən eyni xətt üzrə naxışbasmanı nə ilə yerinə yetirəcəksiniz? (Xətkeş boyu qələmlə.)
4. Bədii işlər üçün çərçivənin çertyojunu necə çəkəcəksiniz? (Dərslərdəki məlumatlara əsasən.)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və bədii işlər üçün çərçivənin hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır. Çertyoja əsasən kartondan istifadə etməklə çərçivənin hazırlanmasını qeyd edir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim bütün şagirdlərə eyni tapşırığı verir.

Tapşırıq: Kağız və kartondan fotoşəkil üçün çərçivə hazırlayın.

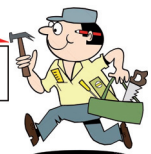
Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi kömək edir.

Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Ailə fotoşəkli üçün kağız və kartondan çərçivə hazırlayın.

12. KARTONDAN KARANDAŞQABININ HAZIRLANMASI (2 saat)

STANDART 4.1.1.; 4.1.2.

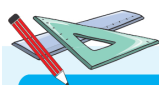
MƏQSƏD

Şagird:

1. Karandaşqabının texniki rəsmini və eskizini oxuyur.
2. Karandaşqabının ayrı-ayrı hissələrini çəkir və sadə dizayn verir.
3. Çəkilmiş ayrı-ayrı hissələri birləşdirməklə karandaşqabının tam təsvirini çəkir.

İNTEQRASIYA

T.i.: 4.1.2.

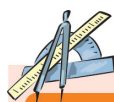
DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi,

RESURLAR

Kağız, rəngli
karandaş, sığalla-
yıcı, xətkəş, qayçı,
PVA yapışqanı,
fırça, karandaşqa-
bının şəkli

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim üzərində külqabı, qəndqabı, pulqabı və karandaşqabı şəkilləri təsvir olunmuş vatman kağızını lövhədən asaraq şagirdlərə suallar verir:

1. Şəkildə nə görürsünüz?
 2. Şəkildə gördüklərinizdən hansı məktəb ləvazimatlarına aiddir?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Şagirdlərə dərsliyin 34-cü səhifəsindəki karandaşqabına diqqət yetirmək tövsiyə edilir.

Tədqiqat sualı: – Karandaşqabını necə və hansı materiallardan hazırlamaq olar?

Müəllim şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 34–37) yönəldir. Karandaşqabının hazırlanma ardıcılığını şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

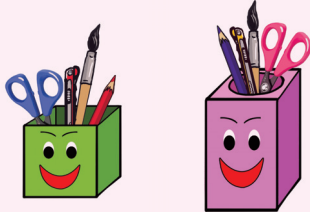
KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

12. KARTONDAN KARANDAŞQABININ HAZIRLANMASI

Qələm, karandaş və fırçalarınızı barada saxlayırsınız?
Bu alətlər üçün rahat və gözəl qab düzəldə bilərsiniz?

Bu karandaş qablarının quruluşu hansı həndəsi fiqurlara bənzəyir?

Məmulatlar hansı detallardan hazırlanıb?
Məmulatlarda detallar necə birləşdirilib?
Belə kiçikölçülü məmulatlar üçün daha hansı birləşmə növlərini tətbiq etmək olar?
Bu məmulatların quruluş xüsusiyyətləri nədən ibarətdir?
Karandaş qabları hansı materiallardan hazırlanıb? Onları daha nədən düzəltmək olar?

Kubun və paralelepipedin açılışı

Açılış nədir?
Hansı həndəsi fiqurları tanıyırsınız? Onlar hansı hissələrdən ibarətdir?
Açılışları qurduqda hansı xətlərdən istifadə olunur? Onların təyinatı nədir?

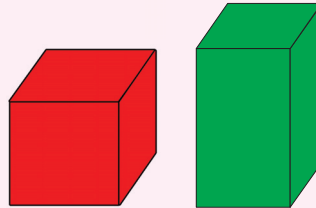
Kub və yaxud paralelepipedin açılışı — müstəvi fiqurdur.
Kub və ya paralelepipedin açılışını qurmaq üçün bu həndəsi cisimlərin hansı elementlərdən ibarət olmasını yada salmaq lazımdır.

Məmulatın hissə və detallarını nişanlamaq, hazırlamaq və yığmaq üçün hansı alətlər lazımdır?

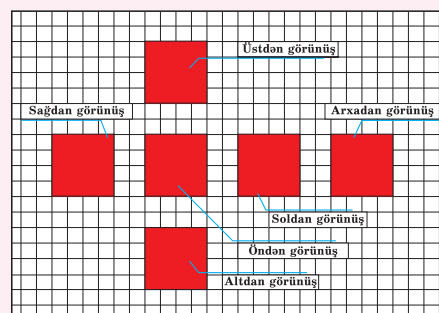
34

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Şəkillərdə kub və paralelepipedin təpələrini, kənarlarını və tillərini göstərin.

Kubun və paralelepipedin neçə təpəsi, kənarı və tili var?
Kub və paralelepipedni hər tərəfdən diqqətlə müşahidə edin.
Gördüklərinizi damalı kağızda belə təsvir etmək olar:

Kub

35

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Karandaşqabını hazırladıqda hansı fiqurlardan istifadə olunur və necə?

II qrup. Kubun açılışı ilə paralelepipedin açılışı arasında nə kimi fərq var?

III qrup. Karandaşqabını necə hazırlamaq olar?

IV qrup. Karandaşqabını necə bəzəmək olar?

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Hər qrupun nümayəndəsi hazırlayacağı karandaşqabı haqqında təqdimat edir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Karandaşqabını hazırlamaq üçün hansı materiallardan istifadə etmək lazımdır? (*Karton və qalın kağızdan.*)
2. Karandaşqabı hazırlamaq üçün hansı həndəsi fiqurları kəsəcəksiniz? (*Kub və paralelepiped.*)

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Paralelepiped

Görünüş müşahidəçinin cisimdə gördüyü hissənin (tərəfin) təsviridir. Çertyojda cisimlərin ölçüləri göstərməklə yerinə yetirilmiş təsvirdir. Çertyojda görünüşlərin sayı ehtimaldır ki, onlar əşyanın quruluş və ölçülərini tam göstərmiş olsun.

Adətən, əşyanın üç görünüşü təsvir edilir: **frontal***, **üfüqi**, və **profil**** görünüşlər.

Hər bir görünüş çertyojda müəyyənləşdirilmiş özünəməxsus yerə malikdir.

Kubun və paralelepipedin açılışını çəkmək üçün bu cisimlərin bütün altı tərəfini təsvir etmək lazımdır.

Texniki rəsm əşyanın həcmli təsviridir.

Kub və paralelepiped hansı müstəvi həndəsi fiqurlardan ibarətdir? Bu cisimlərin açılışlarında neçə görünüş göstərilməlidir?

Kubun açılışı

* Frontal – ümumi
** Profil – kəsik

36

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

Paralelepipedin açılışı

Kubun və paralelepipedin açılışlarını qurmaq üçün onların hansı ölçülərini bilmək lazımdır? İş üçün hansı materiallar, alətlər və tərtibatlar lazım olacaq? Öz seçiminizi əsaslandırın.

SUALLAR

1. Kub və ya paralelepipedin açılışı nədən ibarətdir?
2. Kub və ya paralelepiped hansı konstruktiv elementlərdən ibarətdir?
3. Görünüş nə deməkdir?
4. Çertyoj dedikdə nə başa düşülür?
5. Çertyojda görünüş sayı necə olmalıdır?
6. Texniki rəsm dedikdə nə başa düşülür?

Müstəqil olaraq kub modelini hazırlayın. Əgər üst qapaqda radiusu 3 sm olan dairə kəssəniz, onda kub karandaşqabına çevrilər.

37

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir. Karandaşqabının hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır. Qeyd edir ki, karandaşqabının hazırlanmasında kartondan istifadə edəcəksiniz.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdlərin diqqətini bir daha dərslikdə verilmiş kub və paralelepipedin açılışlarına yönəldərək onlara tapşırıqlar verir:

I və III qrup. Karton materialından kub formasında karandaşqabını hazırlayın.

II və IV qrup. Karton materialından paralelepiped formasında karandaşqabını hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlərini verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Kağızdan müstəqil olaraq kub fiqurunu hazırlayın. Əgər üst qapaqda radiusu 3 sm olan dairə kəssəniz, onda kub karandaşqabına çevrilər.

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

13. XIRDAVAT ÜÇÜN MÜCRÜ (2 saat)

STANDART 4.1.1.; 4.1.2.

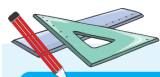
MƏQSƏD

Şagird:

1. Məmulatın texniki rəsmlərini və eskizlərini oxuyur.
2. Həcmli fiqurların təsvirini çəkərkən sadə dizayn bacarıqları nümayiş etdirir.
3. Çəkilmiş ayrı-ayrı hissələri birləşdirməklə sandıqçanın tam təsvirini əldə edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.1.; 2.1.2.; İnf.: 3.2.6.; T.i.: 4.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
Venn diaqramı

RESURLAR

Mücrü, karton,
PVA yapışqanı,
parça, qayçı,
flomaster,
dərslik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə xırdavat üçün hazırlanmış bir neçə mücrü nümunəsi nümayiş etdirir və sual verir:

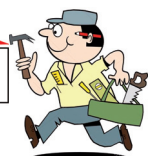
– Bu xırdavat üçün mücrü hansı materialdan hazırlanmışdır?

Şagirdlər cavab verirlər.

Müəllim qeyd edir ki, xırdavat üçün mücrü kartondan hazırlanmışdır.

Tədqiqat sualı:

– Kartondan xırdavat üçün mücrü necə hazırlamaq olar?

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

(III) 13. XIRDAVAT ÜÇÜN MÜCRÜ

Evinizdə olan xırdavatı harada saxlayırsınız?

Xırdavatı xüsusi qutuda — xırdavat üçün mücrədə saxlamaq əlverişlidir.

Şəklə diqqətlə baxın. Biz də belə bir mücrü düzəldə bilərikmi?

Mücrü düzəltmək üçün əvvəlcə qutuya parça üz yapışdırmaq lazımdır.

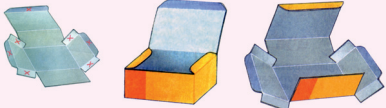
Qutunu parça ilə necə üzəyə bilərik?

Yapışqanı parçaya sürüb mücrüyə yapışdırsaq, istədiyimizi ala bilərikmi?

Əgər yapışqanı parçaya sürtsək, parça tamam islanar və müxtəlif tərəflərə dartılar.

Deməli, yapışqanı qutuya sürmək və onun üzərinə biçilmiş parça ülgüləri yapışdırmaq lazımdır.

Bəs bu parça ülgüləri necə nişanlamaq olar? Qutuya üz çəkmək üçün neçə parça ülgü lazımdır? Qutunu nəzərdən keçirək.

Qutunun dörd tərəfinə, altına və qapağına çəkmək üçün parça üz lazımdır.

Əvvəlcə, gölin fikirləşək, qutunun hansı yerlərinə parça lazımdır deyil?

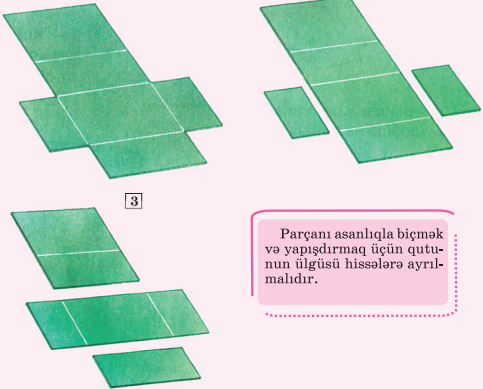
Məsələn, heç bir artırıma parça yapışdırmaq lazım olmayacaq.

Artırma — yapışqan sürmək üçün lazım gələn artıq hissədir.

38

KAĞIZ VƏ KARTONUN EMALI

1 2 3

Parçanı asanlıqla biçmək və yapışdırmaq üçün qutunun ülgüsti hissələrə ayrılmalıdır.

Qutunu açmasaq, parçada ülgüləri nişanlamaq çətin olar. Tam ülgünü açılış yerinə görə nişanlayırıq.

Parça ilə işin rahat olması üçün ülgünü, ya da bütöv parçanı (1) hissələrə ayırmaq lazımdır (2, 3).

39

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Mücrünün hazırlanmasında hansı fəza fiqurlarından istifadə edilir?

II qrup. Mücrünün üzərinə parça hansı ardıcılıqla çəkilir?

III qrup. Mücrünün kənarları hansı bəzək elementləri ilə bəzədilə bilər?

IV qrup. Mücrünün bağlanan yeri necə hazırlanır?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumat müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Xırdavat üçün mücrü nədən hazırlanır? (*Kartondan.*)
2. Xırdavat üçün mücrünü hansı üsulla hazırlamaq lazımdır? (*Kartonqatlama və kəsmə üsulu ilə.*)
3. Xırdavat üçün mücrü necə birləşdirilir? (*Detallarını bir-birinə geydirməklə.*)
4. Parça ilə işin rahat olması üçün nə etmək lazımdır? (*Ülgünü hissələrə kəsmək və yapışdırmaq lazımdır.*)

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və xırdavat üçün mücrünün hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim xırdavat üçün mücrünün hazırlanması texnologiyası haqqında şagirdlərə izahat verdikdən sonra onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Qırmızı güllü parçadan və kartondan istifadə etməklə xırdavat üçün mücrü hazırlayın.

II qrup. Sarı güllü parçadan və kartondan istifadə etməklə xırdavat üçün mücrü hazırlayın.

III qrup. Ağ güllü parça və kartondan xırdavat üçün mücrü hazırlayın.

IV qrup. Mavi güllü parçadan və kartondan istifadə etməklə xırdavat üçün mücrü hazırlayın. Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Müəllim dərslikdə şəkilləri verilmiş şirniyyat çantasını hazırlamağı tapşırır.

14. KAĞIZQATLAMA SXEMLƏRİ. KƏPƏNƏK (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Kağızqatlama texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Kağızqatlama üçün iş yerini təşkil edir.
3. Kağızqatlamada baza formalarını hazırlamaq üçün emal vasitəsi seçir.
4. Dərslikdəki baza formalarının qatlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Baza formalarının qatlanmasında tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
6. Baza formalarının qatlanmasında əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
7. Baza formalarını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.; İnf.: 3.2.6.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

(IV) 14. KAĞIZQATLAMA SXEMLƏRİ. KƏPƏNƏK

Kağızqatlama üsulu ilə «Kəpənək» fiqurunun hazırlanma ardıcılığını nəzərdən keçirək.

Resurslar: Kağızqatlama üçün rəngli kağızlar dəsti (21x21 sm), qayçı, yapışqan, kiçik mavi, göy, qara və ağ kağız hissələri:

1. Kvadrat kağızı uzunluğunu, eni və iki diaqonalı boyunca qatlayın.
2. «Üçbucaq» fiqurunu qatlayın (A nöqtəsini B nöqtəsi ilə birləşdirin).
3. İki kənar üçbucağı aşağı qatlayın, qatlamma xətlərini barmaqla sığalayın.

41

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

4. Alınmış fiquru çevirin.
5. Aşağıdakı kiçik yuxarı elə qatlayın ki, üçbucağın ucu fiqurun üzərinə çıxsın.
6. Küncləri aşağı çevirin və barmaqla sığalayın.

7. Kəpənəyi yarıdan qatlayın.
8. Fiquru B xətti üzrə qatlayın.
9. Qanadları müxtəlif tərəflə əyərək düzəldin, onlara rəngli ləkə göz və xortum yapışdırın.

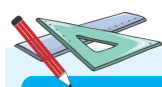
Kağızqatlama üsulu ilə «Qönçə»nin hazırlanma texnologiyası aşağıda göstərilmişdir.

SUALLAR

1. Kağızqatlama üsulu ilə siz I–III siniflərdə hansı məmulatları hazırlamısınız?
2. Sizə hansı kağızqatlama sxemləri məlumdur?
3. Kəpənəyin hazırlanması texnologiyasında neçə əməliyyat vardır?

Kağızqatlama üsulu ilə «Kəpənək» fiqurunu hazırlayın.

42

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Rəngli kağız,
flomaster, qayçı,
dərslik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim bir neçə kağızqatlama sxemi əsasında hazırlanmış məmulatları nümayiş etdirərək şagirdlərə suallar verir:

1. Kağızqatlama üsulu ilə düzəldilən məmulatların hazırlanma ardıcılığı necədir?
 2. Kağızdan hansı fiqurları hazırlamaq olar?
- Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

Tədqiqat sualı:

– Kağızqatlama sxemlərinin köməyi ilə kəpənək fiqurunu necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 41–42) yönəldir və kağızqatlama sxemləri ilə tanış olmağı tapşırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqları yerinə yetirməyi tapşırır.

I qrup. Mavi rəngli kağızdan kağızqatlama sxemlərini qatlayın.

II qrup. Sarı rəngli kağızdan kağızqatlama sxemlərini qatlayın.

III qrup. Yaşıl rəngli kağızdan kağızqatlama sxemlərini qatlayın.

IV qrup. Qırmızı rəngli kağızdan kağızqatlama sxemlərini qatlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Hansı kağızqatlama sxemləri var? (*Dərə, dağ, əymə, daxili qatlama və s.*)

2. Kağızqatlama sxemləri ilə hansı məmulatları hazırlamaq olar? (*Cürbəcür heyvan, gül fiqurlarını.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir, kağızqatlama sxemlərinin və kəpənək fiqurunun hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara eyni tapşırıqları verir.

Tapşırıq 1. Kağızqatlama sxemləri əsasında mavi rəngli kağızdan kəpənək fiqurunu hazırlayın.

Tapşırıq 2. Kağızqatlama sxemləri əsasında sarı rəngli kağızdan kəpənək fiqurunu hazırlayın.

Tapşırıq 3. Kağızqatlama sxemləri əsasında yaşıl rəngli kağızdan kəpənək fiqurunu hazırlayın.

Tapşırıq 4. Kağızqatlama sxemləri əsasında qırmızı rəngli kağızdan kəpənək fiqurunu hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Kağızqatlama sxemləri əsasında müxtəlif rəngli kağızlardan «Qönçə» fiqurunu hazırlayın.

15. KAĞIZDAN BAŞ GEYİMLƏRİ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.6.

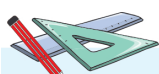
MƏQSƏD

Şagird:

1. Kağızqatlama texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq kağız papaqlara görə iş yerini təşkil edir.
3. Kağız papaq hazırlamaq üçün uyğun emal vasitəsi seçir.
4. Kağız papağı hazırlamaq üçün ardıcılığı müəyyən edir.
5. Kağız papağın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Kağız papaqların detallarını qatlayır.
7. Kağız papağın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Kağız papağın hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
9. Hazırladığı kağız papağı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Rəngli kağız, flomaster, qayçı, sığallayıcı, dərslik, A1 ölçülü kağız vərəqi, A4 ölçülü divar kağızı vərəqi, A1 ölçülü qəzet vərəqi

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

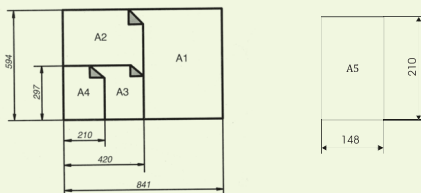
KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

IV

15. KAĞIZDAN BAŞ GEYİMLƏRİ

Böyük ölçüdə kağızı qatlamaqla karnaval papağı və ya günəş şüalarından qorunmaq üçün günlük papaq hazırlamaq olar.

Kağız vərəqinin bir neçə standart ölçüsü mövcuddur.

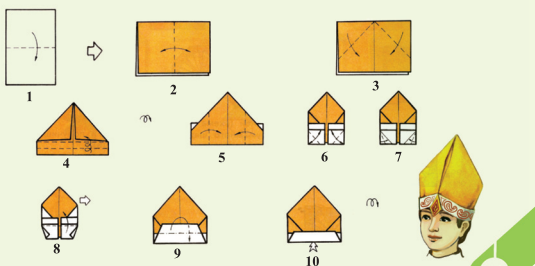

Kağız vərəqinin standart ölçüləri

Məmulatı formatı A1 ölçülü qəzet vərəqindən, rəngli və ağ kağızlardan və yaxud divar kağızından hazırlamaq olar. Əvvəlcə ölçüsü A4 olan kağız üzərində məşq edin.

Növbəti sahifədə göstərilən papaqları nəzərdən keçirin. Bütün bunlar son mərhələdə bəzi dəyişikliklər edilərək əsas sxem üzrə yerinə yetirilmişdir.

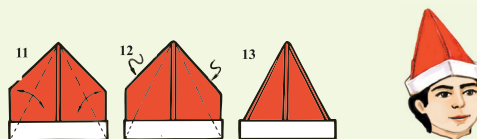

43

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

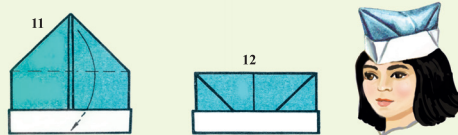
Papağın təpəsi istiqamətində iki (9) ucu düzbucaqlı çıxıntıya qatlayın. Modeli çevirin və şışuclu dəbilqə artıq hazırdır. Onun üzərinə dekorativ elementlər çəkmək və yapışdırmaq olar.

Yəqin ki, «Qızıl açar» cizgi filminə baxmışınız. Bu cizgi filminin qəhrəmanı **Buratinonun papağını** hazırlamaq üçün əsas sxemin 1-10-cu mərhələlərini ardıcıl yerinə yetirmək lazımdır.

Sonra 11, 12, 13-cü mərhələləri yerinə yetirin. Zolaq qatına toxunmadan kənar hissələri daxilə qatlayın.

Pilot papağı. Əsas sxemin 1—10-cu mərhələlərini yerinə yetir. Sonra 11—12-ci mərhələlərlə davam edin.

Həkim papağı. Əvvəlcə «Pilot papağı» modelində göstərilən bütün əməliyyatları yerinə yetirin. Sonra isə əməliyyatları davam etdirin.

44

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim kağızdan hazırlanmış müxtəlif papaqları nümayiş etdirir və (dəbilqəli papaq, günlük papaq və s.) şagirdlərə suallar verir:

1. Bu gördükləriniz nədir?
2. Bu papaqlar hansı materialdan hazırlanıb?
3. Kağızdan daha hansı növ papaq hazırlamaq olar?

Müəllim qeyd edir ki, kağız papaqlar müxtəlif kağız növlərindən hazırlanmışdır.

Tədqiqat sualı:

– Kağız papaqları necə hazırlayırlar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsləyə (səh. 43–45) yönəldir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Şışuclu papaq necə hazırlanır?

II qrup. Buratino papağı necə hazırlanır?

III qrup. Həkim papağı necə hazırlanır?

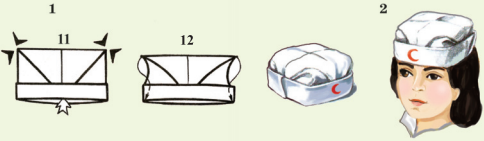
IV qrup. Pilot papağı necə hazırlanır?

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

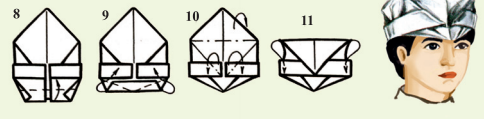
1 11 12 2

Küneləri sıxın və qatın arxasına daxil edin.

Günlüklü papaq. Əsas sxemin 1–7-ci mərhələlərini yerinə yetirin.

8 9 10 11

10-cu mərhələdə papağın yuxarı ucunu arxaya бүkүн və qatın arxasına daxil edin.

SUALLAR

1. Hansı standart ölçülü kağız vərəqləri məlumdur?
2. Papağın hansı növlərini tanıyırsınız?
3. Sadələdiyiniz papaq növlərinin əsasını təşkil edən dəbilqə papaq sxeminin neçə qatlanması var?

 Həkim papağı və günlük papaq hazırlayın.

45

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Papaqları nədən hazırlayacaqsınız? (*Müxtəlif növlü və ölçülü kağızlardan.*)
2. Papaqları hansı üsulla hazırlayacaqsınız? (*Kağızqatlama üsulu ilə.*)
3. Neçə cür papaq hazırlayacaqsınız? (*Pilot papağı, Buratino papağı, dəbilqə papağı, həkim papağı və s.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və kağızdan papaqların hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq 1. Kağızdan şışuclu dəbilqəni hazırlayın.

Tapşırıq 2. Kağızdan Buratinonun papağını hazırlayın.

Tapşırıq 3. Kağızdan pilot papağını hazırlayın.

Tapşırıq 4. Kağızdan həkim papağını hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstəriş verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Günlüklü papaq hazırlayın.

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

16. ORNAMENTLƏR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

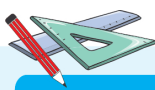
MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyalarına aid iş proseslərini (kəsmə, quraşdırma, birləşdirmə) mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq məmulata görə iş yerini təşkil edir.
3. Kəsmə üsulu ilə alınmış məmulatın və aplikasiyanın hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Naxış aplikasiyasının hazırlanmasına uyğun emal texnikası seçir.
5. Məmulatın detallarını hazırlayır.
6. Məmulatın detallarını birləşdirməklə aplikasiya hazırlayır.
7. Məmulatın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
8. Aplikasiyanın qrup halında hazırlanmasında birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Aplikasiyanın hazırlanmasında təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Naxış aplikasiyasını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; 1.2.3.; T.i.: 2.2.4.; İnf.: 3.2.6.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

BİBO,
beyin həmləsi

RESURLAR

Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, köçürmə kağızı, qələm, müxtəlif heyvan siluetləri, PVA yapışqanı, fırça, dərslik, dəftərxana bıçağı, karton

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

(IV)

16. ORNAMENTLƏR

Siz ornament sözünü eşitmisiniz?
Ornament haqqında nə bilirsiniz?

Ornament — ritmik elementlərdən ibarət bəzək və naxış deməkdir. Ornament qədim zamanlardan yaranmışdır. Qədim güldən və bardaqlarda təkrarlanan belə sadə naxışlara rast gəlinir. Lakin o zaman bunlar adı rəsmlər deyil, dövrün insanları tərəfindən anlaşılan rəmlər və işarələr idi. Naxışın içərisindəki dairə günəşə işarədir. Öyrə xətt sudur. İllər keçdikcə ornament öz səhrili mənasını itirmiş və sadəcə, bəzəyə çevrilmişdir.

Məmulatlarda ornamentə tapın.

Ornamentlərlə bəzədilmiş zərgərlik, toxuculuq və misgərlik nümunələri

Ornamentlərin qurulma üsulları

Ritmik təkrarlanma. Hər hansı bir naxış bir neçə dəfə təkrarlanaraq ritmik hal yaradır. Təsvir edilmiş naxışların sərbəst halda və ya bağlayıcılarla birləşməsindən zolaqlar, yəni hasiyələr yaranır. Naxışların şaquli və üfüqi sıralarda təkrarlanması isə şəbəkə kompozisiyası adlanır.

Fiqurun şaquli və üfüqi istiqamətdə təkrarlanması çoxsıralı ornament yaradır. Bu zaman yaranan boşluqları başqa fiqurlarla doldurmaq olar.

Bu ornamentlərin yaradılması üçün rəngli kağızdan eyni elementləri necə kəsmək olar?

46

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

Güzgü-əksi. Fiqurları nəzərdən keçirin.

Bu fiqurlar onların arasında keçən oxla nəzərdən simmetrikdir. Aplikasiya üçün bu detalları kağızı ortadan bir və ya bir neçə dəfə qatlayıb kəsirlər. Güzgü-əksi vasitəsilə bütün bir sıranı əks etdirmək olar.

Bir dəfə kəsməklə bu naxışları aplikasiya üçün necə əldə etmək olar?

Ornamentdə bitki motivləri. Ornamental süjet və ya təsvir elementinə motiv deyilir. Bitki ornamentə güllərin, yarpaqların, budaqların, meyvələrin təsvirlərindən yaranmışdır. Lakin belə motivlər real quruluşdan fərqli formada tətbiq edilir.

Buta — memarlıq və tətbiqi sənətimizdə əsas bəzək elementidir. Buta ornamenti bir çox binaların fasadını bəzəyir.

Başqa növ ornamentlər də mövcuddur. Kağız zolağını iki yerə qatlayıb kəsməklə belə ornament əldə etmək olar.

Əgər kağız zolağını iki dəfə uzununa və bir dəfə eninə qatlasaq, qıvrımlar cüt üroyə çevrilər.

Dərslikdəki təsviri **kalka*** kağızına köçürün və ya **eskizi**** müstəqil olaraq çəkin.

*Kalka — çertyoj və təsvirlərdən surət çıxarmaq üçün şəffaf kağız və ya parça
**Eskiz — şəkli, rəsme aid ilk layihə

47

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə müxtəlif naxışlardan ibarət aplikasiya göstərərək sual verir.

– Bu naxışlar necə hazırlanmışdır?

Şagirdlər öz mülahizələrini bildirirlər.

Müəllim dəqiqləşdirmə aparır: bu məmulatlar ritmik təkrarlanma yolu ilə alınan naxışdır.

Tədqiqat sualı:

– Ritmik təkrarlanma, fırlatma üsulu ilə və güzgülü-əksi naxışlar (ornamentlər) olan aplikasiyanı necə hazırlamaq olar?

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara dərslikdəki uyğun materialla tanış olmağı və tapşırığı yerinə yetirməyi tapşırır.

Tapşırıq: Aplikasiya üsulu ilə müxtəlif naxışları necə hazırlamaq olar?

Qruplar verilmiş tapşırıq üzrə tədqiqat aparırlar.

54

KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi ornamentlərin hazırlanma üsulları haqqında təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir. Aplikasiya ilə hazırlanan naxışların fərqli xüsusiyyətləri qeyd olunur.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

1. Aplikasiyanı (ornamenti) kəsmək üçün nəyə fikir vermək lazımdır? (*Kağız pəstahın hazırlanmasına fikir vermək lazımdır.*)

2. Ornamentli aplikasiya necə hazırlanır? (*Şagirdlər ornamentli aplikasiyanın hazırlanma ardıcılığı haqqında məlumat verirlər.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və rəngli kağızdan ornamentli aplikasiya hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqlar verir.

I və III qrup. Ritmik təkrarlanma üsulu ilə ornamentli aplikasiya hazırlayın.

II və IV qrup. Güzgü-əksi ornament olan aplikasiya hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstəriş verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Fırlatma üsulu ilə ornamentləri kəsin və rəngləyin.

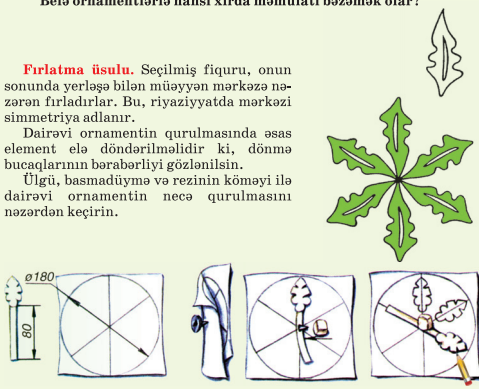
KAĞIZQATLAMA VƏ NAXIŞKƏSMƏ

 Bu naxışın belə alınması üçün hansı motivi çəkmək və kağızı necə qatlamaq lazımdır? Belə ornamentlərlə hansı xırda məmulatı bəzəmək olar?

Fırlatma üsulu. Seçilmiş fiquru, onun sonunda yerləşən müəyyən mərkəzə nəzərən fırladırlar. Bu, riyaziyyatda mərkəzi simmetriya adlanır.

Dairəvi ornamentin qurulmasında əsas element elə döndürülməlidir ki, dönmə bucaqlarının bərabərliyi gözlənilsin.

Ülgü, basmadüyümə və rezinin köməyi ilə dairəvi ornamentin necə qurulmasını nəzərdən keçirin.

SUALLAR

1. Ornament dedikdə nə başa düşülür?
2. Ornamentin ən çox istifadə edildiyi sahələr hansılardır?
3. Ornamentin qurulma üsulları hansılardır?
4. Azərbaycanca ən çox yayılan ornament necə adlanır?
5. Fırlatma üsulu ilə ornament necə əldə edilir?

 Fırlatma üsulu ilə ornamentləri kəsin və rəngləyin.

48

17. ÇOXQATLI CIZMA (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

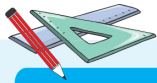
MƏQSƏD

Şagird:

1. Plastilin üzərində çoxqatlı cızmanın yerinə yetirilməsi mərhələlərini izah edir.
2. İş yerini təşkil edir.
3. Məmulatın çoxqatlı cızma əsasında hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Plastilin üzərində çoxqatlı cızmanı icra etmək üçün emal texnologiyası seçir.
5. Məmulatın detallarını hazırlayır.
6. Detalları birləşdirməklə məmulatı hazırlayır.
7. Çoxqatlı cızmaya əsasən sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Məmulatın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
9. Məmulatı hazırlayarkən sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl edir.
10. Hazırlanmış məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 2.1.2.; 4.2.1.; T.i.: 4.1.2.; X/d.: 1.1.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin
həmləsi

RESURLAR

Hazır çoxqatlı cız-
malar, müxtəlif kə-
sici alətlər, metal
örtüklü karton, plas-
tilin, pannolar və
şəkillər

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə suallar verir:

1. Plastilin üzərində çoxqatlı cızma prosesi necə yerinə yetirilir?
2. Plastilin üzərində cızma işlərində hansı vasitələrdən istifadə olunur?
3. Ülgü əsasında məmulatın plastilin üzərində cızılmasını necə yerinə yetirmək olar?

Tədqiqat sualı:

– Plastilin üzərində çoxqatlı cızma necə yerinə yetirilir?

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Şagirdlərin diqqətini dərsləyə yönəldir və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Çoxqatlı cizma üçün hansı alət və vasitələrdən istifadə etmək lazımdır?

II qrup. Çoxqatlı cizma adi cizmadan hansı xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir?

III qrup. Çoxqatlı cizma işini yerinə yetirərkən hansı sanitariya-gigiyena qaydalarına riayət etmək lazımdır?

IV qrup. Çoxqatlı cizmada hansı tərtibat formalarından istifadə etmək olar?

Qruplar verilmiş suallar üzrə tədqiqat işi aparır.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təhlili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Məmulat hazırlanarkən çoxqatlı cizmada nəyə fikir vermək lazımdır? (*Müxtəlif qalınlıqda şırımlar açmağa.*)

2. Siz plastilin üzərində çoxqatlı cizmanı necə yerinə yetirəcəksiniz? (*Kartona plastilin yaxılır, axırncı qat hamarlanır, plastilin üzərində kəsmə işi aparılır.*)

3. Şırımları hansı vasitələrlə açmaq olar? (*Kəsici alətlərlə, heykəltəraş bıçağı ilə, yoğurt stəkanından müxtəlif ucluqlu kəsici alətlər hazırlamaqla.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və çoxqatlı cizmanın yerinə yetirilməsi ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I və III qrup. Sarı və qırmızı plastilin üzərində çoxqatlı cizma aparmaqla gül pannosunu hazırlayın.

II və IV qrup. Yaşıl və mavi plastilin üzərində çoxqatlı cizma aparmaqla ağac pannosunu hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Plastilin üzərində çoxqatlı cizma üsulundan istifadə edərək kol pannosunu yerinə yetirin.

YAPMA

17. ÇOXQATLI CIZMA

Çoxqatlı cizma dedikdə nə başa düşürsünüz? Onu necə yerinə yetirmək olar?

Çoxqatlı cizma fərqli rəngdə olan alt qatın görünməsi ilə nəticələnən əl işidir. Çoxqatlı cizma ağac üzərində yonma işinə bənzəyir. Bu zaman müxtəlif qalınlıqda şırımların açılması üçün kəsici alətlərdən istifadə edilir.

İstəsəniz, yoğurt stəkanından çox universal kəsici alət hazırlaya bilərsiniz.

Kəsici alətin iti və küt ucları ilə müxtəlif şırımlar açmağı məşq edin.

Bəli şırımları heykəltəraş bıçağı və iti çubuğun köməyi ilə də açmaq mümkündürmü? Aralarındakı fərq nədir?

Rəngli kartona fərqli rənglərdə üç qat plastilin çəkin (1). Axırncı qatın üzərinə folqa qoyun və hamarlayın (2). Eskiçi çəkin və plastilin üzərində kəsmə işlərinə başlayın.

Üstündə güllər olan oval pannonun* hazırlanması (3) nə ilə fərqlənir? Əsas olaraq metal örtüklü karton götürmək olar.

SUALLAR

1. Çoxqatlı cizma dedikdə nə başa düşülür?
2. Çoxqatlı cizma nəyə bənzəyir?
3. Çoxqatlı cizma hansı alətlə yerinə yetirilir?
4. Plastilin üzərində şırımları hansı alətlə açmaq məqsəduyğundur?
5. Plastilin üzərində cizma işləri necə yerinə yetirilir?

Plastilin üzərində çoxqatlı cizmanı yerinə yetirin.

*Panno — maxış və ya şəkillə bəzədilmiş səth

18. DƏRİNLƏŞDİRİLMİŞ RELİYEF (2 saat)

STANDART 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.

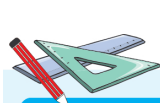
MƏQSƏD

Şagird:

1. Məmulatın hazırlanması üçün iş yerini təşkil edir.
2. Kərtənkələ fiquru hazırlamaq üçün uyğun emal vasitəsi seçir.
3. Məmulatın hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Məmulatın materiala uyğun emal texnologiyasını seçir.
5. Məmulatın detallını hazırlayır.
6. Məmulatda sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
7. Qrup tərəfindən məmulatın hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
8. Məmulatın hazırlanmasında gigiyena qaydalarına əməl edir.
9. Hazırladığı kərtənkələ fiqurunu təqdim edir.
10. Dərinləşdirilmiş relyef əsasında kərtənkələnin şəklini cızır.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Deduktiv

İŞ FORMALARI

Kiçik qrupla iş,
böyük qrupla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə, Venn
diaqramı

RESURLAR

Karton, plastilin
dəsti, heykəl
nümunələri,
heykəltəraş
bıçağı

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim Venn diaqramından istifadə edərək şagirdlərə çox-qatlı cızma ilə dərinləşdirilmiş relyefin oxşar və fərqli cəhətlərini qeyd etmələrini tapşırır.

Şagirdlər öz mülahizələrini bildirirlər. Daha sonra müəllim dərinləşdirilmiş relyef vasitəsi ilə hazırlanmış «Kərtənkələ» fiqurunu onlara göstərir.

Tədqiqat sualı:

– Dərinləşdirilmiş relyefdən istifadə edərək «Kərtənkələ» fiqurunu necə hazırlamaq olar?

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Şagirdlərin diqqətini dərslikdəki uyğun mövzuya yönəldir.

I qrup. Kərtənkələnin təsvirini dərinləşdirilmiş relyeflə hazırlayarkən sizə hansı alət və tərtibatlar lazımdır?

II qrup. Kərtənkələni dərinləşdirilmiş relyeflə hazırlamaq üçün hansı sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl etmək lazımdır?

III qrup. Kərtənkələni dərinləşdirilmiş relyeflə hazırlayarkən hansı üsullardan istifadə etmək olar?

IV qrup. Dərinləşdirilmiş relyef və çoxqatlı cizma nə ilə fərqlənir?

Qruplar verilmiş suallar üzrə tədqiqat aparırlar.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi dərinləşdirilmiş relyef üzrə təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

1. Kərtənkələnin dərinləşdirilmiş relyefini hazırlayarkən hansı vasitələrdən istifadə edilir? (*Cizma, rəngləri qarışdıraraq yeni rənglər almaq, plastilini lövhədə yaymaq, faktura səthi vermək lazımdır.*)

2. Kərtənkələnin dərinləşdirilmiş relyefini hansı yolla hazırlayacaqsınız? (*Cizma yolu ilə.*)

3. Dərinləşdirilmiş relyef və çoxqatlı cizma bir-birindən nə ilə fərqlənir? (*Şagirdlər dərslikdəki materialı şərh edirlər.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və dərinləşdirilmiş relyef üzrə yerinə yetiriləcək tapşırığın üzərinə bir daha qaydır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara eyni tapşırığı verir.

Tapşırıq. Ağ, qəhvəyi və qara plastilindən dərinləşdirilmiş relyef əsasında kərtənkələ fiqurunu hazırlayın.

Müəllim kərtənkələnin dərinləşdirilmiş relyef əsasında hazırlanması alqoritmini şagirdlərə izah edir.

1. Köhnə daş rəngini almaq üçün qəhvəyi, ağ və bir az qara rəngli plastilin qarışdırın.

2. İki kibrit qutusunu yapışdırın və onlara plastilin yaxın.

3. Kərtənkələnin ülgüsünü kəsin və onu plastilin üzərinə köçürün.

4. Ülgü boyu heykəltəraş bıçağı ilə üst qatı kəsin.

5. Şəklın daxili hissəsini bıçaqla götürün.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dərinləşdirilmiş çiçək relyefini hazırlayın.

YAPMA

18. DƏRİNLEŞDİRİLMİŞ RELYEF

Dərinləşdirilmiş relyef dedikdə nə başa düşürsünüz?
Müəllimin öz səthindən dərinləşdirilmiş təsviri **kontrrelyef** adlanır. Bu, latın dilindən tərcümədə «tersinə», «əks» deməkdir. Kontrrelyefdə təsvir heykəltəraş qələmi ilə, hər hansı digər alət və ya gubuqla cızılır. Siz belə texnika ilə daha harada rastlaşmışsınız?

İnsanların rastlaşdığı ilk belə təsvirlər insan əli ilə yaradılmayıb. Təbiət özü daşın üzərində bitki, heyvan, həşərat təsvirləri yaradıb. Belə «fotoskəllər» alimlər üçün çox dəyərli tapıntılardır. Siz də plastilin üzərində bitki hissələri haqqı etməyə çalışın. İz qoymaq üçün material axtarışına çıxanda onun hansı şərtlərə cavab verəcəyini qabaqcadan düşünün. İşinizin nəticəsini necə formalaşdırmaq olar?

Kükür və mazi ağaclarının budaqlarının izləri belə görünür.

Bu üsulla çox sadə, asanlıqla tanınan silueta malik obyektləri də təsvir etmək olar.

Əsasın üzərinə iki plastilin lövhə qoyun (üstündən basmamaq şərti ilə) və kənarlarını kəsin.
Eskizi çəkin və heykəltəraş bıçağı ilə üst qatı kəsin. Şəklın daxili hissəsini götürün. Kənarları və ayrılıqları hamarlayın. Bunun üçün iti uclu heykəltəraş bıçağından istifadə edin.

Niyə bu üsulla plastilin lövhələrindən istifadə edilir, sadəcə, əsasın üzərinə yağıl və yaxud qara plastilin qatı çəkilir?
Bu işdə yaxşı tanıdığımız iki üsul birləşib. Onu necə işləmək lazımdır?

SUALLAR

1. Kontrrelyef dedikdə nə başa düşülür?
2. Dərinləşdirilmiş relyef hansı alətlə əldə edilir?
3. Dərinləşdirilmiş relyefi necə yerinə yetirmək olar?
4. Əgəyən dərinləşdirilmiş relyefini göstərmək üçün nəyə diqqət etmək lazımdır?

50 Dərinləşdirilmiş çiçək relyefi hazırlayın.

19. PLASTİLİN LENTDƏN HAZIRLANMIŞ KOMPOZİSİYA (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.

MƏQSƏD

Şagird:

1. «Qızılgül» kompozisiyasının hazırlanmasını mərhələlərlə izah edir.
2. Hazırlanacaq məmulatlara görə iş yerini təşkil edir.
3. Plastilin lentdən hazırlanacaq məmulat üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. Məmulatın hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Məmulatın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatın detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə məmulatı hazırlayır.
8. Məmulatın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Məmulatın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
10. Məmulatın hazırlanmasında gigiyena qaydalarına əməl edir.
11. Məmulatı təqdim edir.
12. Məmulatın tam şəklini çəkir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Deduktiv

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük qrupla
iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
auksion

RESURLAR

Plastilin dəsti, kağız, diş çöpü, plastilindən hazırlanmış şəkil nümunələri, kibrit qutusu, dərslik, heykəltəraş bıçağı

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə plastilin lentdən hazırlanmış kompozisiyalar göstərərək sual verir:
– Bu məmulatlar nədən hazırlanıb?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.
Müəllim dəqiqləşdirmə aparır: bu məmulatlar plastilin lentdən hazırlanmışdır.

Tədqiqat sualı:

– Plastilin lentdən «Qızılgül» kompozisiyasını necə hazırlamaq olar?

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Qruplara plastilin lentdən hazırlanmış «Qızılgül» kompozisiyası haqqında dərslərdə verilən mətnlə tanış olmağı tapşırır və aşağıdakı sualları verir.

I qrup. Plastilindən kompozisiya naxışları üçün səth necə hazırlanır?

II qrup. Plastilin lentlər necə hazırlanır?

III qrup. Lentləri rəngbərəng etmək üçün nə etmək lazımdır?

IV qrup. Plastilin lentlərdən kompozisiya hazırlamaq üçün nəyə fikir vermək lazımdır. Qruplar tədqiqat aparırlar.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Plastilin lentlər necə hazırlanır? (*Əvvəlcə plastilindən bağ diyirlənir, sonra bağ üzərinə kağız sərilməklə yayılır, daha sonra əldə olunan plastilin lövhə bir qədər də hamarlanır, sonra zolaqlar kəsilərək lentlər əldə edilir.*)
2. Kağızın plastilinə yapışmaması üçün nə etmək lazımdır? (*Plastilini tez-tez çevirmək lazımdır.*)
3. Plastilin lentlər hansı ölçüdə hazırlanır? (*Lentlər 10–15 sm ölçüdə kəsilir.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və plastilin lentdən hazırlanmış «Qızılgül» kompozisiyasının hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdlərə tapşırıq verir.

Tapşırıq. Plastilin lentlərdən istifadə etməklə «Qızılgül» kompozisiyasını hazırlayın.

Müəllim plastilin lentdən hazırlanmış «Qızılgül» kompozisiyasının algoritmini izah edir:

1. Əvvəlcə plastilindən bağ yumrulayın.
2. Bağı üstünə kağız sərib yayın.
3. Plastilin lövhəni kağızsız bir qədər hamarlayın.

YAPMA

19. PLASTİLİN LENTDƏN HAZIRLANMIŞ KOMPOZİSİYASI

Plastilindən müxtəlif üsullarla lent hazırlamaq olar: əvvəlcə bağ diyirləmək, sonra bağı üstünə kağız sərib yaymaq, alınmış plastilin lövhəni kağızsız bir qədər də hamarlamaq və zolaqlara ayırmaq lazımdır.

Müxtəlif üsullardan istifadə edin. Hansı daha çox xoşunuza gəlir? Kağız üzərindən hamarlayarkən tez-tez plastilin lövhəni çevirin ki, o, kağıza yapışmasın.

Lentlər müxtəlif quruluşda və rəngdə ola bilər. Uzunluğu 10-15 sm olan lentləri kəsməyi öyrənin.

Siz artıq kağız və parça lentlərlə işləmişsiniz. Onlarla əlaqədar hansı iş üsullarını bildiyinizi yadınıza salın. Bu üsullardan hansından plastilin lentlə iş zamanı istifadə etmək olar?

«Əsrarəngiz meşə». Bu işin necə yerinə yetirildiyini müzakirə edin, fikrinizi şərh edin.

SUALLAR

1. Plastilin lentləri hansı üsullarla əldə etmək olar?
2. Plastilini hamarladıqda onu hansı məqsədlə tez-tez çevirmək lazımdır?
3. Plastilin lentlərdən hazırlanmış məmulat hansı relyefə aid edilir?

Rəngli plastilinlərdən «Əsrarəngiz meşə» kompozisiyası hazırlayın.

4. Plastilin lövhəni zolaqlara ayırın.
 5. Kağız üzərində hamarlayarkən tez-tez plastilin lövhəni çevirin ki, yapışmasın.
 6. Lentləri 10–15 sm uzunluqda kəsin.
 7. Karton üzərində qızılgülün təxmini konturunu çəkin.
 8. Kontur boyunca lentləri yapışdırın.
- Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.
Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Rəngli plastilindən «Əsrarəngiz meşə» kompozisiyasını hazırlayın.

20. QABLARIN DİZAYNI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.5.; 1.3.6.; 4.1.2.

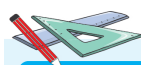
MƏQSƏD

Şagird:

1. Plastilindən mətbəx qablarını hazırlamaq və dizayn etmək üçün iş yerini təşkil edir.
2. Plastilindən qabların dizaynını hazırlamaq üçün emal vasitəsi seçir.
3. Plastilin qabların dizaynını hazırlamaq ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Uyğun emal texnologiyalarını seçir.
5. Qabların detallarını hazırlayır.
6. Detalları birləşdirməklə qabları hazırlayır.
7. Sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
8. Sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl edir.
9. Dizayn verilmiş qabları təqdim edir.
10. Qabların hissələrinin təsvirini çəkərək sadə dizayn bacarıqları nümayiş etdirir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 2.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, kollektiv iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Məmulatın hazır nümunəsi, plastilin dəsti, plastilin təməldə qab-qacaq, dərslik, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim masanın üzərinə bir neçə dizayn edilmiş qabı düzərək soruşur:

1. Siz nə görürsünüz?
 2. Bu qablar bir-birindən nə ilə fərqlənir?
- Müəllim şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Tədqiqat sualı:

– Qablar necə dizayn edilir?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir. Onlara mətni oxumağı tapşırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Qablar nə üçün dizayn edilir? Əsaslandırın.

II qrup. Qabları dizayn etmək üçün hansı üsul və vasitələrdən istifadə etmək olar?

III qrup. Qabları dizayn edərkən nəyə diqqət yetirmək lazımdır?

IV qrup. Rəng seçiminin qabların dizaynında əhəmiyyətini izah edin.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi hazırladığı məmulatı təqdim edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

1. Qabların dizaynını hazırlayarkən hansı texnoloji üsullardan istifadə edilir? (*Şagirdlər bildikləri üsulları sadalayrlar.*)
2. İş hansı ardıcılıqla yerinə yetirilir? (*Şekli plastilinə köçürmək, üzərinə başqa quruluşlu hissələr yapışdırmaq, gözəl dizayn verməklə.*)
3. Qabların dizaynı haqqında daha nə deyə bilərsiniz? (*Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və qab-qacağın dizaynı haqqında dediklərini dəqiqləşdirir. Qab-qacağın dizaynının hazırlanması algoritmini təkrarlayır.

YAPMA

(V) 20. QABLARIN DIZAYNI

Qabların dizaynı haqqında eşitmisinizmi?

Dizayn əşyaların bədii layihələndirilməsi işidir. XX əsrin əvvəllərində tərtibata və bir-biri ilə uyğunlaşmağa ehtiyacı olan yeni məişət əşyalarının, alətlərin, mexanizmlərin yaranması ilə dizayn meydana gəlmişdir. Məişət təyinatlı əşyaları layihələndirən dizayner çalışır ki, onların düzülüşü və quruluşunda qanunauyğunluğa riayət etsin.

Evinizdəki çay, qəhvə və mətbəx dəstələrinin dizaynındakı üslub bütövlüyünü yadıma salın. Bu, nədə özünü büruzə verir?

Hazırlayacağınız qab-qacaq dəstinin dizaynını müəyyənəldirin.

Övvəlcə onun hissələrini çəkin, sonra bildiyiniz üsullardan istifadə edərək onu plastilindən yapın.

Sadə şəkli plastilinə köçürün. Başqa rəngli plastilindən üstünə müxtəlif quruluşlu kiçik hissələr yapışdırın. Məmulata gözəl dizayn verin.

Bələ dəst üçün ikirəngli plastilin lövhə lazımdır. Üst qat ağ rəngdədir. Relyefşəkillidir. Səthin üstünə qara-qəhvəyi kürəciklər qoyub, barmaqlarınızla hamarlayın.

SUALLAR

1. Dizayn dedikdə nə başa düşülür?
2. Dizayn nə vaxt meydana gəlmişdir?
3. Məişət təyinatlı əşyaları layihələndirən dizayner nəyə fikir verməlidir?
4. Şəkilə göstərilən qab-qacaqların dizaynında nə kimi qanunauyğunluqları müşahidə edirsiniz?
5. Dərslikdəki üçüncü qab-qacaq dəstində daha hansı bəzək növlərindən istifadə etmək olar?

52 Plastilindən qab-qacaq hazırlayın.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdlərə tapşırıq verir.

Tapşırıq: Plastilindən qab-qacaq dəstinə dizayn verin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir. Müəllim qabların dizaynının alqoritmini tərtib edir.

1. Hazırlanmış qabların dizaynını müəyyənləşdirin.
2. Əvvəlcə onun hissələrini çəkin.
3. Bildiyiniz üsullara əsasən onu plastilindən yapın.
4. Çox da çətin olmayan şəkli plastilinə köçürün.
5. Başqa rəngdə plastilindən qabların üstünə müxtəlif quruluşlu kiçik hissələr yapışdırın.
6. Qablara gözəl dizayn verin.
7. İkirəngli plastilin lövhədən istifadə edin.
8. Üst qatı ağ rəngli plastilindən yapışdırın.
9. Məmulatın üstünə yapma üsulu ilə qara-qəhvəyi kürəciklər qoyun.
10. Relyefşəkilli səthi barmaqlarınızla hamarlayın.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Plastilindən dəm çayniki hazırlayın və ona dizayn verin.

21. ÇARPAZ TİKMƏ (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

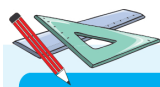
1. Tikmə texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Tikmə işlərinə görə iş yerini təşkil edir.
3. Çarpaz tikməni yerinə yetirmək üçün uyğun emal vasitəsi seçir.
4. Çarpaz tikmənin yerinə yetirilmə ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Çarpaz tikməyə uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatın detallarını tikir.
7. Çarpaz tikməni yerinə yetirir.
8. Çarpaz tikməni yerinə yetirdikdə sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. Çarpaz tikmənin qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. Çarpaz tikməni yerinə yetirərkən müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Yerinə yetirdiyi çarpaz tikmə işlərini təqdim edir.

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1. A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.; F.t.: 4.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük qrup-
larla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURSLAR

Parça, rəngli saplar,
iynə, oymaq, qayçı,
dərslik, iş vərəqləri,
çarpaz tikmə
nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim çarpaz tikmə ilə işlənmiş hazır nümunələri şagirdlərə göstərir və sual verir:

– Sizcə, bu tikmə necə adlanır?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim qeyd edir ki, bu tikmələr çarpaz tikmə adlanır.

Tədqiqat sualı:

– Çarpaz tikməni necə yerinə yetirmək olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsləyə yönəldir. Çarpaz tikmə texnologiyasını şagirdlərə izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Çarpaz tikmə ilə kitab əlfəcini necə hazırlanır?

II qrup. Çarpaz tikmə ilə üfüqi zolaq necə hazırlanır?

III qrup. Çarpaz tikmə ilə şaquli zolaq necə hazırlanır?

IV qrup. Çarpaz tikmədən istifadə edərək əl dəsmalı necə bəzədilir?

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

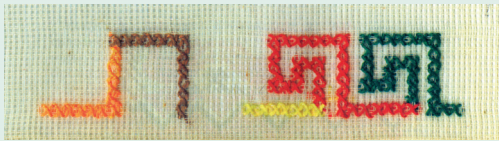
1. Çarpaz tikmə və panno tikmələrinin tətbiqi haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Çarpaz tikmə vasitəsilə kitab əlfəcini, bəzək əşyaları, açıqcalar, pannolar hazırlanır.*)
2. Çarpaz tikmədən naxışlamada istifadə etmək olarmı? (*Çarpaz tikmədən naxışlamada istifadə etmək olar.*)
3. Çarpaz tikmədə alt tikişlərlə üst tikişlər necə istiqamətlənir? (*Çarpaz tikmədə alt tikişlər bir tərəfə, üst tikişlər onun əksi tərəfə istiqamətlənir.*)
4. Çarpaz tikmə necə işlənir? (*Çarpaz tikmə ya şəkil üzrə, ya da sxem üzrə işlənir.*)

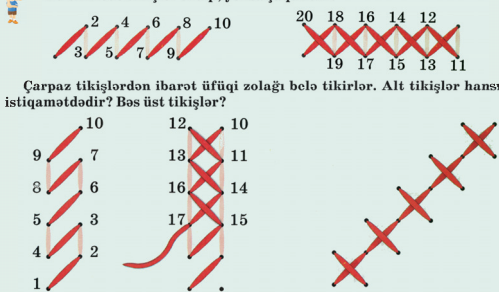
TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

(VI) 21. ÇARPAZ TİKMƏ

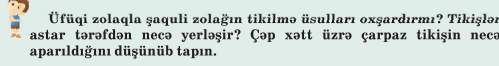
Şekli diqqətlə nəzərdən keçirin.

Bu tikmədə tikişlər üfqi, yoxsa şaqulidir?

Çarpaz tikişlərdən ibarət üfqi zolağı belə tikirlər. Alt tikişlər hansı istiqamətdədir? Bəs üst tikişlər?

Üfqi zolaqla şaquli zolağın tikilmə üsulları oxşardır mı? Tikişlər astar tərəfdən necə yerləşir? Çöp xətt üzrə çarpaz tikişin necə aparıldığını düşünüb tapın.

Unutmayın: bütün alt tikişlər bir tərəfə istiqamətlənib, üst tikişlər başqa bir tərəfə.

53

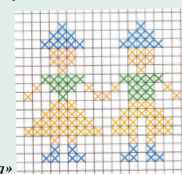
TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

Çarpaz tikməni ya şəkil üzrə, ya da sxem üzrə işləyirlər.

Siz də tikməni özünüzdə düşündüyünüz şəkil üzrə naxış salın. Amma əvvəlcə şəkli damalı vərəqdə çəkin.

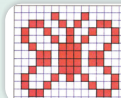

«Şən dovşan»

«Dostluq»

Çarpaz tikmə vasitəsilə kitab əlfəcini*, bəzək əyvaları, açıqcalar, pannolar hazırlaya bilərsiniz. Tikmə ilə əl dəsmallarını, paltar və çantaları bəzəmək olar.

«Kəpənək»

İynə ilə iş zamanı təhlükəsizlik qaydaları

- İynələri müəyyən olunmuş yerdə (iynə qabında) saxlayın.
- İynəni ağıza almaq, paltarlara sancmaq qadağandır.
- İynə ilə iş zamanı barmağınızı zədələməmək üçün üskükdən (oymaqdan) istifadə edin.

SUALLAR

- Çarpaz tikməni hansı üsullarla yerinə yetirmək olar?
- Çarpaz tikmədən hansı məmulatların hazırlanmasında istifadə olunur?
- İynə ilə işlədikdə hansı təhlükəsizlik qaydalarına riayət etmək lazımdır?

Çarpaz tikmədən istifadə edərək istədiyiniz pannonu hazırlayın.

*Əlfəcin — kitabın səhifələri arasına nişan üçün qoyulan lentşəkilli kağız parçası

54

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və çarpaz tikmənin yerinə yetirilməsi ardıcılılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Çarpaz tikmədən istifadə edərək kitab əlfəcini hazırlayın.

II qrup. Çarpaz tikmədən istifadə edərək üfqi zolaq tiki.

III qrup. Çarpaz tikmə ilə şaquli zolağın tikilməsini yerinə yetirin.

IV qrup. Çarpaz tikmədən istifadə edərək əl dəsmalını bəzəyin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Çarpaz tikmədən istifadə etməklə istədiyiniz pannonu hazırlayın.

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

22. İLGƏK TİKİŞİ (2 saat)

STANDART 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

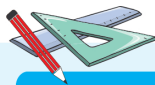
MƏQSƏD

Şagird:

1. «İlgək tikişi»nə görə iş yerini təşkil edir.
2. «İlgək tikişi»ni yerinə yetirmək üçün uyğun emal vasitələri seçir.
3. «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilmə ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Tikişə uyğun emal texnologiyası seçir.
5. «İlgək tikişi»ni yerinə yetirir.
6. «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilməsində sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
7. Birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
8. «İlgək tikişi»ni yerinə yetirərkən təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
9. Yerinə yetirdiyi «İlgək tikişi» ilə tikməni təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1. A.d.: 1.2.1. T.i.: 2.2.4. F.t.: 4.1.2.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
Venn diaqramı

RESURLAR

Parça, rəngli saplar, iynə, oymaq, qayçı, dərslik, «İlgək tikişi»nə aid nümunələr, bu tikişlə yerinə yetirilmiş məmulat nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim bir neçə hazır məmulat nümayiş etdirir və şagirdlərə müraciət edərək sual verir:

– Sizcə, bu məmulatlar hansı tikişlə yerinə yetirilib?

Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim qeyd edir ki, bu məmulatlar «İlgək tikişi» ilə yerinə yetirilib.

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

(VI) 22. İLGƏK TİKİŞİ

Yeni il açıqçası

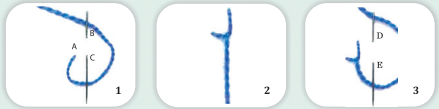
Açıqçada nə təsvir olunub? Onun hazırlanmasında hansı əşya və materiallardan istifadə edilib?

Açıqcadakı küknar ağacı «İlgək» tikəsi ilə yerinə yetirildiyi üçün qabarıq alınıb.

Tikişin yerinə yetirilmə mərhələləri
Tikişi damalı kağızda yerinə yetirin.

İlgək tikəsi ilə məmulatın kənarlarını işləmək və naxış xətti salmaq olar.

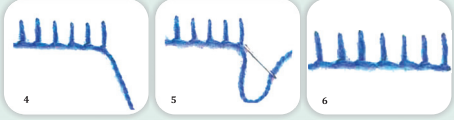
1. A nöqtəsində sapı üz tərəfə çıxarın. İynəni astar tərəfdə B nöqtəsindən C nöqtəsinə keçirin. Sap iynənin altında olmalıdır.
2. Parçanı büzmək şerti ilə sapı kəp oturana qədər dartın.
3. İynəni D nöqtəsindən astar tərəfə keçirin və E nöqtəsindən üz tərəfə çıxarın. Sap iynənin altında qalmalıdır.

55

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

4. Sapı dartın. Tikiş sırasını eyni üsulla davam etdirin.
5. Tikişi tamamlamaq üçün iynəni astar tərəfə, sonuncu ilgəyin arxasına keçirin.

6. Kiçik düz ilgəyin alınması üçün sapı dartın və bərkidin. Bu tikişin tikilmə texnikasını öyrənəndən sonra açıqca hazırlaya bilərsiniz. Şəkildəki qoyunu «İlgək» tikəsi ilə tikə bilərsiniz.

SUALLAR

1. Açıqcanın hazırlanmasında hansı materiallardan istifadə edilib?
2. Şəkildəki qoyun fiqurunu çarpaz tikişlə hazırlamaq olarmı?
3. İlgək tikəsi ilə açıqcanın hazırlanma ardıcılığı necədir?

 «İlgək» tikişinin köməyi ilə açıqca hazırlayın.

56

Tədqiqat sualı:

– «İlgək tikəsi»ni necə yerinə yetirmək olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsləyə yönəldir. «İlgək tikəsi»nin yerinə yetirilmə texnologiyasını izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara aşağıdakı suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. İlgək tikişini yerinə yetirərkən hansı üsullardan istifadə etmək olar?

II qrup. İlgək tikişindən daha nə üçün istifadə etmək olar?

III qrup. İlgək tikişini yerinə yetirdikdə hansı təhlükəsizlik və sanitariya-gigiyena qaydalarına əməl etmək lazımdır?

IV qrup. İlgək tikişindən cırılmış yerlərin bərpasında istifadə etmək olarmı və necə?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi yerinə yetirdiyi tikişi təqdim edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. «İlgək tikişi»nin yerinə yetirilmə mərhələləri necədir? (Şagirdlər dərsləyin 55-ci səhifəsindəki mərhələləri sadalayırlar.)

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

2. «İlgək tikişi»nin tətbiqi haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Bu tikişdən salfetin, dəsmalın, süfrənin kənarlarını və s. tikərkən istifadə etmək olar.*)
3. Bu tikişdən naxışlamada istifadə etmək olarmı? (*Bu tikişlə naxış salmaq olar.*)
4. «İlgək tikişi»ni hansı variantlarda yerinə yetirmək olar? (*Damalı kağızda tikmə yolu ilə, parça üzərində tikmə yolu ilə yerinə yetirmək olar.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və göstərilən tikişin yerinə yetirilməsi ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Parça üzərində qırmızı saplarla «İlgək tikişi»i yerinə yetirin.

II qrup. Parça üzərində göy saplarla «İlgək tikişi»i yerinə yetirin.

III qrup. Parça üzərində sarı saplarla «İlgək tikişi»i yerinə yetirin.

IV qrup. Parça üzərində yaşıl saplarla «İlgək tikişi»i yerinə yetirin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: İlgək tikişinin köməyi ilə açıqca hazırlayın.

23. DƏM ÇAYNİKİ ÜÇÜN İSTİLİYİ QORUYAN GƏLİNCİK. ƏLCƏK-GƏLİNCİK (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

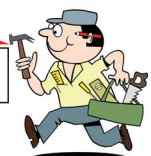
MƏQSƏD

Şagird:

1. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyn və əlcək-gəlinciyn tikmə texnologiyasını mərhələlər üzrə izah edir.
2. Tikmə məmulatına görə iş yerini təşkil edir.
3. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyni və əlcək-gəlinciyni tikmək üçün emal vasitələri seçir.
4. Məmulatın yerinə yetirilmə ardıcılığını müəyyən edir.
5. Məmulata uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatın detallarını hazırlayır.
7. Məmulata aid tikməni yerinə yetirir.
8. Məmulatı yerinə yetirdikdə sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. Məmulatın hazırlanmasında qrupla birlikdə fəaliyyət göstərərək əməkdaşlıq edir.
10. Məmulatı hazırlayarkən müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyni və əlcək-gəlinciyni təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

(VI)

23. DƏM ÇAYNIKI ÜÇÜN İSTİLİYİ QORUYAN GƏLİNCİK. ƏLCƏK-GƏLİNCİK

Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlincik görmüsünüzmü? İstiliyi qoruyan gəlinciyi necə düzəltmək olar?

İstiliyi qoruyan gəlincik dəm çaynikini isti saxlamaq üçün istifadə edilir. Onun yaraşıqlı olması isə mətbəxə gözəllik verir. Bu növ gəlinciklər istiliyi qoruyan başlıqdan və bir neçə bəzək hissələrindən ibarət olur. Başlığa gəlinciyin qolları və başı ilə birlikdə bədən hissəsi birləşdirilir. Başlıq isə gəlinciyin ələyinin altında gizlədilir.

Başlıq düzəldək. Başlıqın ülgüsünü kəsmək üçün dəm çaynikinin ölçülərini çıxarın. Çertyojda dəm çaynikinin hündürlüyü – a, eni isə ən enli hissədən ölçülməklə – b ilə işarə olunmuşdur.

Başlıq istiliyi qoruyan qatdan və astardan ibarətdir. İstiliyi qoruyan qat vatindən, pambıq və pamazı parçadan ola bilər. Astar üçün istənilən pambıq parçadan istifadə edə bilərsiniz. Astarın hissələrini 1,5 sm məsafə buraxmaqla kəsin.

İstiliyi qoruyan qatı astarın iki tayının arasına yerləşdirin. Kənarlarını «əl tikisi» ilə tikin və qatlayın.

İstiliyi qoruyan qatın astara salınmış iki hissəsini birləşdirin. Yuxarıda gəlinciyin bədənini yerləşdirmək üçün tikilməmiş yer buraxın.

Əlcək-gəlincik. Gəlincikoyunadanlar bu gəlincikləri əlcək kimi əllərinə geyinir. Belə gəlinciklərin əsasını əl və baş birləşdirilmiş üç hissəsi təşkil edir. Üzlük üçün 30x30 sm ölçüdə iki hissə nazik pambıq parça götürün. Hissələri üst-üstə qoyun və ortadan qatlayın.

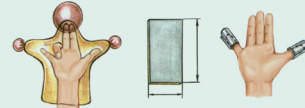
57

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

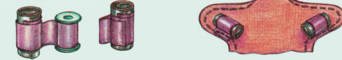

Ülgünü kağıza köçürüb onu qatlanmış parçaya sancaqlayın. Təbəşirlə kənarlarını 1 sm aralıdan cızın. Ülgüləri düz üzü içəri olmaqla qoyub «əl tikisi» ilə kənarlarını istənilən kənar tikisi ilə tikin.

Gəlincikoyunadanın əli aşağıdakı şəkildə göstəriləndiyi kimi üzlüyün içində müxtəlif vəziyyətlərdə ola bilər.

Gəlinciyi asanlıqla oynatmaq üçün karton düzbucaqlardan «patron» adlanan hissələr düzəldib çeçələ barmağa və baş barmağa sıx şəkildə dolayın.

Sonra «patron»ları yapışdırıcı lentlə sarıyın. Yapışdırıcı lentdən 1 sm enində çıxıntı buraxın. Bu hissədən «patron»ları üzlüyün iç tərəfindən, bir qədər yer buraxaraq barmaqların yerləşdiyi yeri tikin. Üzlüyü çevirib əlinizə geyin. Əgər gəlinciyin boynunu əlinizdə yaxşı dayanmırsa, boyun üçün də «patron» düzəldin.

SUALLAR

1. İstiliyi qoruyan gəlincik hansı məqsədlə istifadə edilir?
2. İstiliyi qoruyan gəlincik necə hissədən ibarətdir?
3. İstiliyi qoruyan gəlinciyi necə hazırlamaq olar?
4. İstiliyi qoruyan qat hansı materialdan hazırlanır?
5. Əlcək-gəlincik necə hissədən ibarətdir?

Dəm çayniki üçün «İstiliyi qoruyan gəlincik» hazırlayın.

58

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Parça, pambıq, iynə, pozan, oymaq, köçürmə kağızı, qələm, dərslik, iş vərəqləri, dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlincik və əlcək-gəlincik nümunələri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə sual verir:

– Siz neçə cür əlcək növü tanıyırsınız? (*Həkim əlcəyi, fəhlə əlcəyi, bağban əlcəyi, soyuqdan qorunmaq üçün əlcək.*)

70

TİKMƏ VƏ NAXIŞLAMA

Şagirdlər insanlar tərəfindən istifadə olunan əlcəkləri sadalayırlar.

Müəllim «çayniki üçün əlcək» ifadəsini şagirdlərdən aldıqdan sonra hazırlanmış nümunələri onlara göstərir və sual verir:

– Bu əlcəklər hansı materiallardan hazırlanır?

Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.

Tədqiqat sualı:

– Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyi və əlcək-gəlinciyi necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə yönəldir.

Müəllim «Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyin və əlcək-gəlinciyin» hazırlanmasının texnologiyasını izah edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Əlcək-gəlinciyi hazırlamaq üçün hansı alət və vasitələrdən istifadə etmək lazımdır?

II qrup. Əlcək-gəlinciyi hazırlamaq üçün hansı materiallar lazımdır?

III qrup. Əlcək-gəlinciyi hazırlamaq üçün hansı tərtibat bacarıqlarından istifadə etmək lazımdır?

IV qrup. Əlcək-gəlinciyi hazırlamaq üçün hansı təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmək lazımdır? Qruplar tapşırıqları yerinə yetirirlər.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyin və əlcək-gəlinciyin hazırlanmasında nəyə fikir vermək lazımdır? (*Başlığın ülgüsü və çertyoja əsasən çaynikin hündürlüyü, eninin ölçülməsinə, astarın hazırlanmasına, ülgünün kağıza köçürülməsinə.*)

2. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyi və əlcək-gəlinciyi hansı materiallardan hazırlamaq olar? (*Parça.*)

3. Əlcək-gəlincik hansı hissələrdən ibarətdir? (*Dərslik əsasında məlumat verir.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyin və əlcək-gəlinciyin hazırlanması texnologiyası üzərində dayanaraq izah edir.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıq verir.

I–II qrup. Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlinciyi hazırlayın.

III–IV qrup. Əlcək-gəlincik hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dəm çayniki üçün istiliyi qoruyan gəlincik hazırlayın.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

24. QABLAŞDIRMANIN BAĞLANMASI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

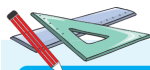
MƏQSƏD

Şagird:

1. Qablaşdırmanın bağlanması ilə əlaqədar iş yerini təşkil edir.
2. Qablaşdırmanın bağlanmasını mərhələlər üzrə izah edir.
3. Qablaşdırmanın bağlanması üçün uyğun ardıcılığı müəyyənləşdirir.
4. Qablaşdırmanın bağlanması üçün uyğun emal texnologiyası seçir.
5. Detalları birləşdirməklə qablaşdırmanı hazırlayır.
6. Qablaşdırmanın bağlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
7. Qablaşdırmanın bağlanmasında qrup tərəfindən hazırlanmış prosesdə birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
8. Məmulatın hazırlanmasında təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
9. Qablaşdırmanı hazırlayıb təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; A.d.: 1.2.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş,
fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
klaster

RESURLAR

Qaytan, ip, lent, qutu, ayaqqabı qutusu, konfet qutusu, oyuncaq qutusu, hazır qablaşdırma nümunələri, iş vərəqləri

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə hazır hədiyyə qablaşdırmaları nümunələrini göstərərək sual verir:

– Qablaşdırmanı nə üçün bağlamaq lazımdır?

Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

Tədqiqat sualı:

– Qablaşdırmanın bağlanmasını necə yerinə yetirmək olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri verir.

I qrup. Qablaşdırmanın bağlanmasında hansı materiallardan istifadə olunur?

II qrup. Ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün nə qədər qaytan və ya lent lazımdır?

III qrup. Qablaşdırmanı bağladıqda lentin ucları hansı ölçüdə olmalıdır?

IV qrup. Konfet qutusuna dekorativ bant necə bağlanır?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Qablaşdırmanı necə bağlamaq lazımdır? (*Dərslikdə verilmiş məlumatla əsasən danışsınlar.*)
2. Qablaşdırmanın bağlanmasında nələri nəzərə almaq lazımdır? (*Qablaşdırmanın gözəl və cəlbedici olmasını.*)
3. Qutuların qablaşdırılmasında hansı bağlama materiallarından istifadə etmək olar? (*İp, qaytan və lentdən istifadə etmək olar.*)
4. Orta ölçülü qutunu qablaşdırmaq üçün neçə metr bağlama materialı lazımdır? (*3 m-dən az olmamaq şərti ilə.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir, bir daha müxtəlif qutuların qablaşdırılmasının bağlanması texnologiyası üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Qablaşdırmanın bağlanmasını yerinə yetirin.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 24. QABLAŞDIRMANIN BAĞLANMASI

 Yəqin ki, qonaq gedəndə və ad günlərində yaxınlarınıza nə isə hədiyyə etməyi düşünmüşsünüz. Amma nə almalı? Hansı qablaşdırma? Bütün bunları necə edə biləcəyinizi düşünmüşsünüzmü? Belə bir fikir ağınıza gəlibmi?

Hədiyyə qablaşdırmalarını gözəl və cəlbedici şəkildə bağlamağı bacarırsınız mı?

Bu üsulla ipin və yaxud qaytanın köməyi ilə əşya qutusunu bağlaya bilərsiniz. Əgər gözəl lent götürsəniz, hədiyyə qutusunu da bağlamaq olar. Standart ölçülü ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün sizə 3 metrədən az olmamaq şərti ilə qaytan və yaxud lent lazımdır.

Lentin uclarını qutunun üstündə bağlamaq üçün bağlama nöqtəsini işin əvvəlində təyin edin.

Dekorativ bant. Qutunu və yaxud bağlamayı cəpəz bağlayın. Mərkəzdə elə düyünləyin ki, iki ucu olsun: uzun ucu təxminən 1 m, qısa ucu isə 20 sm olsun.

Baş və şəhadət barmağınızı düyündən eyni məsafədə saxlayın. Lentin uzun ucunu bu barmaqlara səkkiz şəkildə dolayın. Sonra ehtiyatla barmağınızı çəkin, qısa ucla lent topasını ortadan sarıyın. Bu zaman balaca ilgək qoymağı unutmayın. Qısa ucu düyünün altından gətirib düzəltməyiniz ilgəkdən keçirin. Möhkəm çəkib bağlayın və bantı səliqəyə sahn.

SUALLAR

1. Qablaşdırma hansı məqsədlə bağlanır?
2. Qablaşdırmada hansı materialdan istifadə etmək məqsədəuyğundur?
3. Standart ölçülü ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün nə qədər lent və ya qaytan lazımdır?
4. Qablaşdırmanı dekorativ bantla bağladığınızda nəyə fikir vermək lazımdır?

 Dekorativ bantlarla hədiyyə qutusu bəzəyin.

59

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

Şagirdlərin diqqətini dərsləyə yönəldir. Onlara mətni oxumağı tövsiyə edir. Sonra qablaşdırmanın bağlanması yerinə yetirilməsi alqoritmini tərtib edir.

1. Qablaşdırmanın bağlanmasında ip, qaytan və lentdən istifadə edin.
 2. Ayaqqabı qutusunu bağlamaq üçün 3 metrədən az olmayan qaytan və yaxud lent lazımdır.
 3. Lentlərin bağlama nöqtəsini işin əvvəlində təyin edin.
 4. Qutunu və ya bağlanmanı çarpaz bağlayın.
 5. Lenti mərkəzdə elə düyünləyin ki, ucları olsun.
 6. Lentin uzun ucu 1m, qısa ucu isə 20 sm olmalıdır.
 7. Baş barmağınızla və şəhadət barmağınızla düyünləri eyni məsafədə saxlayın.
 8. Lentlərin uzun ucunu bu barmaqlara səkkiz şəklində dolayın.
 9. Lenti ehtiyatla barmaqdan açıb düyünün üzərinə tutun.
 10. Qısa ucla lent topasını ortadan sarıyın.
 11. Balaca ilgək qoymağı unutmayın.
 12. Möhkəm çəkib bağlayın və bantı səliqəyə salın.
- Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.
Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq aparılır.

Ev tapşırığı: Dekorativ bantlarla hədiyyə qutusunu bəzəyin.

25. BƏDİİ QURAŞDIRMA. DİZAYN (1 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.3.4.; 1.3.6.

MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyalarına aid iş proseslərini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Tapşırıqları yerinə yetirərkən birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
3. Hazırladığı məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

25. BƏDİİ QURAŞDIRMA. DİZAYN

Fikirlərimizi birlikdə müzakirə edək.

Tutaq ki, məişət texnikası, mebel, təsərrüfat malları mağazasına gəlmisiniz. Diqqətinizi hansı əmtəə malı* cəlb edəcək?

Eyni təyinatlı müxtəlif çeşidli mallar içərisində hansı məmulata üstünlük verərsiniz? Nə üçün?

Bələ demək mümkündürmü ki, alıcı əmtəə malı alarkən diqqətini cəlb edənə seçir?

Əmtəə malı əvvəlcədən diqqəti hansı keyfiyyəti ilə cəlb edir?

«İstənilən əmtəə malı diqqəti öz qiyməti, gözəlliyi, rahatlığı, əlvan qablaşdırılması, qeyri-adi xarici görünüşü, başqa sözlə, dizaynı ilə cəlb edir» fikri ilə razısınız mı?

Məmulatın xarici görünüşü, onun təqdim edilən növünün yaradılması və bədii quraşdırılması üzrə fəaliyyət **dizayn**, bədii quraşdırma ilə məşğul olan insanlar isə **dizaynerlər** adlanır.

Dizayn ingilis sözü olub «layihə», «təsvir», «görünüş» deməkdir.

Bədii dizayn incəsənət və gözəlliyin vahidindən yaranır.

Mühəndis gələcək məmulatın texniki-texnoloji sənədlərdə olan layihəsini işləyir. Dizayner isə məmulatın təsvirlərdə, maketlərdə verilən layihəsini işləyir.

Dizayner məmulatın obrazını, xarici görünüşünü yaradır.

Hər bir müəssisənin rəssam-dizaynerləri var. Onlar məmulatın və onun detallarının görünüşünü fikirləşir, həmçinin öz estetik cəlbədciliyi ilə fərqlənməsi üçün müəssisənin bütün məmulatlarına vahid bir tərtibat üslubu yaradırlar.

*Əmtəə malı – satılmaq üçün hazırlanan məmulata deyilir.

60

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Dizaynın bir istiqaməti də texnikanın, o cümlədən məişət texnikasının (televizor, tozsoran, saçqurudan və s.) bədii quraşdırılmasıdır.

Bu məsələdə dizaynerlər mühəndislərlə sıx əlaqədə işləyirlər. Texniki dizayner cihaz və qurğuların quruluşunu, işləmə prinsipini, onların hazırlanma texnologiyasını, materialların xassələrini bilməlidir. Yalnız bu zaman o öz layihəsində yeni məmulatın faydasını onun təhlükəsizliyi, rahatlıq və gözəlliyi ilə birləşdirə bilər.

Müxtəlif avtomobil modellərini nəzərdən keçirin.

Hansı model sizi daha çox cəlb edir və nə üçün?

Müasir avtomobilin cavab verməli olduğu tələblərlə tanış olun:

- təhlükəsizliyi;
- möhkəmliyi;
- ekoloji cəhətdən əhəmiyyətliyi;
- idarə olunmada və istifadədə rahatlığı;
- estetik cəhətdən cəlbədciliyi;
- mühərrikin qənaətiliyi.

SUALLAR

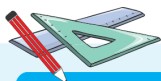

1. Əmtəə malı dedikdə nə başa düşürsünüz?
2. Əmtəə malı alıqda nəyə fikir vermək lazımdır?
3. Məmulatın dizaynı dedikdə nə başa düşülür?
4. Hansı peşə sahibinə dizayner deyilir?
5. Dizayn nə deməkdir?
6. Dizaynerlə mühəndis peşəsi bir-birindən nə ilə fərqlənir?
7. Dizayner nələri bilməlidir?

Müasir avtomobil haqqında fikrinizi əsaslandıraraq esse yazın.

61

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Karton, plastilin
dəsti, diş çöpü,
müxtəlif şəkillər,
dərslik

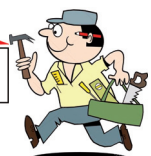
DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim müxtəlif məmulatları şagirdlərə nümayiş etdirərək suallar verir:

– Bunlar nədir? Bu məmulatlar necə hazırlanıbdır?

Şagirdlər öz mülahizələrini bildirirlər.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

Tədqiqat sualı:

– Əmtəə malı alıcıların diqqətini hansı keyfiyyətləri ilə cəlb edə bilər?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsləyə yönəldir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Mağazada əmtəə malı alıcının diqqətini hansı xüsusiyyətləri ilə cəlb edir?

II qrup. Dizayn və dizayner arasında fərq nədədir?

III qrup. Mühəndis və dizayner əməyinin məhsulu bir-birindən nə ilə fərqlənir?

IV qrup. Dizaynerlər, əsasən, nəyi bilməlidir?

Qruplar tədqiqat aparırlar.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirəni təşkil edir.

1. Bədii quraşdırma nədir? (*İncəsənətdə gözəlliyin yaradılması.*)

2. Dizayner əməyinin məhsulu nədir? (*Məmulatın təsvirlərdə, maketlərdə verilən layihəsi.*)

3. Dizayn işini yerinə yetirmək üçün nələri bilməlisiniz? (*Cihaz və qurğuların quruluşunu, materialların xassələrini və hazırlanma texnologiyasını.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir, bir daha bədii quraşdırma və dizayn tərtibatının üstünə qayıdır və onun hazırlanma texnologiyası üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Müəllim bütün şagirdlərə eyni tapşırığı verir.

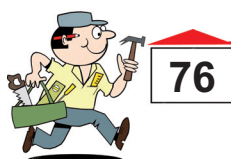
Tapşırıq. Əmtəə malının yaradılmasında dizaynerin rolunu müəyyənə bilərsiniz.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir. Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Müasir avtomobil haqqında fikrinizi şərh edin.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

26. PAPYE-MAŞEDƏN HAZIRLANMIŞ MƏMULATLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

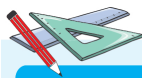
MƏQSƏD

Şagird:

1. Müxtəlif emal texnologiyalarını izah edir.
2. Məmulat hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
3. Məmulat hazırlamaq üçün emal vasitələri seçir.
4. Məmulatın hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Hazırlanacaq məmulatın materialına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Məmulatın detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirərək məmulatı hazırlayır.
8. Sadə tərtibat bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Qrupda birgə fəaliyyət göstərir.
10. Gigiyena qaydalarına əməl edir.
11. Məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
suallar

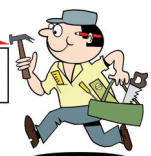
RESURLAR

Qəzet kağızı, içərisində su olan qab, undan və ya nişastadan hazırlanmış çiriş, vazelin və ya sellofan təbəqə, PVA yapışqanı, sulu emulsiya, xırda dənəli sumbata kağızı, bıçaq, qayçı, yapışqan, müxtəlif boyalar və fırçalar

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim papye-maşedən hazırlanmış müxtəlif oyuncaq və maskalar göstərərək şagirdlərə suallar verir:

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

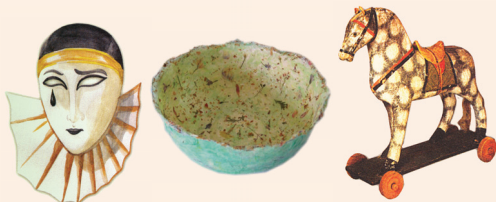
(VII)

26. PAPYE-MAŞEDƏN HAZIRLANMIŞ MƏMULATLAR

1–3-cü siniflərdə texnologiya dərslərində hansı materiallardan yapma işini öyrənmişdiniz?

Bu materiallar hansı xassəyə malikdir?
Yapma ilə məşğul olmaq xoşunuza gəlirmi?
Siz məmulatların necə və hansı materialdan hazırlandığını bilir-sinizmi?

Bu məmulatlar «döyülmüş» kağızdan – papye-maşedən* yapılmışdır. Papye-maşedən məmulatların hazırlanma texnologiyası orta əsrlərdə İranda yaranmışdır. Keçmiş ustalar təbəşir və yapışqan qatışıqı hopdurulmuş bir neçə qat kağızdan müxtəlif qutular, mücrülər və althqlar hazırlayırdılar. XVIII əsrdə isə Avropada bütün qutusu dəbə düşdü. Bu qutuları qiymətli metallardan, eləcə də kətan yağında bəşirilmiş və yüksək temperaturda qurudulmuş, preslənmiş kartondan, papye-maşedən də düzəldirdilər. İndi də papye-maşedən müxtəlif xırda məmulatlar – oyuncaqlar, maskalar, dekorativ məmulatlar, teatr rekvizitləri hazırlanır.

Məmulatı düzəltmək üçün sizə qəzet kağızı, içərisində su olan qab, un və ya nişastadan hazırlanmış yapışqan, vazelin və ya sellofan, PVA yapışqanı, sulu boya, xırda dənəli sumbata kağızı, bıçaq, qaşqı və fırça lazım olacaq.

*Papye-maşə – fransız dilindən tərcimədə «çeynonmuş kağız» deməkdir.

62

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

İşin gedişi

1

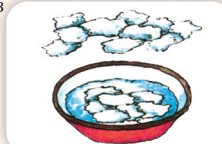
1. Hansı məmulatı düzəldəcəyinizi müəyyənləşdirin. Onun təyinatı, quruluşu və ölçüləri necədir? Onu necə bitkin şəkildə salmaq olar?
2. Gələcək məmulat üçün özül düzəldin. Hansı məmulatı düzəltmək istəyindən asılı olaraq, özül üçün vaza, nimçə, stəkan götürülə bilər. Özülü plastilindən də hazırlamaq olar.
3. İçərisində su olan qabda ölçüsü 15 mm-dən böyük olmayan qəzet qırıntıları isladın.

2

3

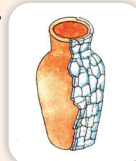

4. Özülə hər hansı bir yağ (məsələn, vazelin) sürtün və ya ona sellofan dolayın.
5. Özülə üst-üstə bir neçə qat olmaqla suda isladılmış qəzet qırıntıları yapışdırın. Kağızın özülə yapışmaması üçün birinci qata yapışqan sürtməyin. Kağız qırıntılarının bir-birini örtməsinə nəzarətdə saxlayın. Lazım olarsa, basmanın kənarlarını qaşqı ilə səliqəyə salın.

4

5

6

6. Basmanı özülün üzərində yaxşıca qurudun.
7. **Postahı*** özüldən çıxarın. Bunu etmək çətindirsə, onu eninə və ya uzununa bıçaqla kəsin.
8. Bir təbəqə qəzet kağızı qoymaqla təyinatı yapışdırın və basmanı qurudun.

*Postah – hazırlanacaq detal üçün seçilmiş materialdır.

63

1. Bu gördükləriniz digər əşyalardan nə ilə fərqlənir?

2. Bu məmulatlar nədən hazırlanıb?

Şagirdlərə dərsliyin 62-ci səhifəsindəki şəkillərə diqqət yetirmələri tövsiyə olunur.

Tədqiqat sualı:

– Papye-maşedən məmulatlar necə hazırlanır?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənilir.

Şagirdlərin diqqəti dərsliyə (səh. 62–64) yönəldilir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri üç qrupa bölür. Qruplara suallar verilir.

I qrup. Papye-maşə necə hazırlanır?

II qrup. Papye-maşedən məmulat hazırlamaq üçün forma necə hazırlanır?

III qrup. Papye-maşedən vaza necə hazırlanır?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müəllim suallar əsasında müzakirə təşkil edir.

78

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Müzakirə sualları:

1. Siz bu gün nə öyrəndiniz? (*Papye-maşenin hazırlanmasını.*)

2. Vazanın hazırlanması haqqında nə deyə bilərsiniz? (*Vazanın hazırlanması ardıcılıığı sadalanır.*)

3. Pəstahın formasını necə almaq olar? (*Formanın alınması üsulu qeyd edilir.*)

4. Vazanı nə ilə bəzəmək olar? (*Vazanın bəzədilməsi üçün yerinə yetirilən emal üsulları sadalanır.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir, bir daha papye-maşenin və vazanın hazırlanması üsullarından danışır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıqlar verir.

I qrup. Papye-maşedən hazırladığınız vazanın forma və ölçüsünü dəqiqləşdirin və özülünü düzəldin. Kağızın özülə yapışması prosesini qaydalara uyğun olaraq yerinə yetirin.

II qrup. Pəstahın formadan çıxarılma prosesini yerinə yetirin. Pəstaha PVA yapışqanı və ağ quşla astar çəkin.

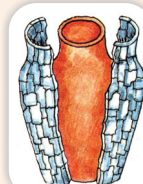
III qrup. Vazanı boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzəyin.

Müəllim papye-maşedən hazırlanacaq məmulatın yerinə yetirilmə alqoritmini nəzərə çatdırır:

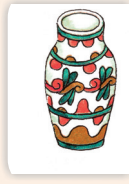
1. Hansı məmulatı düzəldəcəyinizi müəyyənə bilərsiniz. Onun təyinatını, quruluşunu və ölçülərini təyin edin. Onu necə bitkin şəkllə salmağı düşünün.
2. Vazanın hazırlanması üçün özülü plastilindən etmək olar.
3. İçərisində su olan qabda ölçüsü 15 mm-dən çox olmayan qəzet qırıntıları isladın.
4. Özülə hər hansı bir yağ (məsələn, vazelin) sürün və ya ona sellofan təbəqə dolayın.
5. Formaya üst-üstə bir neçə qat olmaqla suda isladılmış kağız qırıntıları yapışdırın. Kağızın özülə yaxşı yapışması üçün birinci qata çiriş sürtməyin. Çalışın ki, kağız qırıntıları bir-birini örtsün. Basmanın kənarlarını qayçı ilə səliqəyə salın.
6. Basmanı formada yaxşıca qurudun.
7. Pəstahı formadan çıxardın. Bunu etmək çətindir, onu eninə və ya uzununa kəsin.
8. Bir təbəqə qəzet kağızı qoymaqla tayları yapışdırın və basmanı qurudun.
9. Pəstaha PVA yapışqanı və ağ quşla astar çəkin.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

7

8

9. Pəstaha PVA yapışdırın və quşla astar çəkin.
10. Məmulatı boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzəyin.

9

10

SUALLAR

1. Papye-maşə nə deməkdir?
2. Papye-maşedən məmulat ilk dəfə nə vaxt və harada yaradılmışdır?
3. Papye-maşedən hansı məmulatları hazırlamaq olar?
4. Papye-maşedən məmulatın hazırlanma texnologiyası nədən ibarətdir?

 Papye-maşedən istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

64

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

10. Basmanı qurudun.

11. Xırda dənəli sumbata kağızı ilə pəstahı cilalayın.

12. Məmulatı boyalarla və ya təbiət materialları ilə bəzəyin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Papye-maşedən istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

27. YARIQLI KİLİDİ OLAN HƏCMLİ MƏMULATLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

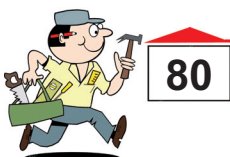
MƏQSƏD

Şagird:

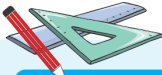
1. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatın hazırlanma texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Hazırlanacaq məmulata görə iş yerini təşkil edir.
3. Yarıqlı kilid məmulatı hazırlamaq üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. «Quş» fiqurunun hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Məmulatın hazırlanmasına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatın detallarını hazırlayır.
7. Yarıqlı kilidin detallarını birləşdirməklə məmulatları hazırlayır.
8. Həcmli məmulatların hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. «Quş» fiqurunun qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. Həcmli məmulatların hazırlanmasında təhlükəsizlik və gigiyena qaydalarına əməl edir.
11. Yarıqlı kilidi olan həcmli məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 2.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük qrupla
iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə, beyin
həmləsi

RESURLAR

Ağ kağız, rəngli kağız dəsti, qayçı, qələm, PVA yapışqanı, yapışqan üçün fırça, dərslik, iş vərəqləri, karton, dəftərxana bıçağı, kağız zolaqları, folqa

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə dərslikdə (səh. 65-66) verilən yarıqlı kilidi olan həcmli məmumat nümunələrini göstərərək sual verir:

– Siz həcmli məmumatlarda nəyi müşahidə etdiniz?

Müəllim dərslikdəki materialı oxumağı şagirdlərə tapşırır və sual verir:

– Yarıqlı kilidi olan həcmli məmumatların hazırlanmasında nələrdən istifadə edilib?

Tədqiqat sualı:

– Yarıqlı kilidi olan həcmli məmumatları necə hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. Yarıqlı kilidi olan məmumatlar nədən hazırlana bilər?

II qrup. Yarıqlı kilidi olan məmumatlara forma vermək üçün nə etmək lazımdır?

III qrup. Yarıqlı kilidi olan məmumatları hazırlayarkən hansı təhlükəsizlik qaydalarına əməl edilir?

IV qrup. Karton detalların hansı birləşmə növləri var və yarıqlı kilidlə birləşdirmə həmin növlərdən nə ilə fərqlənir?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

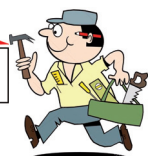
Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Yarıqlı kilid birləşməsindən istifadə etməklə quş fiqurunu nədən hazırlamaq olar? (Kağız zolaqlar, yapışqan və rəngli kağızlardan.)

2. «Quş» fiqurunu düzəldərkən nəyə fikir vermək lazımdır? (Şagirdlər «Quş» fiqurunun hazırlanma ardıcılığını söyləyirlər.)

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 27. YARIQLI KİLİDİ OLAN HƏCMLİ MƏMULATLAR

Sənətkarlar hələ qədim zamanlardan taxtadan bir mismar işlətmədən böyük saraylar (bəsolən, Şəki Xan sarayı) tikirdilər.

Kağızdan həcmli məmulatları yapışqan işlətmədən hazırlamaq olarmı?

Bu oyunağı necə düzəltmək olar?
Onu kağızdan kəsib yapışdırmadan necə birləşdir-mək olar?
Bu halda neçə detalları istifadə etmək lazımdır?
Qeyd etmək lazımdır ki, nazik kartondan olan de-talları yarıqlı kilidlə birləşdirmək olar.
«Yarıqlı kilid» adının mənasını yalnız işi qurtardıq-dan sonra başa düşəcəksiniz.

Necə düşünürsünüz, bu üsulla birləşmədə nə qədər detal lazım olacaq?

Detalların simmetriyalarına və kəsirlərin simmetriya oxu boyunca aparılmasına diqqət yetirin.

Bəs yarıqlı kilid nədir?
Yarıqlı kilidli olan oyuncaqlar üçün başqa forma da seçmək olar.

Aşağıdakı oyunaqda istifadə olunmuş birləşmə üsulunu yarıqlı kilid üsulu adlandırmaq olarmı?

Bu üsul əvvəlki üsuldən nə ilə fərqlənir?

Kəsirləri yerinə yetirərkən nəyə fikir verəcəyinizi öncədən planlaşdırın.

65

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Əgər istifadə etdiyiniz kartonun bir tərəfi rənglidirsə, onda digər tərəfini necə bəzəyəcəyiniz haqqında fikirləşin. Məsələn, əlavə dairəçiklərə, folqa qırıntılarına və s. ilə.

Yapışqanın köməyi ilə kağız zolaqlardan məmulat hazırlanmasını artıq bilirik. Burada da yapışqanın əvəzinə yarıqlı kilidən istifadə etmək olar.

Yarıqlı kilid birləşməsindən istifadə edərək kağız zolaqlarından quş fiqurları düzəldin.

**Bütöv qalın xətlərin mənası nədir?
Bəs iki nöqtəli ştrix xətlərin mənası nədir?**

Açıqlardakı bütöv qalın xətlər detalın görünən konturunu (kəsikləri) əks etdirir.
Zolaqların uzununu və enini özünü müəyyənə bilərsiniz.

Bu zaman nəyi nəzərə almaq lazımdır?
Qatlama və kəsmə yerlərini gözüyari təyin edin. Kəsim yerlərini dəyişməklə müxtəlif quş fiqurları düzəltmək olar.

SUALLAR

1. Məmulatın detallarını bir-biri ilə necə birləşdir-mək olar?
2. Yarıqlı kilidli olan birləşmələr digərlərindən nə ilə fərqlənir?
3. Yarıqları kəsəndə nəyə diqqət etmək lazımdır?
4. Quş fiqurlarında yarıqlı kilid hansı rol oynayıyır?

Yapışqanın köməyi olma-dan kağız zolaqlarından mə-mulat hazırlayın.

66

3. Karton və ya kağız zolaqları necə kəsmək lazımdır? (Zolaqların uzunluğunu və enini müəyyənləşdirmək, qatlama və kəsim yerlərini gözüyari təyin etmək lazımdır.)

4. Qayçı və ya dəftərxana bıçağı ilə işlədikdə hansı təhlükəsizlik qaydalarına riayət etmək lazımdır? (Küt bıçaq və qayçı ilə işləmək olmaz. Dəftərxana bıçağının kütləşmiş hissəsi kəsilib atılmalıdır.)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavabını ümumiləşdirir və rəngli kağız zolaqlardan hazırlanacaq «Quş» fiqurunun hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

Tapşırıq: Dərslikdəki ardıcılıq üzrə «Quş» fiquru hazırlayın.

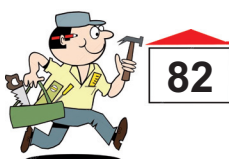
Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir, izahat və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Yapışqanın köməyi olmadan kağız zolaqlardan məmulat hazırlayın.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

28. DƏRİDƏN MƏMULATLARIN HAZIRLANMASI (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

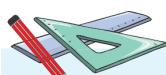
MƏQSƏD

Şagird:

1. Dəridən hazırlanmış qolbağın emal texnologiyasına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. Dəri qolbağı hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
3. Dəri qolbağın hazırlanması üçün emal vasitəsi seçir.
4. Dəri qolbağın hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. Dəri qolbağın hazırlanmasına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. Dəri qolbağın detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə dəri qolbağı hazırlayır.
8. Dəri qolbağın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığını nümayiş etdirir.
9. Dəri qolbağın qrup tərəfindən hazırlanma prosesində birgə fəaliyyət bacarıqları nümayiş etdirir.
10. Dəri qolbağın hazırlanmasında müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Dəri qolbaq məmulatını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qruplarla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
anlayışın
çıxarılması

RESURLAR

Müxtəlif dəri məmulatları, köhnə əşyalar, PVA yapışqanı, qayçı, köhnə çəkmə, əlcək, köhnə dəri çantalar, dərslik, dəftərxana bıçağı, iş vərəqləri

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

VII 28. DƏRİDƏN MƏMULATLARIN HAZIRLANMASI

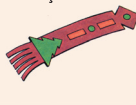

Dəridən hazırlanan məmulatlara harada rast gəlmisiniz?
Dəridən hazırlanan məmulatlar hansılardır?

Şəkillərdəki məmulatları nəzərdən keçirin. Bu məmulatlar hansı materialdan hazırlanmışdır?

Açar üçün brelok*

Əlfəcin

Dəri qolbaq

Heyvan dərisi — yumşaq plastik materialdır. Dəri qədim ocaqlarımızın istifadə etdiyi əvəzlənməz materialdır. Dəridən hazırlanmış məmulatlar bu günə kimi dəbdədir.

İnsanlar dəridən hər şey — ayaqqabı və geyim, bəzək əşyaları, qoşqı ləvazimatı və hətta qədim əlyazmalar üçün **perqament**** də düzəldiblər. Tarixdə dəri pullar, dəridən sığınacaq yerləri və daxmalar, musiqi alətləri və s. mövcud olub.

Dəridən hazırlanmış köhnə əşyalara yeni həyat vermək olar. Siz də dəridən olan köhnə uzunboğaz çəkmələri, ölçəkləri, çantaları atmayın. Məmulatın daha az köhnəlmiş hissələrindən dəri qırıqları kəsin. Çıxarılmış dəri bismiş ilıq sudla yuyub təmizləyin. Nəm dəri qırıqlarını hamarlayın və üzərinə quru parça qoyub press altında qurudun.

Dəri ilə işləyən ustalar xüsusi alətlərdən — iti bıçaqlardan və deşik açanlardan istifadə edirlər.

İşi görmək üçün nisbətən nazik dəri götürün. Bu halda deşikləri dəftərxana bıçağı və ya deşik açanla açmaq olar.

Dəri qolbağın hazırlanması ardıcılığına nəzər yetirin. Kartondan ülgü düzəldib bir dəridən beş ədəd, digər rəngdə olan dəridən isə dörd ədəd dairə kəsin.

* Brelok — aqardan asılan bəzək

** Perqament — qədimdə yazı üçün işlədilan heyvan dərisi

67

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Deşiklərin lazımı yerdə açılması üçün kağız dairələr üzərində deşik açanı necə işlədəcəyinizi məşq edin.

Uzunluğu 20 sm, eni 1 sm olan dəri lent kəsin. Lenti bir-birinin üzərinə qoyulmuş dairələrdən ardıcıl olaraq keçirin.

Qolbağı qolunuza taxıb ölçün və lentin uclarını lazım olan ölçüdə kəsin. Bərkidici bəndi düzəldin. Dəridən uzunluğu 25 sm, eni 4–5 mm zolaq və diametri 1,5–2 sm-dən böyük olmayan dairə kəsin. Lentin uclarında və dairələrin ortasında çox da böyük olmayan deşiklər açın.

1. Dəftərxana bıçağı ilə iş zamanı təhlükəsizlik qaydaları

1. Tiyanın kiçik hissəsini irəli çəkin.
2. Dəftərxana bıçağı ilə iş taxtası üzərində işləyin.
3. Kəsməni yerinə yetirdikdə bir əla bıçağı, digəri ilə materialı möhkəm tutun.
4. Bıçağı işlətmədikdə tiyosini bağlayın.

Unutmayın! Dərinə ancaq taxta altlığı üzərində kəsmək olar.

Onu bir hamlaya kəsmək doğru deyil. Bıçaqla kəsmə yeri boyunca böyük qüvvə tətbiq etmədən bir neçə dəfəyə kəsmək lazımdır.

SUALLAR

1. Dəridən hansı məmulatları hazırlamaq olar?
2. Dəri ilə işləyən ustalar hansı alətlərdən istifadə edirlər?
3. Dəri qolbağı hansı ardıcılıqla hazırlamaq olar?
4. Dəri necə kəsilir?

Dəridən istifadə etməklə istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

68

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə suallar verir:

1. Hansı zinyət əşyalarını tanıyırsınız? Bu əşyalar nədən hazırlanır?
2. Qolbağı qızıldan başqa daha hansı materialdan hazırlamaq olar?
3. Sizcə, dəridən qolbaq hazırlamaq olarmı?

Şagirdlər mülahizələrinin bildirirlər.

Tədqiqat sualı:

– Dəridən qolbağı necə hazırlamaq olar?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənir.

Müəllim şagirdlərin diqqətini dərsləyə yönəldir və dəri qolbağın hazırlanma texnologiyası ilə tanış olmağı tapşırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür. Qruplara dərsləkdən uyğun mövzu ilə tanış olmaq tövsiyə olunur və iş vərəqləri paylanır.

I qrup. Dəridən qolbaq hazırlanması üçün iş necə planlaşdırılır?

II qrup. Dəridən qolbaq hazırlamaq üçün hissələr necə kəsilir?

84

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

III qrup. Dəri hissələr bir-birinə necə və hansı ardıcılıqla birləşdirilir?

IV qrup. Dəridən qolbaq hazırladıqda hansı alətlərdən istifadə etmək və necə işləmək lazımdır?

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Qolbağı hansı materialdan hazırlamaq olar? (*Müxtəlif növ dərilərdən.*)
2. Qolbaq hansı ardıcılıqla hazırlanır? (*Kartondan ülgü ilə bir rəngdən olan dəridən beş dairə, digər rəngdə olan dəridən dörd dairə kəsilir. Uzunluğu 20 sm, eni 1 sm olan dəri lent bir-birinin üzərinə qoyulmuş dairələrdən ardıcıl keçirilir. Qolbaq qola taxılaraq ölçülür və lazım olan ölçüdə kəsilir. Bərkidici bənd düzəldilir.*)
3. Dərini necə kəsmək olar? (*Taxta üzərində bir neçə dəfəyə, böyük qüvvə sərf etmədən kəsilir.*)
4. Qolbağın hissələri bir-birinə necə birləşdirilir? (*Hər bir hissəyə dəşik açılır və bu dəşiklərdən dəri lent keçirilir.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və «Dəri qolbaq» məmulatının hazırlanma ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Müəllim qruplara tapşırıq verir.

I qrup. Qırmızı və qəhvəyi rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

II qrup. Sarı və göy rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

III qrup. Mavi və qırmızı rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

IV qrup. Yaşıl və ağ rəngli dəridən qolbaq hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dəridən istifadə etməklə istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

29. PLASTİK BUTULKADAN MƏMULATLAR (2 saat)

STANDART 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2.; 1.3.3.; 1.3.4.; 1.3.5.; 1.3.6.

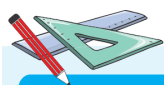
MƏQSƏD

Şagird:

1. Plastik butulkadan məmulat hazırlamaq üçün iş yerini təşkil edir.
2. Məmulatın hazırlanması üçün uyğun emal vasitəsini seçir.
3. Plastik butulka pəstahının hazırlanma ardıcılığını müəyyənləşdirir.
4. Plastik butulkadan məmulat hazırlamaq üçün uyğun emal texnologiyası seçir.
5. Plastik butulkadan məmulatın detallarını kəsir.
6. Detalları birləşdirərək məmulat hazırlayır.
7. Məmulatın hazırlanmasında sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
8. Plastik butulkadan məmulatın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarıqları nümayiş etdirir.
9. Plastik butulkadan məmulatın hazırlanmasında müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
10. Plastik butulkadan hazırlanmış məmulatı təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş, fərdi iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Plastik butulka,
qayçı, bıçaq,
sığallayıcı,
dəftərxana bıçağı

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim plastik butulkadan hazırlanmış məmulatları şagirdlərə göstərir və sual verir:

– Bu məmulatlar nədən hazırlanır?

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 29. PLASTİK BUTULKADAN MƏMULATLAR

Siz dəfələrlə plastik butulkadan su içmişiniz.

Bəs plastik butulkalardan daha hansı məqsədlə istifadə etmək olar?

Plastik butulkadan hansısa bir məmulat düzəltmək olarmı?

Əgər onu kəssək, kəsilmiş hissələrdən necə istifadə edə bilərik?

Butulkanın dibə yaxın hissəsini enli və ensiz zolaqlara ayırın (1). Zolaqların ucunu elə kəsin ki, iti olsun (2).

Nazik zolağın iti ucuna asanlıqla lazım gələnlərin detalları taxmaq olar (3). Nazik zolaqların altına yaxın hissədə yarıq açıb (4), ona zolağın ucunu keçirmək olar (5).

Bəs butulkanı necə kəsmək lazımdır?
Diqqət! Bıçağı və butulkanı düzgün tutmağı öyrənmək çox vacibdir.

Butulkanı bərk saxlayıb (6) bıçağı qələm kimi işlək ucuna yaxın tutun (7). Bıçağı butulkaya astaca sıxın və onu çətin. Butulkanı bıçağa tərəf döndərməklə kəsməyi davam etdirin (8).

Bəs zolaqları necə kəsmək olar (9)?
Bunu gözləyən edin. Pəstahı bərk tutub birinci kəsimi yerinə yetirin (10).

69

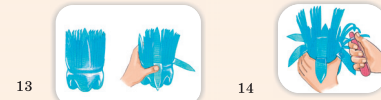
MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

Pəstahı çevirib, birinci kəsimin düz qarşısından digər bir kəsim edin. Sonra hər bir yarımhissəni yenə də ortadan kəsin. Beləliklə, lazım olan sayda kəsik edin (11).

Zolaqları elə kəsin ki, ucları iti olsun. Bütün zolaqları ovcunuza alın, baş barmaq tərəfdən birini buraxın və iki həmləyə ucunu kəsin (12).

Əgər pəstahın bir parçasını aşağı əyərək möhkəm qatlayıb buraxsanız, o qatlanmış şəkildə qalacaq (13).

Plastikin nazik zolağını sığallayıcı ilə bir qədər özünü təvəf çəkib burun (14).

Dəftərxana bıçağı və qayçı ilə işlədikdə təhlükəsizlik qaydalarını bir daha xatırlayın.

Unutmayın! Küt bıçaq və qayçılarla işləmək olmaz.
Dəftərxana bıçağının zolağı cızıqlarla hissələrə bölünmüşdür. Əgər hissələrdən biri kütləşərsə, bu hissəni sındırmaq lazımdır.

SUALLAR

1. Plastik butulkadan məmulat hazırlamaq üçün hansı emal texnologiyalarından istifadə edilir?
2. Plastik butulkanı kəsmək üçün hansı kəsici alətlərdən istifadə etmək lazımdır?
3. Dəftərxana bıçağı və qayçı ilə işlədikdə hansı təhlükəsizlik texnikası qaydalarına riayət etmək lazımdır?

Plastik butulkadan istədiyiniz məmulatı hazırlayın.

70

Şagirdlər mülahizələrini söyləyirlər.

Müəllim bildirir ki, bu məmulatlar plastik butulkadan hazırlanıb.

Tədqiqat sualı:

– Plastik butulkalardan məmulatı necə hazırlamaq olar?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənir.

Şagirdlərin diqqəti dərsliyə (səh. 69–70) yönəldilir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və onlara tapşırıqlar verir.

I qrup. Plastik kütlədən olan butulkadan hansı bəzək əşyaları hazırlanır?

II qrup. Plastik butulka hansı ardıcılıqla kəsilir?

III qrup. Plastik butulkadan məmulat hazırlayarkən hansı təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmək lazımdır?

IV qrup. Plastik butulkada zolaqları necə kəsmək olar?

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Məmulatları nədən hazırlamaq olar? (*Plastik butulkadan.*)
2. Plastik butulkadan məmulatları hansı üsulla hazırladınız? (*Plastik butulkada zolaqlar kəsməklə.*)
3. Plastik butulkadan məmulatı hazırlayarkən zolaqlar necə kəsilir? (*Dərslikdəki məlumat əsasən izah edirlər.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və plastik butulkadan məmulatın hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Tapşırıq. Plastik butulkadan məmulat hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Plastik butulkadan iş dəftərinizdə göstərilən inciciçəyi bəzək məmulatını hazırlayın.

30. ODUNCAQ, ONUN XASSƏLƏRİ, TƏDARÜKÜ VƏ EMALI (1 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.3.5.

MƏQSƏD

Şagird:

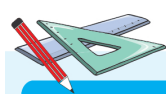
1. Oduncaq materiallarının əldə edilməsi texnologiyaları ilə bağlı təqdimat edir.
2. Məmulat hazırlığında oduncağın emalı texnologiyalarını izah edir.
3. Oduncaqla işlədikdə təhlükəsizlik və gigiyena qaydalarını şərh edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Müzakirə,
beyin həmləsi

RESURLAR

Altılıq nümunələri,
oduncaq yapışqanı,
dərslik,
iş vərəqləri, mişar,
bıçqı, lobzik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim müxtəlif quruluşlu altılıqları göstərir və suallar verir:

1. Bu məmulat nədən hazırlanıb?
 2. Altılıq nə üçündür? Ona məişətdə ehtiyac varmı?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

– Oduncaqdan altılıq necə hazırlamaq olar?

Tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələri dinlənir.

Müəllim şagirdlərə dərsliyin 71–73-cü səhifələrindəki materialı oxumağı tövsiyə edir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri üç qrupa bölür, onlara iş vərəqləri paylayır.

I qrup. a) Oduncağın emalı haqqında dərsliyə əsasən izahat verin. b) Oduncaqdan hansı məişət əşyalarını düzəltmək olar?

II qrup. a) Oduncaq və faner hansı xassələrə malikdir? b) Mişar materialı və faner arasında oxşar cəhətləri sadalayın.

III qrup. a) Pardaqlanma və bəzəmə haqqında izahat verin. b) Həmərləmə və yığma haqqında məlumat verin.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim qrupların işinə nəzarət edir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müzakirə sualları:

1. Oduncağı kimlər tədarük edir? (*Dərsliyə əsasən şagirdlər fikir bildirirlər.*)
2. Oduncaqdan necə istifadə edirlər? (*Mebel və məişət əşyaları, tikinti materialları, oyuncaqlar və s. hazırlayırlar.*)

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII)

30. ODUNCAQ, ONUN XASSƏLƏRİ, TƏDARÜKÜ VƏ EMALI

Pəncərə

Şəkilləri diqqətlə nəzərdən keçirin.

Dəvə fiquru

Qəhvədən üçün altlıq

Bu məmulatlar nədən hazırlanıb?
Oduncaq və faner hansı xassələrə malikdir?
Oduncağı necə istifadə edirlər?

Hansı oduncaq növlərini tanıyırsınız?

Oduncaq qabığı və budaqları təmizlənib, doğranmış ağacdən alınan bərk materialdır. O, tikintidə, mebel və məişət əşyalarının hazırlanmasında, dekorativ-təbiiq sənət nümunələrinin hazırlanmasında istifadə olunur.

Oduncaq möhkəm olduğu qədər də yumşaqdır. O, yaxşı emal olunur, səsi və istiliyi keçirmir, suda şişir, əyilir və çatlayır.

Oduncağı metal bərkidicilər — mismar və şuruplar yaxşı birləşdirir.

Oduncaqdan düzəldilən məmulatlar uzunömürlü və gözəl olur.

Oduncağın əldə edilməsi və emalı haqqında nə bilirsiniz?
Şəkillərə baxın. Orada nə təsvir olunub?

Oduncağın tədarükü ilə meşə tədarükü sənayesi məşğul olur. Bu qiymətli xammalın tədarükü və ilkin emalı bir neçə əməliyyatdan ibarətdir — ağacın budaqlarının kəsilməsi, daşınması, mişarlanması, çəşidlənməsi, anbarlara yığılması.

71

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

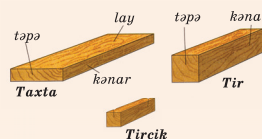
Oduncağın tədarükü ilə meşəqıranlar məşğul olur. Sonra qırılmış ağacların budaqları xüsusi maşınlarla kəsilir. Avtomobil, su və dəmiryolu nəqliyyatı ilə tirləri meşə sənayesi kombinatlarına daşıyırlar.

Kombinatların anbarlarında tirlər ölçülərinə və keyfiyyətinə görə çəşidlənir və nizamlı yığılır.

Oduncağın emalı ilə ağac emalı sənayesi məşğul olur.

Mişarlamadan və biçib-kəsmədən əvvəl qabıqsoyma dəzgahlarında ağacların qabığı soyulur.

Tirlər ağacəsmə dəzgahlarında mişarlanır və oduncaqdan müxtəlif mişar materialları: taxta, tir və tircik alınır.

Şəkindəki elementləri istənilən mişar materialı nümunəsində tapın.

Mişar materialından başqa oduncaqdan digər materiallar, məsələn, faner alınır.

Faner yüngül və möhkəm material olub, nazik oduncaq təbəqələrin yapışdırılması yolu ilə alınır. O, yaxşı emal olunur, nəmişlikdən qorxur. Fanerdən tikintidə döşəmə və tavanların, sənayedə mebel, məişət əşyaları və oyuncaqların hazırlanmasında istifadə olunur.

Mişar materiallarını və faner nümunəsini nəzərdən keçirin.

Bu materiallar arasında ümumi olan nədir?
Onlar nə ilə fərqlənir?

Faner nümunəsi neçə təbəqədən hazırlanmışdır?

Oduncağın emalı özündə bir neçə əməliyyatı cəmləşdirir: mişarlama, yığma, bəzəmə.

Yadda saxlayın: oduncağı hissələrə ayırmaq üçün onu mişarlamaq lazımdır. Bu məqsədlə mişar və ya lobzıkdən istifadə edilir. Lobzıq oduncağı ayırı xətt boyunca mişarlama alətidir.

72

3. Oduncağın hansı xüsusiyyətləri var? (Yaxşı emal olunur, səsi və istiliyi keçirmir, suda şişir, əyilir və çatlayır.)

VI mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir. Oduncaq, onun xassələri, tədarükü və emalı ardıcılığı üzərində dayanır.

VII mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Müəllim şagirdlərə tapşırıq verir.

Tapşırıq. Oduncaqdan isti qazan və qəhvədən üçün dərslikdə göstərilən istənilən altlığı düzəldin.

Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirirlər. Müəllim onlara nəzarət edir və göstərişlər verir.

VIII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Dərslikdə verilən tapşırığı yerinə yetirin.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURASDIRMA

31. LOBZİKLƏ MİŞARLAMA (1 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.1.2.; 1.3.5.

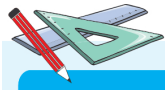
MƏQSƏD

Şagird:

1. Lobzıklə mişarlama ilə bağlı təqdimat edir.
2. Lobzıklə mişarlamaya görə iş yerini təşkil edir.
3. Lobzıklə işləyərkən müvafiq təhlükəsizlik və gigiyena qaydalarına əməl edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 4.2.1.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURLAR

Dərslik,
lobzik

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 2 dəq.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

1. Siz hansı kəsici alətləri tanıyırsınız?
2. Siz hansı dəşici alətləri tanıyırsınız?
3. Bu alətlər təhlükəlidirmi? Nə üçün?
4. Hansı kəsici və dəşici alətlərlə iş üsulları sizə tanışdır?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

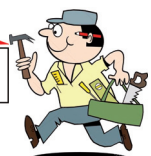
– Lobzıklə mişarlama əməliyyatı apararaq necə məmulat hazırlamaq olar?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir. Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 74–76) yönəldir.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 5 dəq.

Müəllim şagirdləri üç qrupa bölür və suallar verir. Şagirdlər mətnlə tanış olurlar.

I qrup. Lobzıklə işlədikdə hansı təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmək lazımdır? (*İzah edilir.*)

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII) 31. LOBZIKLƏ MİŞARLAMA

Siz texnologiya dərslərində çox vaxt sapla işləyirsiniz. Bəs onun haqqında nə bilirsiniz? Əl əməyi ilə məşğul olmaq üçün müxtəlif rəngli sap yumaqları lazımdır.

 Sapı nəyə dolayırlar? Şəklə baxın. Bu nədir?

Doğrudur. Bu, sap dolamaq üçün qarqaradır. Sap dolamaq üçün maraqlı heyvan fiquru şəklində olan qarqaraları fanerdən və plastikdən hazırlamaq olar.

Bələ mürəkkəb formalı fiqurları kağızdan qayçı ilə kəsmək olar.

 Bəs faner və ya penoplastdan* bələ məzəli qarqaraları necə kəsmək olar?

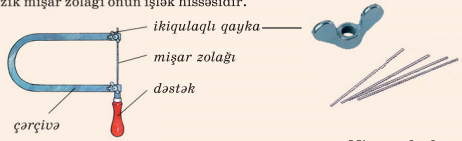
Heyvan fiqurlu məzəli qarqaraları hazırlamaq üçün hansı alət və tərtibatlar lazımdır?

Heyvan fiqurları üçün lazım olan ölçüdə pəstəli faner lövhəsindən mişarla kəsmək olar.

Mişarla fanerdən heyvan fiqurlarını kəsmək olarmı? Əlbəttə yox. Bələ incə işlər lobzik adlanan alətlə yerinə yetirilir.

Yadda saxlayın!

Lobzik əyrixətli konturu olan fiqurları mişarlama alətidir. Ensiz və nazik mişar zolağı onun işlək hissəsidir.

Lobzik **Mişar zolaqları**

Mişar zolağı lobzikin çərçivəsinə ikiqulaqlı qaykanın köməyi ilə birləşdirilir.

* Penoplast — çoxməsaməli plastik kütlə

74

II qrup. Lobzik hansı hissələrdən ibarətdir? (*Lobzik çərçivə, mişar zolağı, ikiqulaqlı qayqa və dəstəkdən ibarətdir.*)

III qrup. Lobzikdən hansı məqsədlər üçün istifadə olunur? (*Əyrixətli konturu olan fiqurları mişarlamaq üçün istifadə olunur.*)

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 10 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim şagirdlərin təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 5 dəq.

Müəllim müzakirəni suallar əsasında təşkil edir.

Müzakirə sualları:

1. Hansı kəsici alətləri tanıyırsınız? (*Lobzik, mişar, qayçı, balta.*)

2. Lobziklə işləyəndə hansı təhlükəsizlik texnikası qaydalarına və iş üsullarına əməl etmək lazımdır? (*Şagirdlər qaydaları və iş üsullarını sadalayırlar.*)

3. Nadfil nədir? (*Onun köməyi ilə fanerin kənarlarındakı kələ-kötür yerlər hamarlanır.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərin fikirlərini ümumiləşdirir və bir daha kəsici alətlərlə işlədikdə lazım gələn təhlükəsizlik texnikası qaydalarını və iş üsullarını təkrarlayır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 15 dəq.

Müəllim qruplara eyni tapşırığı verir:

Tapşırıq: Lobzik mişardan istifadə edərək penoplast materialından sap dolamaq üçün ayı fiqurlu qarqara hazırlayın.

Qruplar tapşırığı yerinə yetirir. Müəllim onlara nəzarət edir və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 3 dəq.

Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: Lobzikin köməyi ilə fanerdən istənilən fiquru xarici kontur boyunca kəsin.

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURASDIRMA

32. HƏRƏKƏTLİ OYUNCAQLAR (2 saat)

STANDART 1.1.1.; 1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.; 1.2.4.; 1.3.1.; 1.3.2., 1.3.3., 1.3.4., 1.3.5., 1.3.6.

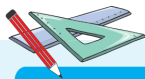
MƏQSƏD

Şagird:

1. «Hərəkətli ayı»nın hazırlanması texnologiyalarına aid iş prosesini mərhələlər üzrə izah edir.
2. «Hərəkətli ayı» hazırlanması üçün iş yerini təşkil edir.
3. «Hərəkətli ayı»nı hazırlamaq üçün uyğun emal vasitələri seçir.
4. «Hərəkətli ayı»nın hazırlanması ardıcılığını müəyyənləşdirir.
5. «Hərəkətli ayı»nın materiallarına uyğun emal texnologiyası seçir.
6. «Hərəkətli ayı»nın detallarını hazırlayır.
7. Detalları birləşdirməklə hərəkətli ayını hazırlayır.
8. «Hərəkətli ayı» hazırlayanda sadə tərtibat bacarığı nümayiş etdirir.
9. «Hərəkətli ayı»nın qrup tərəfindən hazırlanması prosesində birgə fəaliyyət və əməkdaşlıq bacarığı nümayiş etdirir.
10. «Hərəkətli ayı» hazırlayanda müvafiq təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir.
11. Hazırlanmış hərəkətli ayını təqdim edir.

İNTEQRASIYA

H.b.: 1.1.1.; 4.2.1.; A.d.: 1.2.1.; T.i.: 2.2.4.

DƏRSİN TİPİ

Yeni bilik
verən dərs

İŞ FORMALARI

Kiçik qruplarla
iş, böyük
qrupla iş

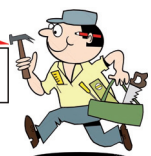
İŞ ÜSULLARI

Beyin həmləsi,
müzakirə

RESURLAR

Məftil, karton, sap, kağız dəsti, köçürmə kağızı və damalı kağız, biz, taxta altlıq, mis məftil, yapışqan, yapışqan üçün fırça, fırça, qalın tikiş sapı, qara rəngli flomaster

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

(VII)

32. HƏRƏKƏTLİ OYUNCAQLAR

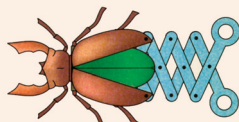

3-cü sinifdən sizə hərəkətli detalları olan hansı oyuncaqlar tanışdır?

Kukla tamaşaları xoşunuza gəlirmi?
Siz də öz kukla teatrınızı yaratmaq istərdinizmi?
Detalların hansı birləşmə növünü tanıyırsınız?

Şəkilləri nəzərdən keçirin. Bu oyuncaqların quruluşundakı özünəməxsusluq nədədir?

Hərəkətli detalları olan oyuncaqlar «canlı» görünür. Onlarla oynamaq maraqlıdır və onların köməyi ilə kukla tamaşası da yaratmaq olar.

I üsul. Mismara 2–3 burum məftil dolayın, sonra onu mismardan çıxarıb 20–25 mm quyruq saxlamaqla kəsin. Pərçimə birləşdirilən detalların dəşiyinə geydirin. Məftilin artıq ucunu 2–3 burum olmaqla mismara dolayın.

II üsul. Detaiları pərçimlə birləşdirib onun uclarını arxa hissədən müxtəlif tərəflərə ayırın. Vinni Puxa oxşar oyuncaqlarda dəşiklər pərçimlərin yerləşdiyi yerdən bir az aşağıda açılır.

Sonra hərəkətli detalları qalın sapla bağlayın. Sapın ucunu dartanda, oyuncaq «oynamağa» başlayacaq. Belə oyuncaqlar **marionet*** adlanır.

«Böcək» oyuncağında qanadlar pərçimlə gövdə və yuxarı kəndədən tiyəklə hərəkətli birləşdirilmişdir. Əgər barmağınızı halqaya taxıb hərəkət etdirsəniz, böcəyin qanadları bağlanıb-açılacaqdır.

Uşaqların sevimlisi məşhur «Vinni Pux» oyuncağını hazırlayaq.

Resurslar: karton, rəngli kağız dəsti, kalka kağızı, köçürmə kağızı və damalı kağız, karandaşlar, qayçı, mis məftil, mismar, taxta altlıq, yapışqan, yapışqan üçün fırça, qalın tikiş sapı, qara rəngli flomaster

* Marionet — mexanizm vasitəsi ilə (sap və ya çubuqla) hərəkət etdirilərək idarə olunan kukla

77

MÜXTƏLİF MATERİALLARDAN QURAŞDIRMA

6. Detaiların birləşmə yerlərində dəşiklər açın.
7. Hərəkətli oyuncağı yığın.
8. Oyuncağı rəngli kağızdan olan aplikasiya ilə bəzəyin və ya rəngli karandaşlarla rəngləyin.

SUALLAR

1. Böcək oyuncağında hərəkətli hissələr hansıdır?
2. «Vinni Pux» oyuncağında hərəkətli və hərəkətsiz hissələr hansıdır?
3. «Vinni Pux» oyuncağının hazırlanma ardıcılığı nədən ibarətdir?
4. Oyuncaqlarda hərəkətli detalları hansı üsullarla birləşdirmək olar?
5. Dovşan oyuncağında hərəkətli hissələr hansıdır?

Hərəkətli «Dovşan» oyuncağını hazırlayın.

79

DƏRSİN GEDİŞİ

I mərhələ: Motivasiya, problemin qoyuluşu – 5 dəq.

Müəllim şagirdlərə hərəkətli oyuncaqlar göstərir və suallar verir:

1. Bu gördükləriniz nədir?
 2. Onlar bir-birindən nə ilə fərqlənir?
 3. Siz belə oyuncaqlar hazırlamısınız mı?
- Şagirdlər öz mülahizələrini söyləyirlər.

Tədqiqat sualı:

– Hərəkətli oyuncaq necə hazırlanır?

Müəllim tədqiqat sualı ətrafında şagirdlərin mülahizələrini dinləyir.

Şagirdlərin diqqətini dərsliyə (səh. 77–79) yönəldir.

Onlara dərslikdəki mətni oxumağı tapşırır.

II mərhələ: Tədqiqatın aparılması – 10 dəq.

Müəllim şagirdləri dörd qrupa bölür və qruplara suallara cavab verməyi tapşırır.

I qrup. Hərəkətli oyuncaqların adi oyuncaqlardan fərqi nədir?

II qrup. Hərəkətli oyuncaq hazırlamaq üçün hansı alət və vasitələr lazımdır?

III qrup. Hərəkətli oyuncaq necə hazırlanır?

IV qrup. «Hərəkətli ayı» oyuncağının hazırlanma alqoritmi nədən ibarətdir?

MÜXTƏLİF MATERIALLARDAN QURAŞDIRMA

III mərhələ: Məlumat mübadiləsi – 20 dəq.

Hər qrupun nümayəndəsi təqdimat edir. Müəllim qrupların təqdimatını dinləyir.

IV mərhələ: Məlumatın müzakirəsi və təşkili – 10 dəq.

Müzakirə sualları:

1. «Hərəkətli ayı» oyuncağını hazırlayarkən nəyə fikir vermək lazımdır? (*Dərslik əsasında danışirlar.*)
2. «Hərəkətli ayı» oyuncağı necə hazırlanır? (*Şagirdlər «Hərəkətli ayı»nın hazırlanma ardıcılığını söyləyirlər.*)
3. «Hərəkətli ayı» oyuncağını hansı materialdan hazırlamaq olar? (*Kartondan, fanerdən, penoplastdan.*)

V mərhələ: Nəticə və ümumiləşdirmə – 10 dəq.

Müəllim şagirdlərin cavablarını ümumiləşdirir və «Hərəkətli ayı»nın hazırlanması ardıcılığı üzərində dayanır.

VI mərhələ: Yaradıcı tətbiqetmə – 30 dəq.

Tapşırıq: Dərslik əsasında «Hərəkətli ayı» oyuncağını hazırlayın.

Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə fərdi tapşırıq verir.

Müəllim hərəkətli oyuncaqların hazırlanma alqoritmini tərtib edir.

1. Oyuncaq hansı detallardan ibarətdir?
 2. Oyuncağın eskizini damalı kağızlara çəkin.
 3. Oyuncaqların hazırlanması üçün üç material seçin.
 4. Detalların cizgilərini kalka vasitəsilə kartona köçürün.
 5. Hərəkətli oyuncağın detallarını kəsin.
 6. Detalların birləşmə yerində dəşiklər açın.
 7. Hərəkətli oyuncağı yığın.
 8. Oyuncağı aplikasiya ilə bəzəyin və ya rəngləyin.
- Qrupların tapşırığı yerinə yetirməsinə müəllim nəzarət edir, izah və göstərişlər verir.

VII mərhələ: Qiymətləndirmə – 5 dəq.

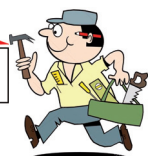
Qiymətləndirmə pedaqoji mətbuatda dərc olunan qiymətləndirmə qaydalarına müvafiq olaraq qrup işinin qiymətləndirilməsi cədvəli və rubrik əsasında aparılır.

Ev tapşırığı: «Hərəkətli dovşan» oyuncağını hazırlayın.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı

Rus dilində

1. Е.А.Лутцева, О.А.Куревина. Технология. Учебник для 4 класса. Изд.: «Баласс», 2010.
2. Н.Роговцева, Н.Богданова, Р.Шипилова, С.Анащенкова. Технология. Учебник для 4 класса. Изд. «Просвещение», 2014.
3. Т.Н.Проснякова. Технология. Творческая мастерская. Учебник для 4 класса. Издательство «Учебная литература», 2009.
4. Т.Геронимус. Маленький мастер. Учебник по трудовому обучению - 4 класс. Москва, «Аст-Пресс школа», 2007.
5. Технология. Учебник для 4 класса. Под ред. В.Д.Симоненко - М.; Вентана - Граф, 2006.

BURAXILIŞ MƏLUMATI

TEXNOLOGİYA 4

Ümumtəhsil məktəblərinin 4-cü sinfi üçün
Texnologiya fənni üzrə dərsləyin
METODİK VƏSAİTİ

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər

Natiq Lyutfiq oğlu Axundov
Hümeyir Hüseyn oğlu Əhmədov
Xuraman Rəcəb qızı Səlimova
Nəzakət Səlim qızı Əliyeva

Redaktor

Bədii və texniki redaktor

Dizaynerlər

Korrektor

Sevinc Nuruqızı

Abdulla Ələkbərov

Səadət Quluzadə, Əmiraslan Zaliyev

Ülkər Şahmuradova

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi (qrif nömrəsi: 2019-031)

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi 10,9. Fiziki çap vərəqi 12,0. Formatı 57x82¹/₈.

Səhifə sayı 96. Ofset kağızı. Məktəb qarnituru. Ofset çapı.

Tiraj 8642. Pulsuz. Bakı–2019.

«Aspoliqraf LTD» MMC

Bakı, AZ 1052, F.Xoyski küç., 149

PULSUZ